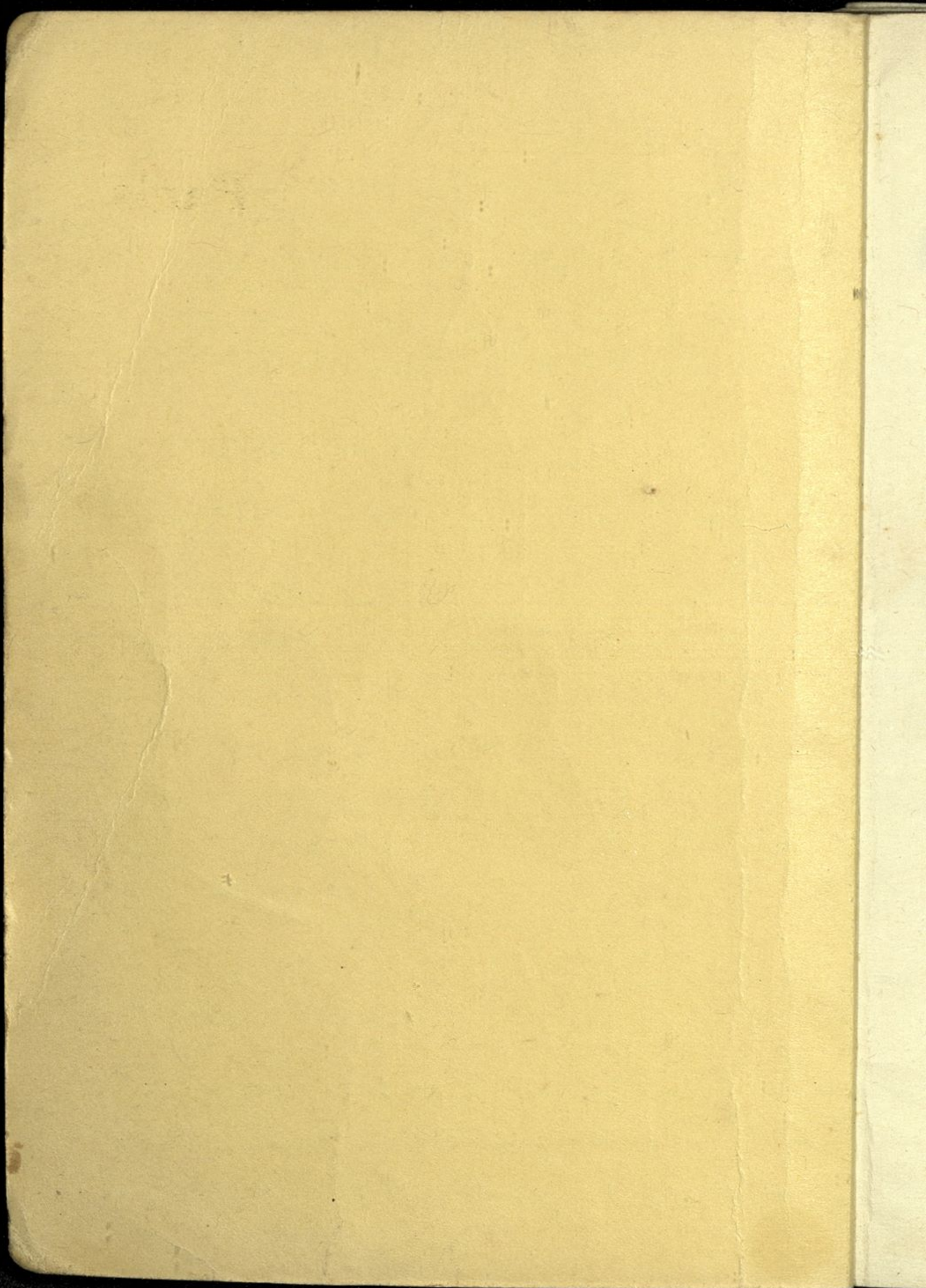

PARIS

1 9 3 7

Paris

VODNIK
PO PARIZU IN OKOLICI

SVETOVNA RAZSTAVA

LJUBLJANA 1937

VODNIK

PO PARIŽU IN OKOLICI

SVETOVNA RAZSTAVA

Izdala: »Zveza za tujski promet za Slovenijo« (odgovoren: Guido Zupan.) Tiskala: »Tiskarna Slatnar«, družba z o. z. v Kamniku

VSEBINA

	Str.
SPLOŠNI DEL:	7
Zgodovina Pariza	7
Geografija Pariza	23
Paris in njegovo življenje	27
Politična in gospodarska vloga Pariza	31
Prihod v Paris	33
Mestni promet	35
Autobusne proge	37
Métro	45
INFORMATIVNI DEL:	48
Seznam glavnih zanimivosti Pariza	60
OPIS MESTA:	64
Orientacija in splošen pregled	64
I. Desni breg med Seino in Grands Boulevards	66
II. Zapadni in severozapadni del desnega brega	77
III. Severovzhodni in vzhodni del desnega brega	83
IV. Montmartre in okolica	85
V. Quartier Latin — Luxembourg	86
VI. Zapadni del levega brega	89
VII. Jugovzhodni del levega brega	94
VIII. Seina: otoki in mostovi	96
Glavni muzeji	100

	Str.
OKOLICA PARIZA:	103
Versailles	103
St.-Germain-en-Laye	105
St.-Denis	105
Fontainebleau	106
Vincennes	107
SVETOVNA RAZSTAVA 1937:	109
STVARNO KAZALO:	117

KARTE IN SLIKE

1. Načrt mesta Pariza	
2. Načrt razstavnega prostora	
3. Upravna razdelitev Pariza (skica)	26
4. Pont in Place de la Concorde	65
5. Place de l'Etoile (Arc de Triomphe)	79
6. Ile de la Cité (Cité)	97
7. Novi Trocadéro	109

SPLOŠNI DEL

Zgodovina Pariza

V Parizu, prestolici Francije, je osredotočena vsa politična, kulturna in gospodarska veličina Francije. Vsa ostala velika mesta Francije kot n. pr. Marseille, Lyon, Bordeaux itd. so v tem oziru le provincialnega značaja. V nasprotju z večino ostalih evropskih držav je bil Pariz od prvih francoskih državnih tvorb skoraj nepretrgoma do danes vedno glavni center državnega življenja. Tako je bil vedno tesno povezan z usodo francoskega naroda in jasen odsev njegove politične zgodovine. V dobi politične premoči Francije je postal politično, zlasti pa kulturno središče vse Evrope. Iz njega so izšli vsi veliki politični, socialni, gospodarski in kulturni pokreti, ki so osvojili vse ostale narode Evrope. Še danes je Pariz v marsikaterem pogledu središče in žarišče zapadno evropske civilizacije.

Nastanek in razvoj najstarejše pariške naselbine je v tesni zvezi z reko Seino. Zamočvirjena dolina reke Seine je omogočala lahek prehod le na tem mestu, kjer se gričevje tesno približa njenim obalam. Seina, ki je imela nad in pod naselbino nebroj otokov in rokavov, ki so poleg zamočvirjene okolice onemogočali prehod, je imela v vznožju griča Sainte-Geneviève, ki se neposredno dviga nad levim bregom, le dva rokava, ki sta oklepala današnji otok Ile de la Cité. Tu je bilo treba zgraditi le dva mostova, otok pa je nudil zadostno zaščito prebivalstvu. Vendar se je prva naselbina razvila na že omenjenem griču. Prve zanesljive zgodovinske podatke o tej naselbini nam nudi Cezar v svoji knjigi »De bello Gallico«, kjer govori o mestu Lutetia (pomeni močvirje), prestolici galskega rodu Parisii, ki so se radi nevarnosti preselili na otok. Labienus,

Cezarjev poveljnik, je l. 52. pred Kr. zavzel Lutetio, ki je bila važno tržišče na križišču dveh trgovskih potov, in sicer Orléans—Saint-Denis v smeri sever-jug in Seina v smeri vzhod-zapad. Verjetno je, da je baš prehod čez Seino privedel sem rimske legije. Istočasno je zavzel Cezar sam Gergovio, staro prestolico keltske Galije in prenesel sedež svoje oblasti v Lutetio, prestolico bodočnosti. Za časa rimskega gospodstva se je mesto razširilo na jug (na severno pobočje griča Sainte-Geneviève), od koder so prihajali vojaki in trgovci. Barbarški navali za časa preseljevanja narodov so že v 3. stol. prisilili prebivalce, da so se zatekli na svojo prirodno trdnjavo na otoku, kjer je Ammienus Marcelinus zgradil utrjen »castellum«. Tudi cesarska palača je stala na otoku. Iz te dobe so ohranjeni le redki spomeniki: ostanki rimsko-galskega kopališča (Salle de Thermes), mestnega amfiteatra in fundamenti cesarske palače iz dobe rimskega cesarja Julijana (358/60). Mesto se je še vedno imenovalo Lutetia. V V. stol. je dobila po galskem rodu Parisii ime Paris. Dolgo časa je bilo mesto omejeno samo na otok in na mali predmestji, ki sta z utrjenimi stolpiči branili dostop na mostova.

Z nastopom vladarske rodbine Merovingov začne v zgodovini Francije nova doba. Klodvig je l. 508. po zmagi pri Poitiersu, proglasil Paris za prestolico svojega kraljestva. Njegova odlična lega na najvažnejšem prehodu preko Seine mu je omogočala obdržati zvezo med pokrajinami severno in južno od Seine. Klodvig je prebival v svoji palači na otoku Cité in je umrl l. 511., malo pred sv. Genovefo, ki je obvarovala Paris pred Atilo, kraljem Hunov in je zato postala zaščitnica mesta Pariza. Pod vlado Karolingov, je razvoj Pariza zastal. Karel Veliki je prenesel sedež svojega cesarstva iz Pariza na vzhod v Aix-la-Chapelle in s tem središče svoje politike v Porenje. Za vlade njegovih naslednikov začne doba velikih nesreč; po prvih navalih Normanov, ki so leto za letom prihajali od morja po Seini navzgor, napadali Paris in prodrli celo v Burgundijo, je l. 861. Karel Plešasti obnovil že razpadajoče obzidje na otoku Cité in mu zgradil nove obrambne stolpe, kamor se je zatekalo prebivalstvo iz okolice. Znano je 13-mesečno oble-

ganje Normanov v letih 885./86., ko sta grof Eudes in škof Gozlin junaško branila otok.

Veličina in primat Pariza začne z vlado Kapetingov. Po zmagi nad Normani so prenesli težišče in središče frankovske politike nazaj v Paris. Hugo Capet »comte de Paris« je postal l. 987. kralj in je bil začetnik slavne francoske vladarske rodbine Kapetingov. Svojo rezidenco je postavil v palači na Cité. Njegovi nasledniki so vladarsko palačo povečavali in dozidavali. Od tega časa dalje Paris ni več prenehal biti središče francoskega političnega življenja. Kapetingi, prvotno le gospodarji Pariza in okolice, so počasi večali svoje malo kraljestvo. Sčasoma so uničili vse manjše fevdalne gospode, ki niso hoteli priznati njihove oblasti. V začetku 12. stol. pa so bili že absolutni gospodarji Pariza in okolnih pokrajin. S postopnim povečevanjem države se je večal tudi obseg in pomen njene prestolice. Mesto, ki se je razširilo tudi na desni breg Seine, je bilo obdano krog in krog z močnim obzidjem.

Izven obzidja so med polji in travniki zrastle središča verskega življenja: na severu slavna opatija Saint-Denis, ki jo je v 7. stoletju ustanovil kralj Dagobert in je kmalu postala važna božja pot in sejmišče; na jugu pa opatija Saint-Germain-des-Prés, lastnica ogromnih zemljišč, kjer so tekom 8. in 9. stoletja nastale številne vasi in ki je igrala v zgodovini Pariza važno vlogo. Koncem 12. stoletja je Paris že narastel in dobil oblike, katerih glavne poteze lahko zasledujemo še v poznejša stoletja. Paris je imel v tej dobi 3 glavne dele: na otoku se je nahajal dvor in državna uprava, škofija in katedrala; na desnem bregu v bližini današnjega Hôtel de Ville je bilo mesto trgovcev s pristaniščem za trgovske ladje. Ti trgovci so tvorili mogočno organizacijo, ki je oskrbovala vse rečne transporte. Posečali so velike in slavne sejme v Champagne in so v 12. stoletju ustanovili blizu Saint-Denisa velike sejme, na katere so prihajali trgovci z vseh strani Francije; na levem bregu pa je nastalo središče duševnega življenja z univerzo, številnimi kolegiji, šolami in internati. Pesniki, pisatelji, študenti in profesorji so bili prebivalci tega okraja. Michelet lepo karakterizira svojevrstno razdelitev srednjeveškega Pariza:

»Na severu mesto trgovcev, na jugu mesto učenosti, v sredini pa Cité, katedrala, dvor, oblast.«

12. in 13. stoletje je doba klasičnega srednjega veka, ki jo označuje gotska umetnost. Paris je bil v tej dobi kulturno središče Evrope. Nova umetniška smer gotike se je od tu širila v Nemčijo, Nizozemsko, Italijo, Anglijo in Španijo in je postala simbol kulturnega udejstvovanja te dobe. Z naraščajočo močjo Francije zavzema Paris vedno večji obseg in pomen; posebne zasluge pri tem ima francoski kralj Filip II. Avgust (1180—1223), ustanovitelj francoskega državnega edinstva. Za njegovega življenja je bilo zgrajenih nebroj cerkva, med njimi Notre-Dame, več samostanov, kolegijev, gostišč, vodovod, vodnjaki, pristanišča itd. Njegovo najvažnejše delo pa je zgraditev novega obzidja, s katerim je l. 1190. obdal mesto na desnem, 1210 pa mesto na levem bregu Seine. S tem so bili vključeni v mestno obzidje vsi trije prej omenjeni mestni deli, ki so šteli takrat skupaj okoli 100.000 prebivalcev. Obzidje je segalo od današnjega Pont des Arts do začetka otoka Ile-St.-Louis in je obsegalo na desnem bregu trgovski okraj do današnje Rue Etienne Marcel, na levem bregu pa šolski okraj, današnji Quartier Latin, na jugu proti Panthéonu. Okoli 1185 so dobile nekatere ulice v Cité že prvi tlak. Pred 1202 si je dal zgraditi kralj Louvre, ki je bil prvotno le velik utrjen stolp in ga je pozneje Karel V. močno povečal in prezidal. Istočasno sta bila tudi lesena mostova zamenjana s kamenitima. Kralj Filip je posvetil veliko truda razvoju trgovine in se posebno zanimal za razvoj duševnega življenja v svoji prestolici. Mnoge šole levega brega s svojimi približno 20.000 dijaki so bile združene v univerzo in dobile ime: »fille aînée des rois« (najstarejša hčerka kraljev). Univerzitetne statute je papež Inocenc II. 1215 potrdil in je s tem postal Paris prvo univerzitetno mesto.

V tej dobi razvitega meščanskega življenja je bila vera in cerkev zadeva splošnosti. Meščanstvo se je trudilo dati izraza svojim verskim občutkom z zidanjem veličastnih cerkva, ki naj bi bile slika moči in veličine njihovega mesta. Tako je 1163

začel tudi pariški škof Maurice de Sully z gradnjo veličastne katedrale Notre-Dame de Paris.

Za vlade Ludvika IX. Svetega (1226—1270) je zgradil Robert Sorbon (1257) svoj kolegij, iz katerega se je pozneje razvila današnja univerza Sorbonne. Po povratku iz križarske vojne je dal Ludvik zgraditi po stavbeniku Pierru de Montereau eno najlepših in najdragocenejših umetnin gotike, slavno kapelo Sainte-Chapelle (1246—1248), v kateri je shranil relikvije, ki jih je prinesel iz svete dežele, zlasti Kristusovo trnjevo krono.

Tekom 14. stoletja pa izgublja gotska umetnost vedno bolj na svoji prvotnosti. Močan in konstruktiven sistem linij v gotskem krogu izgublja vedno bolj na račun kompliciranosti okraskov; cilj postane čimbolj zapletena dekoracija. Ta propad gotike je verna slika srednjeveške cerkve, ki ni več zadeva splošnosti, ampak se v svojem bistvu aristokratizira. Vzrok temu propadu je iskati v pojačanju moči meščanstva in plemstva, ki se je izvilo iz zaščite fevdalnih gospodov in kralja, in se razvilo v samostojno silo, od katere je kralj vedno bolj odvisen. Stoletna vojna proti Angliji (1337—1453) in notranje politične zmede so ta razvoj pojačale. Že l. 1356. je poskušal načelnik trgovcev Etienne Marcel, uvesti proti kraljevi moči v Parizu diktaturo meščanstva. Vendar je bil 1357 umorjen pri vratih Saint-Antoine, ravno v trenutku, ko je hotel odpreti vrata Pariza svojemu zavezniku Karlu Navarskemu. Karel V., eden redkih kraljev, ki se je dalj časa zadrževal v Parizu, je l. 1370. dokončal od Etienna Marcela započeto delo na mestnem obzidju na desnem bregu, ki je bilo nujno potrebno radi stalno naraščajočega trgovskega mestnega dela. Na severovzhodnem oglu mestnega obzidja je zgradil mogočno trdnjavo Bastille. Delo začeto l. 1365. je bilo dokončano šele l. 1383. pod Karlom VI. Gospodarsko in kulturno življenje in njun vedno večji razmah je privabil v mesto veliko število plemstva. Nastalo je novo mestno plemstvo, ki se je vedno bolj približevalo meščanstvu. Nastajale so vedno nove meščanske in plemiške hiše ter cerkve, kot Hôtel Clisson l. 1371. (danes Archives Nationales), Hôtel de Cluny (1485—1498), last opatov iz Clunya, cerkev St. Germain l'Auxerrois, St. Jean de

Bauvais' itd. V tej dobi sta nastala mostova Pont Saint-Michel (ca 1380) in Pont Notre-Dame (koncem 15. stoletja).

Skoro celo 15. stol. je bilo za Paris in vso Francijo zelo nemirna doba, doba borb med velikaši in kraljem ter vojna z Angleži. L. 1420. so Angleži zavzeli Paris, katerega jim je zaman skušala iztrgati l. 1430. Jeanne d'Arc (devica Orleanska), ki je rešila Francijo angleškega gospodstva. L. 1431. se je dal angleški kralj kronati za kralja Francije v pariški katedrali Notre-Dame. Angleži so posedovali Paris do l. 1436. L. 1466. je razsajala v Parizu in okolici kuga, ki je pomorila mnogo prebivalcev. Vendar tudi vse te nesreče niso mogle zatreti življenske sile Pariza.

Stoletna vojna je rešila Francijo angleške nevarnosti. Kraljevska moč je porasla bolj kot kedaj prej. Kralji so stanovali v okolici Pariza (Fontainebleau) in klicali italijanske renesančne umetnike, ki so ustvarili v Franciji takozvano francosko renesanso.

Pod Francem I. (1515—1547) je postal Paris zopet središče znanosti in umetnosti. L. 1533. je bil položen temeljni kamen za Hôtel de Ville, del Louvra je bil porušen in obnovljen v renesančnem slogu. Franc I. je dal l. 1544. zgraditi Hôtel Carnavalet (današnji mestni muzej). Karel IX. je dal zgraditi Les Touileries, Arsenal in mnogo drugih impozantnih zgradb. On in njegovi trije nasledniki so rezidirali v Louvru. Verska nasprotja v dobi reformacije so dovedla do znane šentjernejske noči l. 1572., ko so v Parizu in Franciji na pobudo kraljice Katarine Medici pobili na tisoče pristašev reformacije. Verske in politične borbe pa so se nadaljevale. Borbe, ki so imele na zunaj videz verskih nasprotij so bile v resnici tekma za premoč med po absolutni oblasti stremečim kraljem in med demokratskim meščanstvom. To trenje za premoč predstavlja glavni faktor francoske zgodovine novega veka. Uporno meščanstvo je prisililo kralja Henrika III. (1574—1589), da je l. 1588. moral zbežati iz Pariza. V spremstvu navarskega kralja je prihodnje leto pričel oblegati Paris, v katerem je od lakote pomrlo preko 13.000 prebivalcev. Po umoru Henrika III. je l. 1594. Brissac prodal za 694.000 liver Paris Henriku IV. Ta se je izmiril z

mečanstvom, zvezal Louvre preko »Galerie du Bord de l'Eau« s Tuilerijami, s čimer je bilo omogočeno, da je kralj v slučaju nevarnosti zapustil Paris, ne da bi mu bilo treba stopiti na cesto. Uredil je Place Dauphine, Place Royale, preuredil Cité in okraj Saint-Germain, povečal Pont-Neuf in Hôtel de Ville, razširil in tlakoval ceste, povečal mestno obzidje na vzhodu, zgradil »Samaritaine«, vodno črpalko, ki je do l. 1813 oskrbovala desni breg Seine s pitno vodo; istočasno je pospeševal razvoj starega platnarstva, ustanovil po italijanskem in flamskem vzgledu izdelovanje preprog in tkanje svile. Sredi njegovega najuspešnejšega dela je bil l. 1610. umorjen.

Kraljevski dvor je postajal vedno bolj središče Francije in je že od dobe Franca I. dalje pritegoval plemstvo vedno bolj k sebi. Srednjeveško fevdalno plemstvo postaja dvorno plemstvo, ki se naseli v bližini kraljeve rezidence. Tako nastajajo v 17. in 18. stoletju aristokratski deli mesta: Marais, Ile St-Louis in Faubourg St.-Germain. Tudi duhovščina, ki je bila v srednjem veku ravno tako kot svetno plemstvo, popolnoma nezavisna, postane sedaj zvesti služabnik krone in prevzame delež na vodstvu državne uprave. Tako je politika Francije do konca vlade Ludvika XIV. skoraj popolnoma v rokah dveh slavnih, velikih kardinalov Mazarina in Richelieua.

Doba Ludvika XIII. (1610—1643) pomeni neprestana prizadevanja vseh sil za povečanjem in moderniziranjem prestolice. L. 1622. postane Paris nadškofija, l. 1620. je bila zgrajena kraljeva tiskarna, l. 1626. ustanovljen Jardin des Plantes (botaničen vrt), l. 1635. pa francoska akademija znanosti (Akadémie française). L. 1616. so zasadili z drevjem Cours la Reine, prvotno zasebno sprehajališče Katarine Medicejske. Z razširitvijo so nastale današnje Elizejske poljane. L. 1631. so zgradili na desnem bregu z močnimi nasipi in jarki utrjeno obzidje, na mestu katerega so danes boulevardi, ki se vlečejo od Boulevard de la Madeleine (Place de la Concorde) do Bastille. Na vseh koncih Pariza so rastli novi deli mesta n. pr. Pré-aux-Clercs (današnji Faubourg Saint-Germain), dalje Marais (= močvirje), ki je bil dosedaj skoro neobljuden in kjer so kmalu zrastle številne aristokratske palače. Marija Medici vdova Henrika IV.

je dala zgraditi Palais du Luxembourg s krasnim parkom, ki ga še danes smatrajo za enega najlepših parkov Pariza. Ana Avstrijska je dala v bližini zgraditi Val-de-Grâce, ki je poleg Eglise de Sorbonne in Eglise Saint Sulpice najlepša pariška baročna cerkev. Za Richelieua so zgradili Palais-Cardinal, današnji Palais Royal. Dva otoka, Ile des Vaches in Ile de Notre-Dame so združili v današnji enotni Ile Saint-Louis.

V dobi 15. stoletja se je izoblikovala znanost, ki ni nič več kakor v srednjem veku navezana na cerkvene dogme, ampak se naslanja na empirično spoznanje. To je doba humanizma. Pospeševanje znanosti in umetnosti postane kulturna naloga krone. Že kralj Franc I. je ustanovil v svrhu študija vseh jezikov »Collège royal de France«. Poznejši kralji in kardinali so to tradicijo nadaljevali.

Ludvik XIV. (1643.—1715) je težnjo svojih prednikov po absolutistični vladi krone v polni meri uresničil. Položaj in moč kralja sta dosegla stopnjo čiščenja rimskih cesarjev. Njegovi zvesti pomagači kardinal Mazarin, ki je nadaljeval politiko svojega prednika Richelieua, Louvois, neumorni organizator francoske armade, in Colbert, veliki reformator francoskega gospodarstva in uprave, so pripomogli, da je Francija postala prva evropska velesila. Številne zmagovite vojne so povečale obseg in političen vpliv države. V tej dobi je Paris že na vseh straneh silil preko mestnega obzidja. Ludvik XIV. je dal staro, sedaj že brezpomembno zidovje in okope izravnati, postavil tam velike boulevarde in gradil nove hiše. Paris je imel za Ludvika XIV. 25.000 hiš in preko 560.000 prebivalcev. Doba Ludvika XIV. pa pomeni tudi zlato dobo francoske znanosti in umetnosti. Kralj je pospeševal studij zgodovine, umetnosti in znanosti z ustanovitvijo raznih znanstvenih akademij in knjižnic. Kralj je prenesel svoj dvor v Versailles, kjer je ostal do revolucije. Versailles kaže v svojih zgradbah in nasadih veličasten baročen stil Ludvika XIV. Najpomembnejši umetniki te dobe delajo za kralja: slikar Le Brun, arhitekti Mansart, Perrault in Lenôtre, retorik Bossuet, pesniki Corneille, Racine, Boileau, La Fontaine in Molière; Descartes in Pascal živita v tej dobi. Zgrajena je bila Académie des Inscriptions za studij

jezikov in arheologije, Académie des Sciences za studij naravoslovja in matematike, dalje akademija za slikarstvo, kiparstvo in arhitekturo, observatorij itd. Paris, ki je na račun Versaillesa izgubil pomen kot prestolnica, je bil predan v upravo ministru Colbertu, ki je uvedel cestno razsvetljavo in hišne številke. Organiziral je varnostno službo, ki je bila nujno potrebna radi povečanja prebivalstva, razvoja industrije in trgovine. L. 1672. je bil univerzitetni okraj, današnji Quartier Latin, ki je doslej živel svobodno republikansko življenje, administrativno priključen mestu. Gradijo se novi boulevardi in trgi (Place Vendôme), mostovi (Pont Royal), urejujejo se nabrežja (Quais), zasajene so bile Champs-Élysées, kralju se pri povratku iz zmagoslavnihih vojni grade slavoloki, vodometi; v tej dobi je nastal tudi Hôtel in Dôme des Invalides, Salpêtrière, nadaljuje se gradnja Louvra itd.

Neuspehi in nesreče, ki so padle v zadnja leta vlade Ludvika XIV. so prekinile nekatera njegova velika dela na ureditvi in povzdigi francoskega gospodarstva in kulture. Naslednik Ludvik XV. (1715—1774) se je v zunanji politiki sicer mnogo udeleževal, toda uspehov ni dosegel. Na znotraj je prepustil vlado miljencem svoje ljubice markize de Pompadour. V Parizu je zgradil poleg nekaterih lepih spomenikov tudi Ecole Militaire, Ecole de Médecine, cerkev Sainte-Geneviève (danes Panthéon), kovnico denarja, žitno tržnico; zgrajena so bila tri nova gledališča, večji del cerkve Sainte-Sulpice spada v to dobo. Prvikrat so bile sedaj ulice imenovane in napisi nabiti na uličnih vogalih. Mesto prejšnjih »lanternes«, v katerih so gorele sveče, so postavili cestne svetiljke. Za Ludvika XIV. in XV. se že prej začeto širjenje mesta proti zapadu v velikem obsegu nadaljuje. Plemstvo in bogata buržuazija se nastanjuje v bližini Palais Royal, Cours-la-Reine, v predmestju Saint Honoré ter blizu l'Ecole Militaire. Tako se desni breg Pariza, s svojimi političnimi in gospodarskimi funkcijami, širi preko obzidja vedno bolj proti zapadu. Ta napredek in rast mesta se jasno kaže v prestavljanju utrjenega obzidja. Zunaj obzidja Filipa Avgusta sta na desnem bregu že Karel V. in pozneje Ludvik XIII. zgradila nove utrdbe in obzidja. L. 1785. pa je pričel Lud-

vik XVI. (1774—1793) z gradnjo novega velikega obzidja, ki naj bi objelo vse že izven starejših obzidij nastale mestne dele. Na mestu starih obzidij in utrdb so nastale velike prometne ulice, danes imenovane »Les Grands Boulevards«. S tem novim obzidjem je mesto prvič prekoračilo obseg, ki mu ga po naravi določa dolina Seine in se povzpelo na sosedne višine in griče ter zajelo stara predmestja Saint-Victor, Sait-Marcel, Saint-Jaques in Saint-Germain. To obzidje je bilo dovršeno šele l. 1797., vendar ni imelo toliko vojaško obrambni značaj, kot fiskalno gospodarski značaj radi mitnine, tihotapstva, davkov itd. Seveda je to rodilo nezadovoljstvo, ki ga jasno označuje krilatica: Le mur murant Paris, rend Paris murmurant. Potek tega obzidja nam kažejo črte, v katerih potekajo danes tkzv. Zunanji boulevardi (Les Boulevards extérieurs). Ludvik XVI. je poleg tega zgradil še znano gledališče Odéon in most Ludvika XVI., današnji Pont de la Concorde (dograjen l. 1791.).

Pod Ludvikom XV. in Ludvikom XVI. izgublja Francija vedno bolj na svojem političnem pomenu. Nasprotno pa se več vedno bolj kulturni in društveni pomen dežele in njenega glavnega mesta. Francoski dvor in njegove navade postanejo vzgled vsem večjim in manjšim dvorom v Evropi; kakor je bila latinščina v srednjem veku, tako je sedaj francoščina mednarodni jezik višjih in kulturnih krogov. Ne samo družabno življenje francoskega dvora, ampak tudi pariška moda postane odločilna in po njej so se ravnali po vsej Evropi. Povsod so si premožni sloji nabavljali najnovejše kreacije pariških trgovin. Pri velikih dvorskih svečanostih so dame iz krogov francoskega plemstva tekmovala v razkošnosti svojih toalet. To ogromno razmetavanje denarja je dalo povod velikemu razvoju pariške modne industrije, ki še danes zaposluje največ delavnih moči. Rafiniran okus, graciozna eleganca in »Chic« Parižanov, daje še danes pariškim modnim umetnikom odločilno premoč.

Družabno življenje, gracioznost in lahkotnost žvljenja te dobe izražajo dobro slavni, v tej dobi živeči slikarji Watteau in Boucher ter Chardin, ki prvi prikazuje realno meščansko življenje. Pod Ludvikom XVI. postane arhitektura preprostejša,

strožja, toda kljub temu elegantna. V tem smislu so zgrajeni Hôtel Soubise (Archives Nationales), Ecole Militaire, obe palači na severni strani Place de la Concorde, kovnica denarja (La Monnaie) ter številni majhni gradovi. Že za Ludvika XV. postajajo poleg dvora številni plemiški »Salons« središče literarnega in filozofskega udejstvovanja. Poleg dvorske kulture bogatih in zabave željnih plemičev, se začne razvijati nova, še ne popolnoma samostojna meščanska kultura, katere filozofija pripravlja francosko revolucijo. Njeni zastopniki so Montesquieu, Voltaire, Diderot in J. J. Rousseau, ki se bore proti absolutizmu, neenakosti in verski nestrpnosti.

Velika Francoska revolucija je končno odločila borbo med meščanstvom in absolutistično monarhijo v korist meščanstva. Paris je postal pozorišče te grozne borbe. Iz ozkih in umazanih četrti starega mesta je udrlo ljudstvo, pregnalo kralja in plemstvo iz njihovih razkošnih palač in rušilo cerkve ter samostane. Bogata posestva plemstva je zaplenila država. Malo je mest v Parizu, ki ne bi kazala znake teh dogodkov. Zaporji St. Lazare, Salpêtrière in po umorih proslula Conciergerie (Palais de Justice) niso mogli prevzeti ogromnega števila ujetnikov. Guillotina, ki je stala na današnjem Place de la Concorde, je cele dneve pela svojo smrtno pesem. Ustavotvorna skupščina (Constituante), zakonodajna skupščina (Législative) in konvent (Convention), tri zaporedoma si sledeče skupščine, so cele dneve zborovale v Manège, kraljevi jahalnici pri Tuilerijah (danes ne obstaja več) in v Tuilerijah samih. Kraljeve in večina plemiških palač postanejo državna imovina. Louvre postane muzej, Palais Bourbon pa sedež poslanske zbornice. Kljub sistematskemu uničevanju, revolucija vseeno ni mogla bistveno spremeniti lica Pariza. Še danes izgleda Paris tako, kot so ga uredili vladarji iz dobe absolutizma.

Po revoluciji sproščena, zaživi meščanska kultura 19. stol., ki jo lahko označimo kot realizem. Znanost, zgodovina in predvsem empirične naravoslovne vede dobe nov polet. Ogromen razvoj tehnike izpreminja svet, stalen razvoj trgovine in industrije vodi k novemu absolutizmu, absolutizmu kapitala. Literatura je vodilna in vpliva na slikarstvo in plastiko. Šele koncem

tega stoletja se obe umetnosti osamosvojita in vodita v impresionizmu do nove svetle dobe francoske umetnosti. Slikarji Monet, Manet, Renoir, Cézanne in van Gogh, kipar Rodin in pesniki Beaudelaire, Verlaine in Mallarmé ustanove novo šolo in zopet postane Paris umetniško središče Evrope. Arhitektura ne nudi po klasicizmu nikakega novega načina. Takozvani historični stil ni nikak nov stil, ampak več ali manj verno posnemanje starih »historičnih« stilov. V cerkveni arhitekturi prednjači gotski stil, javne zgradbe pa se zidajo v mešanem stilu, ki sestoji iz baroka, klasicizma ter francoske in italijanske renesanse.

Ogromen razmah trgovine in industrije daje pogonsko silo razvoju Pariza v tem stoletju. Spremembe so le tehničnega in administrativnega značaja. Arhitektonsko ustvarjanje prinese le malo novega. Napoleon (1804 — 1814) je imel sicer velike načrte za preoblikovanje svoje prestolice (Place de l' Etoile naj bi postal novo središče Pariza), vendar do izvedbe tega načrta skoraj nikjer ni prišlo. Začel je z delom na Arc de Triomphe na Place de l' Etoile (Zvezda), kot kopija Arca de Triomphe du Carroussel, postavil je spomenik Velike armade na Place Vendôme in preuredil cerkev Madeleine v tempelj slave. Na novo je uredil upravo mesta Pariza: préfet de la Seine, préfet de police, in vseh 12, v dobi revolucije nastalih arrondissementov, spada pod skupščino, imenovano od prvega konzula (Premier Consul), pozneje od cesarja. Vsakemu arrondissementu načeluje maire (župan) in dva adjoint (prisednika). Paris dobi nov vodovod; podvigu trgovine služijo nov kanal, Halle aux Vins (vinska tržnica) in La Bourse (borza); prehrani mesta služijo novoustanovljene klavnice; naraščajočemu prometu služijo novozgrajeni mostovi: Pont des Arts, Pont de la Cité, Pont d' Austerlitz in Pont d' Iéna. Mesto šteje l. 1814. že 700.000 prebivalcev.

V dobi restavracije in vlade meščanskega kralja Ludvika Filipa (1830 — 1848) modernizacija Pariza stalno napreduje: boulevardi so izgrajeni, keji (les Quais) povečani, kanalizacija izboljšana, uvedena je plinska razsvetljava po vsem mestu, dokončani so Place de la Nation, Place de la Concorde, prav tako Madeleine in Arc de Triomphe de l' Etoile; začnejo se dela na

grobu Napoleona in Dôme des Invalides. Zgrajena je Chapelle Expiatoire in vrsta cerkva, v novem stilu, podobnem zgodnjekrščanskim rimskim bazilikam: Notre-Dame de Lorette in de Bonne Nouvelle, St-Vincent-St-Paul. Od zgradb iz dobe Ludvika Filipa so najpomembnejše Ecole des Beaux-Arts in Bibliothèque Sainte-Geneviève.

Pod drugim cesarstvom (Napoleon III. 1857 — 1870) se je izvršila radikalna preureditev cest starega Pariza; iz tega je zrasel moderni Paris, kakršnega vidimo danes. Največje zasluge pri tem ima baron Haussmann, Préfet de la Seine. K temu koraku so ga vodili politični in in tehnično-prometni vzroki. Male, zavite, ozke ulice preobljudenega starega mesta, ki so bile torišče uporov in revolucij, so bile velika ovira naraščajočemu prometu. V tej dobi je dobil Paris že 6 kolodvorov in s tem je tujski promet vedno bolj naraščal. V vseh mestnih delih je dal Haussmann zgraditi ali preurediti široke moderne ceste. Od vzhoda proti zapadu od Place de la Bastille do Place de la Concorde je zgradil važno arterijo Rue de Rivoli. Od severa proti jugu pa je z vrsto širokih boulevardov (Boulevard de Strasbourg, de Sébastopol, Boulevard St. Michel) zvezal mestne dele desnega brega z onimi levega. Gosto obljuden in industrijski vzhod je opremil z Boulevard de Diderot, Boulevard Voltaire, Boulevard de l'Hôpital in Cours de Vincennes. Dalje je zgradil na desnem bregu veliko transverzalo, aristokratski Boulevard St.-Germain, proti severozapadu Boulevard Malesherbes, Boulevard Haussmann, 12 avenij, ki izhajajo iz Place de l'Etoile in ostale velike ceste, ki še danes tvorijo glavne prometne žile Pariza. Okoli nove opere in tržnic so nastale nove ulice in mostovi: Pont National, de Bercy, Pont de Solférino, Pont de l'Alma. Haussmanna in njegove arhitekta niso vodili pri njihovem velikem delu zgolj praktični cilji; delali so istočasno na olepšanju prestolice, s tem da so velike ceste po možnosti postavili tako, da so vse stavbne znamenitosti in spomeniki (n. pr. Louvre, Elizejska palača, Hôtel de Ville, Palais-Royal) prišli v polni meri do veljave. Nove ceste so zasadili z drevjem in postavili vrsto javnih parkov in vrtov: Parc des Buttes-Chaumont, vrt na Butte du Trocadéro in izven mesta de Bou-

logne in Bois des Vincennes. Poleg tega so zgradili pet vojašnic, zapore, kasacijsko in trgovsko sodišče, razne upravne zgradbe, kolodvore in centralno tržnico, tkzv. Les Halles. L. 1861. prične Garnier z gradnjo Opere (L' Opéra), zgradbe, ki predstavlja resnični duh takratne Francije. Paris postaja vedno bolj privlačna točka zabave željnih evropskih vladarjev in bogatašev; pri velikih svečanostih, za časa številnih obiskov tujih vladarjev, je bil tolik luksuz in sijaj, da je spominjal na dobo Ludvika XIV. in dobo rokokoja. Vrhunec imperialistične politike je dosegel Paris s Pariškim kongresom l. 1856. Veliki svetovni razstavi, ki sta se vršili v Parizu l. 1855. in 1867. sta raznesli slavo in oboževanje Pariza širom sveta. L. 1859. so priključili mestu vse nove dele, ki so se nahajali v območju zadnjega utrjenega obzidja iz let 1841 — 1845. S tem se je število arrondissementov (mestnih okrajev) povečalo od 12 na 20.

Francosko nemška vojna l. 1870. — 1871. je, po kapitulaciji pri Sedanu, zadala smrtni udarec drugemu cesarstvu. Po daljšem obleganju in bombardiranju so Nemci 1. marca l. 1871. vkorakali v Paris in za 3 dni zasedli Champs - Elyseés in Louvre. Po odhodu Nemcev in uporuh delavstva prevzame oblast v Parizu »Commune« (1871), ki je v borbah z redno vojsko nove, tretje republike, uničila in požgala mnoge znamenite stavbe in palače. Vlada tretje republike s provizoričnim sedežem v Versaillesu je z velikim trudom na novo zgradila in restavriralala od požara poškodovane monumentalne javne in privatne zgradbe. Vlada se je l. 1879. preselila v Paris. Ta perioda pariškega mestnega razvoja nadaljuje Haussmannov načrt. Zgrajeno je bilo veliko število modernemu prometu odgovarjajočih cest (Avenue de l' Opéra, Raspail, Rue Etienne - Marcel), nov kolodvor (Gare d' Orsay), stari kolodvori povečani (Gare St.-Lazare), nov most Pont d'Alexandre III. Z gradnjo podzemske železnice (Métro) so bile ceste delno razbremenjene. Zgrajeni sta bili medicinska akademija (Académie de Médecine) in Opéra comique, Louvre in Sorbonne pa močno povečana. Na najvišji točki desnega brega (Montmartre) so postavili kupolno cerkev Sacré-Coeur.

Velike svetovne razstave iz l. 1878., 1889. in 1900. so bile (zlasti druga, ki se je vršila v spomin na stoletnico velike re-

volucije) sijajne manifestacije francoske umetnosti in industrije. Iz prve razstave se nam je ohranila palača Trocadéro, ki je bila za letošnjo razstavo popolnoma prenovljena, iz druge pa slavni Eiflov stolp. Za tretjo razstavo sta bili zgrajeni dve palači na Champs - Elysées in veličastni most Aleksandra III.

Svetovna vojna (1914 — 1918) je postavila Paris pred nove naloge. Nenadni nemški napad na vsej fronti je vzbudil spomine na žalostno usodo Pariza v nemško - francoski vojni leta 1870/71. Moderno orožje, s katerim je razpolagala nemška armada, je povzročilo, da je bil Paris takorekoč na bojnem polju. Že par dni po začetku vojne so se pričeli številni zračni napadi na mesto, pri čemer je bilo več mrtvih in ranjenih. Vlada se je preselila v Bordeaux, Paris je dobil vojaško upravo, ki je z evakuacijo civilnega prebivalstva pripravljala uspešno obrambo mesta. Zmaga na Marni je zadržala nemško ofenzivo in Paris je svobodneje zadihal. Tudi vlada se je vrnila. Kot neposredno zaledje je Paris dobil veliko število novih tovarn za najrazličnejši vojni material, istočasno pa je skrbel za ogromne množice ranjenih in oslabelih vojakov. L. 1918. pomeni za Paris novo nevarnost. Nemci so z najpopolnejšim dalekometnim topom («Debela Berta») pričeli iz svojega zaledja obstreljevati Paris, kar je razumljivo sprva povzročilo med mestnim prebivalstvom veliko paniko, ker nihče ni vedel, od kod prihajajo granate. V teku 5 mesecev je vrgel top na Paris 286 granat, ki so pobile 205 in ranile 563 oseb. Tudi zračni napadi so bili vsak dan hujši. Ko je poveljnik antantnih čet maršal Foch pričel veliko ofenzivo, ki je s svojo odločnostjo privedla do zmage in miru, se je Paris globoko oddahnil in pripravil, da slovesno sprejme z zmago ovenčano armado in za njo vladarje in predstavnike zavezniških držav, ki so prišli sklepati o pogojih miru in o usodi novega sveta.

Po svetovni vojni je mesto stopilo v novo fazo razvoja, ki ga je pognala daleč preko meja očrtanih z obzidjem. Od leta 1919. dalje so pričeli podirati zadnje obzidje in utrdbe, ki so ovirale svoboden razmah in promet. L. 1925. je bil ustvarjen Veliki Paris. Razširitev gre v glavnem proti zapadu, kamor se selijo uradi, velike trgovske hiše in premožnejše prebivalstvo.

Glavni del prebivalstva teži proti jugu. Ta administrativna razširitev je le zunanji znak ogromnega naraščanja mestnega prebivalstva, ki je sprožilo dva najvažnejša problema: stanovanjsko vprašanje in še važnejše vprašanje ureditve prometa. Haussmannovi načrti, čeprav izpopolnjeni, ne odgovarjajo več sodobnim potrebam. Moderni načrti predvidevajo veliko razširitev mreže podzemne železnice (Métro) v predmestja, podzemne pasaže, razširitve glavnih cest, ki so jih deloma razbremenili s tem, da so 1. januarja l. 1937. ukinili vse proge cestne železnice in jih nadomestili z odgovarjajočimi avtobusnimi linijami. Vzporedno s tem je Paris po vojni napredoval s filmsko brzino na vseh poljih človeškega udejstvovanja.

Te skromne vrstice naj nudijo bralcu bežen pregled razvoja Pariza, mesta za katerega preteklost je napisal zgodovinar Michelet: »Kar je rekel Paris, je rekla cela monarhija. Pariški duh je najvišji in najboljši izraz duše cele Francije.«

Geografija Pariza

LEGA: Paris leži na $48^{\circ}50'11''$ severne širine in $2^{\circ}20'14''$ vzhodne dolžine (od Greenwicha) na obeh bregovih Seine, v središču velike geološke kotanje, kateri je dal svoje ime. Pariška kotanja sestoji geološko iz treh slojev terciarnega apnenca na debelih mezocoičnih krednih plasteh. Nadmorska višina se menja od 26 m (obala Seine v Grenelle) do 65 m (Panthéon) in 125 m (Montmartre). Seina, ki prihaja v mesto iz jugovzhoda, tvori v mestu dva otoka (Ile Saint-Louis in Ile de la Cité), napravi velik zavoj, ki razdeli mesto v dva neenaka dela in zapusti mesto na jugozapadu. V mestu dobiva od juga majhen pritok (rivière de la Bièvre), ki pa je v območju mesta do izliva v Seino prekrit. Na desnem bregu pa se v bližini mosta Pont d'Austerlitz izliva v Seino »Canal Saint-Martin«, ki prihaja iz severnega dela mesta in je tudi večidel prekrit.

Na obeh bregovih Seine se dvigata v mestu samem dve skupini gričev: višja na desnem bregu, ki začne blizu Bercy na vzhodu in sega na zapad do Passy (Trocadéro); markantne vzpetine so Ménilmontant (pokopališče Père-Lachaise), Belleville (115 m), Buttes-Chaumont (101 m) in Montmartre (125 m). Na levem bregu pa Butte-aux-Cailles (Place d'Italie), ki jo loči dolina reke Bièvre od griča Sainte-Geneviève (65 m). Izven mestnega območja se v bližnji okolici dvigajo višine kot Bicêtre, Villejuif, Châtillon, Meudon, Saint-Cloud, osamljen Mont-Valérien (136 m) ter planoti Ivry in Montsouris.

KLIMA: Klima Pariza je zelo spremenljiva, vendar zdrava. Srednji zračni tlak je 756 mm. Leži na meji kontinentalne in oceanske klime. Letno ima približno 164 deževnih dni. Srednja zimska temperatura je $+3.3^{\circ}$, srednja pomladna $+10.2^{\circ}$, letna

+ 18.2⁰ in jesenska + 11⁰. Hud mraz je v Parizu povprečno le kakih 20 dni, največ decembra in januarja. V splošnem je zima v Parizu bolj mokra kot mrzla. Poleti je včasih vročina neznosna, toda pomlad, ki začne v Parizu zelo zgodaj, in jesen sta zelo prijetni.

POVRŠINA IN MEJE: Paris leži politično v seinskem departementu (Département de la Seine), ki je skoraj ves zazidan s pariškimi in okoliškimi stavbami. Razvoj je tako hiter, da bodo kmalu tudi zadnje še nezazidane ploskve izpolnjene. Zadnji ostanki polj, gozdov in travnikov ginejo pred veliko poplavo hiš tako, da v vsem departementu danes tako rekoč ni več niti polja niti poljedelcev. Departement, ki je sicer najmanjši v Franciji, pokriva površino 47.875 ha, od katerih odpade na mesto v obsegu starega obzidja 7802 ha, po najnovejših spremembah meja pa 10.402 ha. Od vseh strani je seinski departement obdan od departementa Seine-et-Oise, h kateremu je v začetku spadal tudi Paris z okolico, ki je l. 1790. postal samostojen »Département de Paris« in je bil l. 1795. prekrščen v »Département de la Seine«. Skoro vsa današnja pokrajinska slika departementa je delo človeških rok. Od prvotne narave so ostali le še skromni ostanki gozdov in polj na skrajni periferiji, v mestu samem pa poleg manjših nasadov in parkov le dve večji zeleni oazi, Boulognski in Vincenski gozd (Bois de Boulogne in Bois des Vincennes). Redko katera prestolica ima v svoji sredi tako malo zelenja kot Paris. Obseg starega obzidanega Pariza meri 36 km; dolžina od vzhoda do zahoda meri 12 km, širina od severa do juga pa ca 9 km. Ceste merijo v mestu samem ca 900 km. Zemljišče, ki ga je pridobil Paris s tem, da so podrli stara obzidja in utrdbe, je dalo prostor velikim alejam, športnim prostorom, raznim javnim ustanovam kot univerzitetškemu delu mesta (Cité Universitaire) in velesejmskemu prostoru (Parc de Expositions pri Porte de Versailles).

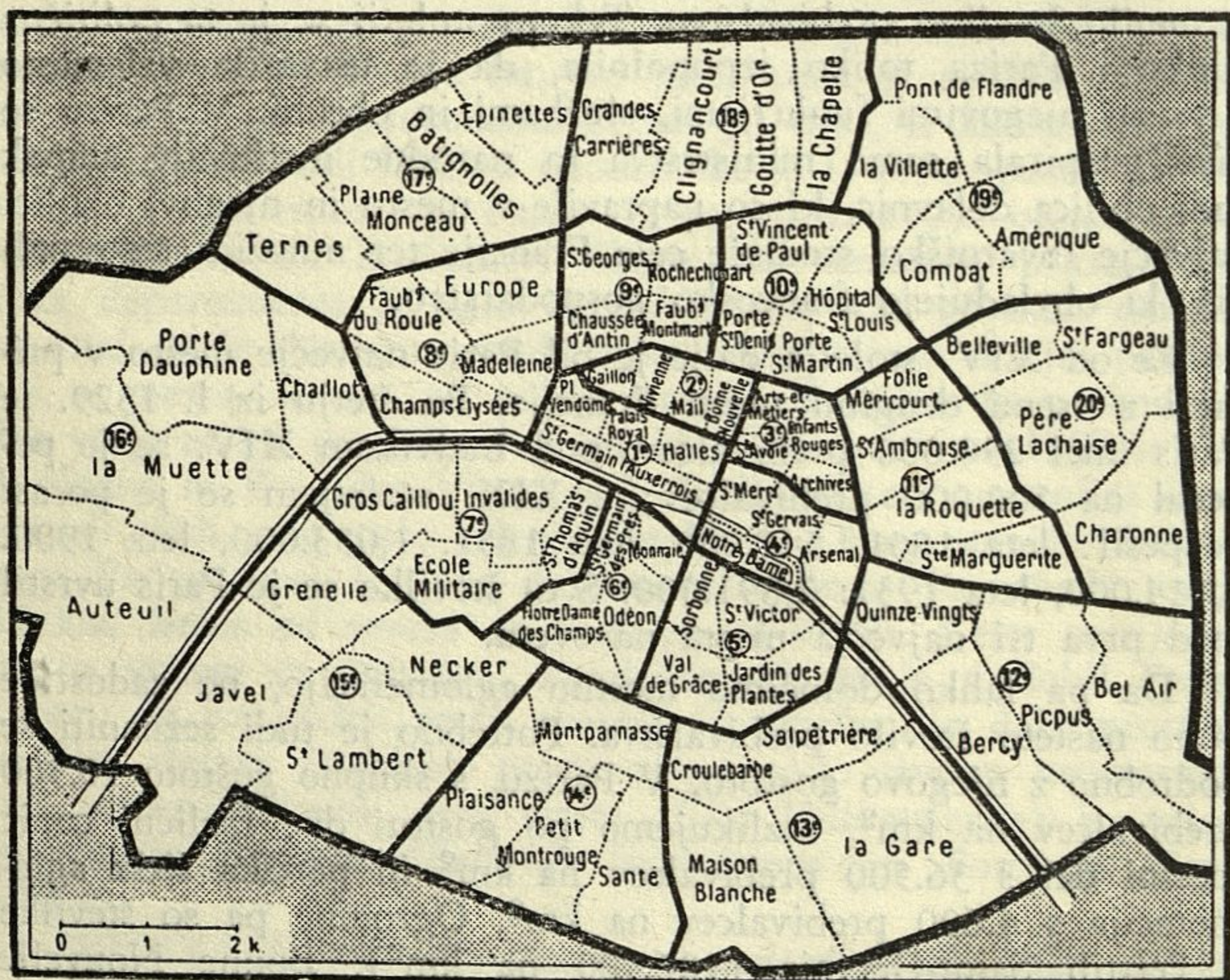
PREBIVALSTVO: Na majhnem teritoriju seinskega okraja je stisnjenih več milijonov prebivalcev: l. 1931. je prebivalo na 47.875 ha površine 4,933.000 prebivalcev, kar pomeni izredno gostoto 10.300 prebivalcev na km²; gostota cele Francije ne

znaša več kot 76, Departement du Nord, ki je najbolj gostobljuden pa 351 na km². Od te ogromne številke prebivalcev pa Paris sam nima več kot 2,891.000 prebivalcev; toda gotovo je, da večina prebivalstva seinskega departementa ne sme biti ločena od Pariza, ker od njega živi. Paris vsebuje toliko različnih oblik dela in nudi toliko različnih eksistenc, da morejo v njem najti zaposlitve in življenja ogromne množice prebivalstva. Izvor tega mogočnega življenja ne moremo tolmačiti kot pri Londonu ali New-Yorku, kjer so ogromna pristanišča izvor bogastva in dela. Razvoju Pariza so dali kal francoski kraji, ki so ga postavili za svojo prestolico. Okoli te prestolice, glave močno centralizirane države, ki je potrebovala množico uradnikov, častnikov, bankirjev, rokodelcev in trgovcev, se je nastanilo številno prebivalstvo. Tekom stoletij se je ta politična funkcija Pariza toliko izpopolnila, da je ustvarila velemesto z vsemi njegovimi funkcijami, službami in obrtmi. V Parizu se niso grupirala samo ministrstva in narodne institucije ampak tudi obilica delavnic, ki so napravile v mestu in njegovi okolici največje tovarniško središče cele Francije ter množica trgovskih hiš, ki obvladujejo francosko gospodarstvo.

Že od XIV. stoletja dalje je bil Paris največje mesto v primeri z vsemi drugimi mesti Francije. Po štetju iz l. 1329. je Paris imel 290.000 prebivalcev, pod Ludvikom XIV. se je povečal na 500.000 prebivalcev; z XIX. stoletjem se je porast pospešil: leta 1801. 548.000, leta 1851. 1,053.000, leta 1900. 2,714.000, leta 1931. 2,891.000. S to številko se je Paris uvrstil med prva tri največja mesta na svetu.

Da pa lahko določimo mestno aglomeracijo, ne zadostuje samo naštetu število prebivalstva. Potrebno je tudi seznaniti se podrobno z njegovo gostoto. V Parizu, s skupno gostoto 10.300 prebivalcev na km², razlikujemo po gostoti dve različni coni: mestni del s 36.500 prebivalcev na km² in pariška širša aglomeracija s 4.600 prebivalcev na km². Ogromne pa so številke v četrtih Saint-Gervais (106.900 na km²), Bonne Nouvelle (101.500 na km²) in Rochechouart (90.300 na km²). Paris ima veliko stopnjo preobljudenosti, ki jo Berlin, London, Dunaj in Leningrad ne poznajo. Ta mesta imajo veliko več pro-

stora za svoj razmah. Kljub svojim 78 km², Paris nima velike površine. V primeri z Londonom je majhno mesto; prebivalstvo je stisnjeno na majhen prostor v velikih poslopih. Kakor v drugih večjih mestih se tudi v Parizu močno uveljavlja tok stanovalcev iz strogega centra, kjer obstaja prostor le še za urade, trgovine in delavnice, v periferne dele in okolico, od koder jih moderna prometna sredstva v najkrajšem času pripeljejo do njihovih službenih mest v sredini mesta. Tako tvori danes pariško aglomeracijo v širšem obsegu ves departement Seine in deli departementov Seine - et - Oise in Seine - et - Marne, v skupnem obsegu ca 500 km².

Mestni okraji (arrondissements)

UPRAVNA RAZDELITEV: Paris, glavno mesto seinskega departementa, je razdeljen upravno na 20 okrajev (arrondissement). Na čelu vsakega arrondissementa stoji župan (maire), kateremu je po potrebi in številu prebivalstva pridruženo 3 do 5 pomočnikov (adjoint). Celemu mestu pa načeluje predsednik mestnega sveta (président du Conceil municipal), kar je ostalo kot mera previdnosti iz časa revolucije. Mestni svetovalci (les conseillers) so istočasno tudi svetniki seinskega departementa. Arrondissementi so označeni z imeni in številkami: ime navadno označuje karakteristično znamenitost dotičnega okraja (stavbo, grič itd.), po zaporednih številkah pa začno okraji sredi mesta in se v spirali vijejo proti periferiji (glej priloženo skico). Vsak Arrondissement se deli v štiri kvarte (quartier). Arrondissementi imajo sledeča imena in številke: 1. Louvre, 2. Bourse, 3. Temple, 4. Hôtel de Ville, 5. Panthéon, 6. Luxembourg, 7. Palais - Bourbon, 8. Elysée, 9. Opéra, 10. Enclos Saint - Laurent, 11. Popincourt, 12. Reuilly, 13. Gobelins, 14. Observatoire, 15. Vaugirard, 16. Passy, 17. Batignolles - Monceau, 18. Butte - Montmartre, 19. Butte - Chaumont, 20. Ménilmontant.

Paris in njegovo življenje

Prvih sedem okrajev tvori pravo središče mesta. Ta del vsebuje najvažnejše zgodovinske spomenike; tu so nastanjeni v prvi vrsti upravni, politični, gospodarski in intelektualni organi, ki so dali že prvo osnovo Pariza. Okoli centralnih okrajev pa so nanizani zunanji okraji (arr. 8—20), ki so mnogo mlajši. vsak zase po svojem značaju enoten, med seboj pa po prebivalstvu, bogastvu ter materijalnem in duhovnem življenju močno različni.

OSREDNJI OKRAJI: V središču mesta leže vse glavne zgodovinske znamenitosti mesta in državni uradi prestolice: ostanki rimskega gospodstva (Thermes de Cluny in Arène de (Lutèce), Notre-Dame, Sainte-Chapelle, Louvre, Tuileries, Panthéon, poslanska in senatska zbornica (Chambre des Dépu-

tes in Sénat), skoro vsa ministrstva, državni svet (Conseil d'Etat), Hôtel de Ville, uprava policije (Préfecture de Police). Provincijalci, tujci in Parižani najdejo tu spomine slavne nacionalne preteklosti, stare palače, v muzejih očuvane umetnine, krasne poglede ob bregovih Seine, velika gledališča (Opéra, Opéra-Comique, Théâtre-Français, Odéon, Palais-Royal) in številna manjša gledališča na boulevardih. Bogati tujci zlasti radi bivajo v luksuznih hotelih na Rue de Rivoli, Place Vendôme in Velikih boulevardih (Grands Boulevards). V centru mesta (5. in 6. okraj) je združena velika večina prebivalcev in zavodov, ki se bavijo z duševnim delom. Slavni Quartier Latin, sestojč preje iz samih ozkih, krivih ulic na pobočju hriba Sainte-Geneviève, je danes že močno moderniziran. To je še danes okraj, ki združuje v sebi toliko najrazličnejših visokih šol, kot nikjer drugje. Tu se nahajajo poleg velikega števila srednjih šol (lycée) vse slavne pariške visoke šole: Sorbonne, Collège de France, Ecole Normale supérieure, Ecole de Médecine (medicina), Ecole de Droit (pravo), Ecole de Pharmacie (farmacija), Ecole Polytechnique (tehnika), Ecole des Mines (rudarstvo), Ecole des Ponts-et-Chaussées (ceste in mostovi), Ecole des Beaux-Arts (umetnost), itd. Tu je tudi središče znanstvenih raziskovanj in zbirališče znanstvenikov, umetnikov in pisateljev; muzeja Louvre in Luxembourg, velike knjižnice (Bibliothèque Nationale, Sainte-Geneviève in Arsenal), arhivi (Archives Nationales in Archive de la Seine) in končno vse obrti in ustanove, ki sodelujejo pri duševnem delu: knjigarne in velika založništva, antikvariati, knjigoveznice, trgovine s slikami, umetninami, fotografijami itd.

Vse fakultete pariških univerz imajo danes preko 30.000 slušateljev, od tega okoli 8.000 tujcev. Nikdar, razen v srednjem veku, Paris ni imel tako privlačne sile. Šolski okraj ni več zmogel naraščajočega dotoka mladine in so zato v zadnjem času zgradili na mestu starega obzidja na južnem robu XIV. okraja novo univerzitetno mesto (Cité Universitaire). V tem mestu, ki obsega 40 ha in ki predstavlja pravo društvo narodov v miniaturi, imajo skoro vse države sveta svoje studentske kolegije.

Teh 7 središčnih okrajev pa združuje tudi najrazličnejše oblike pariške trgovine. Veliko vlogo igra preskrba z živili. Ogromne tržnice (Les Halles) v sredini mesta dajejo s svojim posebnim življenjem značaj celemu mestnemu okraju. Ogromne količine živil, ki jih dnevno potrebuje Paris, dovažajo ponoči najrazličnejša vozila v tržnice in stojnice. Zjutraj pa prihajajo z vseh strani Pariza kupovalci, ki na vozovih, avtomobilih itd. odvažajo živila v svoje četrti. V bližini centralne tržnice (Halles centrales) se nahaja trgovska borza (Bourse de Commerce), v bližini Jardin des Plantes na levem bregu Seine pa vinske tržnice (Halle aux Vins).

Vsa splošna trgovina je osredotočena v velikih trgovskih hišah (Grands Magasins), ki so se zlasti koncem XIX. stoletja razvila v pomembna prodajna središča. Velike zaloge, stalne cene, zamenjava neodgovarjajočega blaga in periodične izložbe najnovejših produktov so njih gospodarska podlaga. Največje trgovske hiše so na desnem bregu: Louvre, Belle Jardinière, Bazar de l' Hôtel de Ville, Samaritaine; na levem bregu pa Bon Marché.

V starih okrajih, zlasti na desnem bregu, imamo še danes obilico specialnih trgovin in manjših obratov, katerih izvor je iskati še v srednjem veku, n. pr.: suknarstvo in tkalstvo v Rue de Sentier (2. arr.), drogisti in zeliščarji v Rue de Lombards (1. in 4. arr.), metalurgični izdelki v kvartu Arts et Metiers (3. arr.), trgovine s starinami (3. in 4. arr.), itd. Tu je tudi center prevoznitva, ki je ogromne važnosti za Paris; dalje središče denarnega poslovnega življenja, ki je koncentrirano v velikih bankah okoli Borze, Velike Opere in trga Vendôme. Poleg Borze je sedež večine velikih pariških dnevnikov, ne daleč stran pa je glavna pošta (Grande Poste), srce brzojavnega in telefonskega omrežja, s katerim je Paris zvezan z ostalo Francijo in vsem svetom. Poleg vsega tega pa nudi središče mesta zavetišče številnim obratom, ki zavzemajo le malo prostora, a so s svojimi izdelki, ki so plod skrajne spretnosti in iznajdljivosti, razglasili slavo Pariza po vsem svetu in ga napravili za svetovnega diktatorja mode. Tu se izdelujejo najrazličnejši luksuzni modni predmeti (obleke, perilo, klobuki, umet-

ne cvetlice, kožni izdelki in okraski, igrače, dragulji, dragoceni kovinski okraski), ki napolnjujejo sijajne izložbe in skladišča velikih modnih trgovin na Rue de la Paix v bližini Opere.

Razumljivo je, da je, spričo velikih prostorov, ki so zasedeni po pisarnah, uradih, trgovinah, delavnicah, javnih poslopijih in spomenikih, ostalo v sredini mesta le malo prostora za stanovanja. Večji stanovanjski deli nižjih slojev se nahajajo le okoli botaničnega vrta (Jardin des Plantes), na pobočju hriba Sainte-Geneviève ter v nižje ležečih delih mesta na levem bregu Seine in v vzhodno od Hôtel de Ville ležečem delu mesta, katerega ulice s svojimi imeni spominjajo na dolgo mestno zgodovino. Srednji, mečanski sloji so zavzeli mnogo več prostora, zlasti okoli Place des Vosges, otok Saint-Louis, bližnje nabrežje Quai Henri IV. ter južne dele 5. in 6. okraja. Velika aristokracija pa se je naselila v severozapadnem delu 6. okraja (Faubourg Saint-Germain) in v 7. okraju (Invalides, Ecole Militaire).

ZUNANJI OKRAJI: Okraji, ki obdajajo stari Paris, so po svoji strukturi mnogo manj enotni kot pariški center. Bližina periferije, stalni kontakt z okolico in precejšnja medsebojna oddaljenost je vplivala na njihov poseben razvoj, ki jih je precej ločil med seboj. V vseh pa je v primeri s centrom le malo javnih upravnih poslopij, mnogo manj velikih trgovskih hiš, nasprotno pa mnogo več industrijskih zgradb in velikih stanovanjskih blokov. Uradi, trgovine in druge javne institucije se drže bližine meje centralnega mesta. Tu se nahajajo trgovske hiše in bolnice, observatorij in skoro vsi glavni pariški kolodvori, okoli katerih so nastali večji ali manjši lokalni trgovski centri. Težnja po koncentraciji vsake vrste trgovine se jasno kaže v tem, da si je vsaka vrsta trgovine izbrala svoj okraj, kjer prevladuje. Tako imamo skoro vso avtomobilsko trgovino na Avenue des Champs-Elysées in njenem podaljšku Avenue de la Grande-Armée, trgovino z vinom v velikih skladiščih v Bercy (12. okraj), luksuzno trgovino okoli Opere, prevoznitvo okoli carinarnice, kolodvorov in glavnih prometnih križišč, trgovino s steklom in porcelanom v 10. okraju itd. Čim bolj se bližamo periferiji, tem pogosteje srečujemo naprave

težke industrije, ki se je tu naselila radi cenejših zemljišč. V 10. okraju se nahajajo velike delavnice za mehanične konstrukcije in številne rafinerije, v 12. tovarne za pohištvo in velika kovinska industrija, v 13. vzdolž reke Bièvre strojarne in pralnice, v 15. topilnice in livarne za železne konstrukcije in kemična industrija, skrajni periferni okraji (18., 19. in 20.) pa so prava industrijska in delavska mesta s številnimi tovarnami vseh panog industrije, ki so že davno prekoračile mestno mejo in se razširile na vso gosto poseljeno širšo okolico Pariza.

V teh zunanjih okrajih prebiva ogromna večina srednjih in nižjih slojev pariškega prebivalstva. Bogati, aristokratski Paris si je izbral za svoje bivališče le zapadni del mesta v 8. in 17. okraju (Champs - Elysées, Madeleine, Monceau, Rue du Roule, Saint - Honoré).

Politična in gospodarska vloga Pariza

Začetki in ves poznejši razvoj Pariza je v zvezi s politično funkcijo, ki jo je opravljal Paris kot prestolica države. Kot sedež vrhovne državne uprave s predsedstvom republike, poslansko zbornico, senatom, ministrstvi, državnim svetom, kasacijskim sodiščem in ostalimi vrhovnimi državnimi uradi, predstavlja še danes kljub skrajno demokratični obliki vladanja glavo in odločilni faktor v vodstvu države. Nobena prestolica si ni znala ustvariti v svoji državi položaja, ki ga ima Paris v Franciji. Njegov pomen je zrasel tekom stoletij iz težnje vladajočih slojev po prestižu, mnogo pa je k temu pripomogla tudi njegova lastna duhovna in umska prevlada nad provincialnimi težnjami. Kljub velikim duhovom in kulturnim podvigom francoskih provinc lahko označimo današnjo francosko znanost, umetnost in literaturo kot pristno pariško. Paris je združil v sebi ogromno število vsakovrstnih šol, akademij in znanstvenih zavodov, v njem so se rodila skoro vsa velika francoska dramatična, beletristična, umetniška in znanstvena dela, njegova luksuzna industrija vodi okus in modo ne le v Franciji, ampak v celi Evropi. Nobeno drugo mesto ne poseduje toliko in tako bogatih muzejev, bibliotek, znanstvenih združenj, klubov, trgov-

skih in industrijskih družb, družabnih shajališč in zabavišč, skratka vseh ustanov, ki skupno tvorijo moderno civilizacijo.

Pod navideznim plaščem lahkoživega in veselega Pariza, kakršen se pokaže bežnemu potniku, se skriva pravi Paris, mesto dela, velikih delavnic in tovarniških obratov, ki predelujejo surovine vseh vrst v izdelke, od težkih strojev do najfinejših svilenih tkanin. Značilno za pariško industrijo je, da se ni nikdar vezala le na eno panogo. V mestu in okolici so zastopane skoro vse vrste moderne industrije, ki zaposluje preko 750.000 Parižanov in okrog 500.000 okoličanov.

Ena najmočnejših industrij je metalurgična industrija, ki se je naselila v mestu in okolici, daleč od surovin in premoga. Metalurgija se peča v glavnem s predelovanjem uvoženih kovin v izgotovljene fabrikate. Teh industrij je v Parizu samem 27, v okolici pa 61. V teh obratih izgotavljajo od izdelkov težke industrije do najfinejših precizijskih instrumentov. Okoli 120.000 delavcev ima tu svoj dnevni zaslužek. Posebno mogočno je zastopana avtomobilska industrija, ki ima svoje tovarne v zapadnem delu mesta, v Billancourt, Javel, Issy-les-Moulineaux in Clichy ter avionska industrija. Kemična industrija (olje, masti, milo, barve, umetna gnojila, žveplena kislina, farmacevtika, rafinerija mineralnih olj, kaučuk) se je ustalila v okolici severnega dela Pariza. Razčlenjena živilna industrija, ki ima 6 velikih tovarn v mestu, 2 pa v okolici, dela ne samo za Francijo, ampak tudi za inozemstvo. Keramična industrija, gradbena, lesna (izdelovanje pohištva) industrija v 12. arr. (Saint-Antoine) in 10. arr. (Bd. de Magenta) so mogočni stebri industrije Pariza.

Izvor ogromnih dohodkov je industrija oblek (11. arr., Rue de Rivoli); stalne izložbe v trgovinah četrti Opéra in v velikih Magasins de nouveautés kažejo njih izdelke, krznarstvo, pletilstvo, rokavičarstvo, kravate, perilo, modna peresa, cvetlice itd., vse to so artikli, ki jih Parižani izgotavljajo s prav posebnim okusom in s katerimi Paris diktira modo velikemu delu Evrope. Preko 190.000 oseb je zaposlenih v teh industrijah. Paris ima pa še celo vrsto industrij, ki se ne dajo točno klasificirati, ki pa zavzemajo velik obseg in katerih produkti se izvažajo po vsem svetu. Take industrije so vse vrste bijouterije,

zlatarstvo, draguljarstvo, izdelovanje filmov, umetno cvetje, obdelovanje biserov, umetno strugarstvo, okraski iz slonove kosti, gagata in celuloida, parfumerije (deloma iz cvetja, ki se uvaža iz celega sveta, deloma iz kemičnih ekstraktov), pudri, šminke, pomade, fine vrste mil itd. Vse te industrije so koncentrirane največ v 1., 2. in 9. arr. (Opéra, Place Vendôme, Rue Lafayette, Rue Royal).

Med velike industrije Pariza spada tudi tiskarstvo in založništvo. Pariški tisk (Bd. St. Germain, 6. arr.) s svojimi knjigami, revijami in ogromnimi izdajami časopisov (Rue de Croissant, 2. arr.), spada med najmočnejše na svetu; saj je samo v tej stroki zaposlenih preko 50.000 oseb.

Kot vidimo, se stiska v Parizu mogočna in razčlenjena industrija, ki daje zaslužka preko 1,250.000 osebam. Ta številka zadostno pojasnjuje, da Paris ni mesto zabave in veselja, ampak mesto trdega in resnega dela.

Prihod v Paris

Z VLAKOM: Od sedmih velikih francoskih železniških omrežij, jih pet izhaja iz Pariza, kjer ima vsaka en ali več kolodvorov. Večina teh kolodvorov je opremljenih z restavracijo, hotelom in avtobusi, kar je vse prihajajočim ali odhajajočim potnikom na razpolago. Vsaka železniška družba ima v mestu svoje potniške pisarne, kjer potniki lahko dobe vozne listke in pa vse potrebne informacije (Renseignement).

1. Chemin de fer de l'Est je železniško omrežje, ki je za nas najvažnejše, ker s svojimi progami veže Paris preko Vogezov ali preko Alzacije-Lotaringije z vzhodnimi pokrajinami: Nemčijo, Švico in Srednjo Evropo. Glavni kolodvor, ki pride zlasti za nas v poštev je Gare de l'Est na Rue de Strasbourg (10 arr.). Poleg tega ima še kolodvor Gare de La Bastille, za vzhodno bližnjo okolico, posebno za Vincennes.

2. Chemin de fer du Nord. Omrežje veže Paris z obmorskimi mesti ob Rokavskem prelivu, z Anglijo, Belgijo, Nizozemsko in

severno Nemčijo. Kolodvor je Gare du Nord na Place de Roubaix (10. arr., v bližini Gare de l'Est).

3. Chemin de fer P.-L.-M. (Paris -Lyon-Méditerranée) s kolodvorom Gare de Lyon na Boulevard Diderot (12 arr.) veže Paris z južno in jugovzhodno Francijo, Švico in Italijo.

4. Chemin de fer d'Orléans veže Paris z dolino Loire in dalje s Pireneji in Španijo. V mestu ima 5 kolodvorov: Gare du Quai d'Orsay na Quai d'Orsay (7 arr.); Gare d'Austerlitz na Quai d'Austerlitz (13 arr.), ki je prehodni kolodvor za vlake na Quai d'Orsay; Gare du Luxemburg (6 arr.) na Bould. St-Michel; Gare de Port-Royal na Port Royal (Bould. St-Michel) in Gare Denfert na Place Denfert-Rochereau (14 arr.) južno odtod na isti progi.

5. Chemin de fer de l'Etat veže Paris z Normandijo, Bretagno, Anglijo ter vso zapadno okolico Pariza. Ima 3 kolodvore: Gare St-Lazare na Rue St-Lazare (8 arr.), izhodišče za Normandijo in elektrificirano krožno železnico na desnem bregu; Gare Montparnasse, izhodišče za Bretagno, jugozapadno Francijo in elektrificirano južno krožno progo (levi breg); Gare des Invalides na Esplanade des Invalides (7 arr.), izhodišče elektrificiranih vlakov za Versailles.

Na peronih kolodvorov so nosači, ki odnašajo prtljago iz kolodvora. Pourboire (napitnina) se daje po kosu, po teži in času zaposlitve; najmanj 5 fr, sicer 2.5 fr od kosa. Ročno prtljago se shrani v Salle des bagages (consigne). Transport prtljage iz kolodvora in na kolodvor, predajo in prevzem prtljage, ocarinjenje itd., prevzema posebna družba Société des Voyages Duchemin, Rue du Grammont 20 (2 arr.). Njene pisarne se nahajajo tudi na vseh večjih kolodvorih (v Salle des Bagages).

Z AVIONOM: Pariški civilni aerodrom leži v Le Bourgetu, ca. 10 km severno od središča mesta, s katerim ga veže redna avtobusna zveza. Je to eno največjih zračnih pristanišč Evrope, ki veže Paris z vsemi večjimi mesti Francije in ostale Evrope. Tu je sedež vseh velikih francoskih in mednarodnih družb za zračni promet.

Z AVTOMOBILOM: V Paris vodi 11 glavnih državnih in nebroj manjših cest. Vstop v mesto je prost, brez vsakih formalnosti. Dohod v mesto je precej zapleten in tudi vožnja, zlasti prvič, zelo težka. Tujec se mora predhodno seznaniti s prometnimi uredbami in svojo pot urediti po načrtni karti mesta Pariza. (Podrobnosti glej promet v Parizu.)

Mestni promet

Ureditev ogromnega mestnega prometa je najvažnejši problem Pariza. Najnovejše mere, in to podzemski prehodi, métro, cestni prehodi za pešce in moderni cestni policijski predpisi, vsaj deloma zmanjšujejo krizo, ki je nastala z vedno večjim razvojem prometa.

Pešci morajo obračati posebno pozornost na avtomobile. Zato naj se poslužujejo pri prehodu cest podzemskih prehodov na križiščih, pasaž, pri nadzemnih prehodih pa točno označenih prehodov čez ceste. Posebno je paziti, da je pri cestah z enosmernim prometom celo cestišče namenjeno samo vozilom. Vedno je treba pri prehodu paziti na znake prometnega stražnika, ki od časa do časa ustavi promet vozil, da morejo preko zelo prometnih cest pešci brez nevarnosti.

Avtomobilist mora poleg mednarodnih znakov dobro poznati še posebne mestne policijske predpise: uporabljanje svetlobnih in zvočnih avtomobilskih znakov; na enosmernih cestah, ki jih je v Parizu okoli 165, se sme voziti le v določeni smeri, razen od 1. do 6. ure zjutraj; prepoved daljšega postajanja na označenih mestih itd. Za ogled Pariza je priporočljivo pešačenje, če pa hočemo priti hitro na oddaljenejšo mesto, je najpriporočljivejše sredstvo taxi, ki je najprikladnejše in najcenejše prometno sredstvo. Ker pa so ceste od 15. do 19. ure prenatrpane z vozili, je najhitrejšo sredstvo métro, za kratke razdalje pa pešačenje.

TAXI: Kočijaži so v Parizu, praktično vzeto, izginili. Zelo je priljubljeno izposojanje avtomobilov (les automobiles de location). Na raznih točkah, kot Opéra, Place du Théâtre Français, pred velikimi hoteli itd., so na razpolago lepi vozovi, katere

se lahko najame za ves dan, pol dneva ali po želji. Najbolj uporabljano prometno sredstvo pa so taxi, ki imajo vsi enako tarifo, določeno od mestnih oblasti in na vpogled pritrjeno v vsakem vozu, poleg taximetra (števca), ki izključuje vsak spor. Ponoči je vozna taksa višja. Tudi je po vsaki vožnji potreben pourboir (napitnina) in to 10 % vsote, najmanj 50 c. Taxi stoje ali na določenem prostoru, ali pa krožijo po mestu in se ga lahko v vsakem momentu poslužite. Na svetilkah taxijev so označeni okraji, v katere spadajo.

AUTOBUS: Že od l. 1920. dalje so vsi mestni avtobusi, kakor tudi ves promet na Seini v organizaciji družbe Société des Transports en commun de la Région parisienne (S. T. C. R. P.). Cestne železnice, ki so še nedavno obstajale, ki pa so le ovirale cestni promet, so bile polagoma reducirane in so s 1. januarjem l. 1937. do zadnje izginile. Njih proge in oznake so prevzeli avtobusi. Avtobusi so označeni s črkami, oni pa, ki so prevzeli proge prejšnjih tramvajev, pa imajo številke, in sicer iste kot so jih imele popreje odgovarjajoče tramvajske proge. Napisne table označujejo razdelitev proge in končno postajo. Vsak avtobus ima dva razreda: 1. razred je na platformi (na krovu), 2. razred pa spodaj. V obratu so ob 6. do 0.30 ure. Ustavljajo se samo na postajališčih, ki so označeni z rdečimi tablami in belimi črkami ter s smerno puščico; postajališča, kjer se avtobusi ustavljajo samo po potrebi, pa so označena s svetlozelenimi tablami, postavljenimi na uličnih svetilkah. Po 21. uri se ustavljajo avtobusi poljubno na vsakem mestu, razen v neposredni bližini postajališča. Napis »Complet«, izobešen nad vhodom, pomeni, da v vozu ni več prostora. Za izstop na neregularnih postajališčih je potrebno pozvoniti na električnem zvoncu ali dati znamenje sprevodniku. Na posebno prometnih točkah so radi hitrejšega vstopanja, pritrjeni posebni bloki z numeriranimi listki. Iz bloka proge, po kateri se mislite voziti, vzamete številko in vstopite v avtobus po vrstnem redu, ki je označen na listku in ki ga urejuje poseben organ. Način plačevanja voznine je urejen z voznimi listki (ticket). Vsak ticket stane 30 c. Priporočljivo je kupiti 20 ticketov skupaj, tako zvani carnet (carnet de tickets), ki stane 6 fr. Posamezni vozni listki so namreč

nekaj dražji. Voznina je urejena po odsekih (sections) in po vrsti razreda. Najbolje je kupiti v autobusu ali na postajališču en carnet in povedati sprevodniku izstopno postajo, nakar vam sprevodnik sam odvzame odgovarjajočo število ticketov. Listek je radi kontrole obdržati do izstopa.

AVTOBUSNE PROGE

(S številkami so označene stare tramvajске proge, ki so od 1. januarja 1937 nadomeščene z autobusi)

- 1 Versailles — Louvre (preko Sèvres).
- 2 Saint-Cloud — Louvre (preko Alma).
- 3 A Vincennes (grad) — Saint-Mandé — Louvre (preko Bastille).
- 3 B Saint-Mandé — Louvre.
- 4 Montreuil (La Boissière) — Nation — Bastille — Louvre.
- 5 Trocadéro — Nation (preko La Villette).
- 6 Bry-sur-Marne — Porte de Vincennes — République (preko Nogent).
- 8 Montrouge — Gare de l'Est (preko Pl. St-Michel).
- 9 Saint Denis (Eglise Neuve) — La Chapelle — Jardin des Plantes (preko Châtelet).
- 10 Saint-Ouen — Porte de Clignancourt — Bastille (preko Gare de l'Est).
- 11 A Cimetière de Saint-Ouen — Nation — Mairie de Saint-Mandé (preko Pl. de la République).
- 11 B Pierrefitte — République (preko St-Denis).
- 12 Bonneuil — Porte de Charenton.
- 13 Créteil — Charenton — Louvre.
- 14 Bastille — Champ de Mars (avenue de Suffren), preko Saint-Germain-des-Prés.
- 18 Saint-Cloud — Saint-Sulpice.
- 19 Avenue Henri-Martin — Gare de Lyon (preko Saint-Germain-des-Prés in Alma).
- 20 Porte de Vincennes — Gare de Lyon — Champs de Mars (preko St.-Germain-des-Prés).

- 21 A Le Raincy — Opéra (preko Bobigny, Pantin).
- 21 B Pavillon-sous-Bois — Opéra (preko Bondy, Bobigny, Pantin).
- 21 C Noisy-le-Sec — Opéra (preko Pantin).
- 21 D Bobigny (Six Routes) — Opéra (preko Pantin).
- 23 Auteuil (kolodvor) — Les Moulineaux — Porte de Versailles.
- 24 Maisons-Alfort (Place Gallieni) — Charenton (Ecoles) — Porte de Charenton (preko Bois de Vincennes).
- 25 Saint-Cloud — Auteuil — Saint-Sulpice.
- 29 A Pantin — Gare Montparnasse (preko Gare de l'Est).
- 29 B Pré Saint-Gervais — Gare Montparnasse (preko Gare de l'Est).
- 29 C La Villette (Marché) — Gare Montparnasse (preko Châtelet).
- 30 Place de l'Etoile — Place Blanche — Gare de l'Est — Bastille.
- 31 Place de l'Etoile — Mairie du XVIIIe — Gare de l'Est — Bastille.
- 32 Auteuil (kolodvor) — Porte de Versaille (preko Boulogne, Issy).
- 34 Asnières (Place Voltaire) — Gare d'Austerlitz (preko Clichy, Bastille).
- 36 Levallois (Quai Michelet) — Place Pereire.
- 38 Puteaux (Marché) — Porte Maillot (preko Neuilly).
- 39 Gennevilliers — Madeleine (preko Asnières, Clichy).
- 40 Argenteuil — Porte de Clichy — Place de Clichy (preko Asnières).
- 42 Saint-Denis — Porte de Saint Ouen.
- 44 Saint-Cloud — Val d'Or — Suresnes — Porte Maillot (preko Neuilly).
- 51 Drancy (Ecoles) — Place de la République.
- 52 Le Bourget (letališče) — Aubervilliers (pokopališče) — Opéra (preko Faubourg Saint-Denis).
- 54 Enghien — Saint-Denis — Saint-Ouen (Mairie) — Trinité.
- 58 Saint-Germain — Bougival — Rueil — Malmaison — Porte de Neuilly (preko le Pecq et Port-Marly).

- 61 Bezons (quai) — Argenteuil (Gare).
62 Maisons-Laffitte — Porte de Neuilly (preko le Rond-Point de la Défense).
62 bis La Garenne (Charlebourg) — Porte de Neuilly.
63 Bezons (Grand Cerf) — Porte de Champerret.
64 Argenteuil (Gare) — Colombes (Mairie) — Porte de Champerret.
65 Pierrefitte — Saint-Denis (Eglise Neuve) — Porte de Clignancourt (preko Saint-Denis).
66 Colombes (Gare) — Porte de Clignancourt.
69 Montmorency — Enghien.
70 Saint-Denis (Porte Paris) — Aubervilliers (Mairie) — Porte de la Villette (klavnica).
71 La Courneuve — Aubervilliers — Porte de la Villette.
73 Saint-Ouen (Mairie) — Porte de Neuilly.
75 Saint-Cloud (Place G.-Clemenceau) — Asnières (Place Voltaire).
76 La Garenne (Charlebourg) — Porte de Neuilly.
77 Asnières (Place Voltaire) — Saint-Denis (Eglise Neuve).
79 Stains — Saint-Denis.
80 Bagneux (pokopališče) — Porte d'Orléans.
81 Maisons-Alfort (Place Gallieni) — Charenton — Saint-Maurice — Saint-Mandé — Bastille.
82 Vitry (kolodvor) — Ivry — Châtelet.
83 Choisy-le-Roi — Châtelet.
86 Fontenay-aux-Roses — Châtillon — Châtelet.
88 bis Antony — Porte d'Orléans.
88 bis Antony — Petit-Massis — Porte d'Orléans.
89 Clamart — Hotel de Ville (preko Vanves, Saint-Germain-des-Prés).
90 Clamart (Mairie) — Clamart (Gare).
91 Montparnasse — Bastille (preko Gobelins).
93 Cachan — Arcueil — Châtelet.
94 Malakoff (Clos Montholon) — Malakoff rue des Clozeaux).
95 A Pavillons-sous-Bois (Gargan) — Place de la République.
95 B Montreuil (la Boissière) — Place de la République.

- 98 Montreuil (La Boissière) — Place de la République (preko Place de la Nation).
- 101 Romainville — Bagnolet — Bastille — Châtelet (Avenue Victoria).
- 103 Bonneuil — Alforville — République.
- 105 Vitry (cerkev) — Porte de la Gare — Gare d'Austerlitz.
- 107 Aubervilliers (Mairie) — Pantin — Porte des Lilas.
- 108 Champigny — Porte de Vincennes.
- 109 La Varenne (kolodvor) — Champigny (kolodvor) — Porte de Vincennes.
- 110 A La Varenne (kolodvor) — Porte de Vincennes.
- 110 B Bonneuil — Porte de Vincennes.
- 111 Adamville — Saint-Maur — Charenton — Louvre.
- 112 Montfermeil — Le Raincy.
- 113 Gournay — Porte de Vincennes.
- 114 La Maltournée — Porte de Vincennes — Châtelet.
- 115 Porte des Lilas — Montreuil (Mairie) — Porte de Vincennes.
- 116 La Maltournée — Rosny-sous-Bois.
- 118 Villemomble (Gare du Raincy) — République.
- 119 Champigny — Nogent — Porte de Vincennes.
- 120 Noisy-le-Grand — Porte de Vincennes.
- 121 Villemomble (Gare de Gagny) — Porte de Vincennes.
- 122 Fontenay-sous-Bois — Porte de Vincennes.
- 123 Porte de Vincennes — Avenue d'Orléans.
- 124 Avenue d'Orléans — Porte de Saint-Cloud.
- 125 Porte de Vincennes — Porte d'Orléans.
- 126 Porte d'Orléans — Porte de Saint-Cloud.
- 127 Fontenay-aux-Roses — Châtillon — Montrouge (Malakoff) — Saint-Germain-des-Prés.
- 128 Sceaux-Robinson — Porte d'Orléans.
- A. Porte de la Chapelle — Palais-Royal.
- B. Trocadéro — Gare de l'Est (preko Saint-Lazare).
- C. Neuilly (preko Avenue du Roule) — Porte de Neuilly — Hôtel de Ville.
- D. Porte de Neuilly et des Ternes — Filles du Calvaire.
- E. Madeleine — Bastille (preko velikih boulevardov).

- E. bis Charenton (šola) — Bastille — Madeleine.
- F. Porte d'Asnières — Bastille (preko Saint-Lazare, Les Halles).
- G. Square des Batignoles — Jardin des Plantes (preko Opéra, Châtelet).
- H. Porte de Clichy — Gobelins (preko Boulevard des Italiens, Palais Royal).
- H. bis Saint-Ouen (Mairie) — Gare du Luxembourg.
- I. Place Pigalle — Halle aux Vins (preko Place des Victoires).
- J. Saint-Ouen (Mairie) — Porte de Montmartre — Place Saint-Michel.
- K. Place de Rungis — Place de la République.
- L. Porte de Saint-Ouen — Filles-du-Calvaire.
- M. Porte Chaumont — Champ de Mars (preko Gare de l'Est, Théâtre-Français).
- N. Porte des Lilas — Louvre (preko République).
- O. Ménilmontant — (Place Gambetta) — Gare Montparnasse (preko Châtelet).
- O bis Bagnolet (Mairie) — Pont-Neuf.
- P. Père Lachaise — Gare Saint-Lazare (preko Les Halles).
- Q. Plaisance — Filles-du-Calvaire — Porte des Lilas.
- R. Clichy (Mairie) preko Boulevard Jean-Jaurès — Porte de Clichy — Hôtel de Ville.
- R bis Clichy (Mairie) preko Boulevard de Lorraine — Porte de Clichy — Hôtel de Ville.
- S. Porte de Champerret — Place de la Contrescarpe (preko Saint-Augustin).
- T. Carrefour Patay — Tolbiac — Square Montholon (preko Hôtel de Ville).
- T bis Quai de la Gare — Square Montholon (preko Hôtel de Ville).
- U. Levallois (Place de Villiers) — Gobelins (preko Saint-Philippe-du-Roule).
- U bis Porte d'Asnières — Place des Ternes — Gobelins.
- V. Boulevard Pasteur — Place de la Chapelle (preko Saint-Germain-des-Prés, Gare du Nord).

- W. Rond-Point de la Villette — Gare du Luxembourg (preko Hôtel de Ville).
- X. Abattoirs de Vaugirard — Gare Saint-Lazare (preko Opéra).
- Y. Javel (Place Balard) — Porte Saint-Martin (preko Palais Royal).
- Z. Grenelle (Place Beaugrenelle) — Bastille — Place Voltaire.
- AA. Porte d'Italie — Gare Saint-Lazare.
- AB. Passy — Bourse (preko Etoile).
- AC. Gare du Nord — Champ de Mars (Avenue de Suffren).
- AD. Champ de Mars — Place de la République (preko Saint-Germain-des-Prés).
- AD bis Place Victor-Hugo — République — Quai de Valmy.
- AE. Porte d'Orléans — Opéra (preko rue du Bac)
- AF. Grandes Carrières (Hôpital Bretonneau) — Gare Montparnasse — Plaisance (Porte de Vanves).
- AG. Porte de Versailles — Bourse (preko Saint-Germain-des-Prés).
- AH. Javel (Place Balard) — Montmartre (Mairie du XVIIIe), preko Alma.
- AI. Gare Saint-Lazare — Place Saint-Michel (preko Opéra, Louvre).
- AJ. Porte de la Villette — Opéra (preko Trinité).
- AK. Gare Saint-Lazare — Gare de Lyon (preko velikih boulevardov).
- AL. Porte d'Asnières — Gare Montparnasse — Porte de Châtillon.
- AM. Montmartre (Mairie du XVIIIe) — Saint-Germain-des-Prés (preko Saint-Lazar, Opéra).
- AN. Porte Brancion — Les Halles (preko Saint-Germain-des-Prés).
- AO. Porte de la Chapelle — Place d'Italie (preko Gare de Lyon).
- AP. La Villette (trg) — Gare d'Austerlitz (preko Bastille).
- AQ. Montmartre (Square Saint-Pierre) — Boulevard de Grenelle (rue de Lourmel) preko Saint-Lazare.

- AR. Mairie de Gentilly — Gare du Nord (preko Odéon).
AR. bis Arcueil (Vache Noire) — Gare du Nord.
AS. Porte de Saint-Cloud — Bourse (preko Etoile).
AT. Place Voltaire — Saint-Augustin — Porte de Neuilly (preko Etoile).
AT bis Courbevoie (Mairie) — Place Voltaire.
AU. Porte de Picpus — Gare Saint-Lazare (preko Bastille).
AV. Porte de Bagnoleet — Porte de Clignancourt (preko Gare de l'Est).
AW. Asnières (Place Voltaire) — Madeleine.
AX. Passy — Panthéon (Médicis) preko Bon Marché.
AY. Porte de Picpus — Gare du Nord.
AZ. Neuilly par l'avenue de Neuilly — Porte de Neuilly — Place Daumesnil.
BA. Fontenay (Rigollots) — Porte de Vincennes — Opéra (rue Taitbout).
BC. Eglise de Belleville — Square Boucicaut (preko République).
BD. Bois-Colombes (Marché) — Eglise Saint-Médard (preko Châtelet).
BE. Neuilly (avenue de Neuilly) — Madeleine.
BE bis Neuilly — Saint-James — Porte des Ternes — Madeleine.
BF. Eglise de Belleville — Place de la République.
BG. Montreuil (Rue des Graviers) — Porte de Bagnoleet — Opéra.
BH. Pantin (rue Courtois) — Porte Chaumont — Les Halles.
BI. Trinité — République.
BJ. Porte de Clignancourt — Place Saint-Michel.
BK. Gares de Lyon et d'Austerlitz — Gare Saint-Lazare (preko Les quais Sud).
BL. Montreuil (Place Carnot) — Porte de Montreuil — Opéra.
BM. Bagnoleet (rue Floréal) — Opéra.
BN. Les Lilas (Paul de Kock) — Place de la République.
BO¹. Bologne (Rond-Point de la Reine) — Opéra.
BO². Gare de Passy — Opéra.
BO³. Porte Dauphine — Opéra.

- BP. Boulogne — Ronde-Point da la Reine — Madeleine.
BQ. Porte de Clignancourt — Porte Montmartre — Opéra.
BR. Ivry (Fort) — Les Halles.
BS. Pierrefitte — La Courneuve — Gare du Nord.
BS bis Garges (Rue de Verdun) — Gare du Nord.
BT. Montreuil (Mairie) — Louvre.
BU. Auteuil — Hôtel de Ville.
BU bis Gare de Passy — Place Voltaire.
BV. Malakoff — Les Halles.
BW. Saint-Ouen (Mairie) — Madeleine.
BX. Courbevoie (Mairie) — Palais-Royal.
BY. Courbevoie (Gare de Bécon) — Madeleine.
BZ. Vincennes (grad) — Porte de Vincennes — Louvre.
CA. Porte de Champerret — Etoile — Gare Montparnasse.
CB. Porte de Champerret — Porte d'Orléans.
CC. Porte d'Orléans — Gare du Nord.
CD. Porte de Versailles — Gare du Nord.
CE. Cours de Vincennes — Gare Saint-Lazare.
CF. Saint-Denis (Théâtre) — Jardin des Plantes.
CG. Saint-Denis (Barrage) — Opéra.
CH. Saint-Denis (Mairie) — République.
CI. Asnières (Quatre-Routes) — Madeleine.
CJ. Kremlin — Bicêtre — Porte de la Chapelle.
CK. Villejuif (Asile) — Châtelet.
CL. Courbevoie — Gare Montparnasse.
CM. Parc Montsouris — Opéra.
CO. Aubervilliers (Mairie) — République.
CP. Pantin (pokopališče) — Opéra.
CR. Porte de la Plaine — Châtelet.
CW. Saint-Denis (Barrage) — Madeleine.

NOČNE AUTOBUSNE PROGE, z izhodiščem na Place du Châtelet, kjer je pisarna in čakalnica:

- N AG. Porte de Versailles — Châtelet.
N Y. Porte de Sèvres — Châtelet.
N BU. Porte de Saint-Cloud — Châtelet.
N C. Porte de Neuilly — Châtelet.
N F. Porte de Champerret — Châtelet.

- N R. Porte de Clichy — Châtelet.
- N J. Porte de Clignancourt — Châtelet.
- N 29. Porte de Pantin — Châtelet.
- N N. Porte des Lilas — Châtelet.
- N O. Porte de Bagnolet — Châtelet.
- N 3. Porte de Vincennes — Châtelet.
- N CK. Porte d'Italie — Châtelet.
- N 8. Porte d'Orleans — Châtelet.
- N BG. Place de l'Opéra — Porte de Bagnolet (odhod od Opere samo ob 1 uri 40 minut).

MÉTRO: Podzemna železnica Métropolitain, kratko Métro imenovana, je bila ustanovljena l. 1900. in tvori danes z dvema starima linijama sever — jug (združene l. 1930) najpopolnejše in najbolj praktično podzemno omrežje. Vsako, tudi najskrajnejšo točko Pariza je mogoče doseči z Métrojem. Velika brzina, ki jo lahko razvije radi manjkanja vseh ovir cestnega prometa, daje Métroju veliko prednost. Postajališča, prehodi in vozovi Métroja so tako obilno opremljeni z napisi, markacijami in načrti posameznih prog, da se tudi vsak tujec lahko takoj znajde. Vsakih 500 m je postajališče; postajanje je zelo kratko, zato je treba z vstopom hiteti. Tudi Métro ima 1. in 2. razred. Vlaki se vrste vsake 2 do 8 minut. Vožnja prične zjutraj ob 5 uri 30 minut in traja do tričetrt na 1. ponoči. Napis »Correspondance(s)« v rumeni luči kaže na postajališčih prehod k zvezni progi. Kontrola voznih listkov se vrši samo pri vhodu na peron (quais) in v 1. razredu med vožnjo. Oddelkov za kadilce v Métroju ni. Za vso progo, ne oziraje se na število prestopov in smeri, znaša voznina za 1. razred 1 fr 15 c, za 2. razred pa 70 centimov. Pred 9. uro zjutraj dobite povratne karte po znatno znižani ceni. Ker je naval na blagajne večinoma velik, je priporočljivo kupiti cel carnet z 10 listki (7 fr, odnosno za prvi razred 11.50 fr).

PROGE:

Ligne 1. Porte de Vincennes — Porte Maillot (preko Bastille, Châtelet, Palais-Royal, Concorde, Etoile).

- Ligne 2. Place de la Nation — Porte Dauphine (preko zunanjih boulevardov).
- Ligne 3. Porte des Lilas — Porte de Champerret (preko Père-Lachaise, République, Opéra, Saint-Lazar, Villiers).
- Ligne 4. Porte de Clignancourt — Porte d'Orleans (preko: Gare du Nord et de l'Est, Châtelet, Saint-Germain-des-Prés, Montparnasse, Denfert-Rochereau).
- Ligne 5. Gare du Nord — Etoile, preko la Place d'Italie (Denfert-Rochereau, Pasteur, Trocadéro).
- Ligne 6. Place de la Nation — Place d'Italie (preko Bercy).
- Ligne 7. Porte d'Ivry — Porte Prés-Saint-Gervais, in Ligne 7 bis: Porte d'Ivry — Porte de la Villette. (Ti dve liniji imata skupno pot do »Louis Blanc«, kjer se cepita.)
- Ligne 8. Porte-de-Charenton — Opéra — Auteuil (preko: Madeleine, Concorde, Invalides, Javel).
- Ligne 9. Richelieu — Drouot — Porte de Saint-Cloud (preko: Opéra, Havre-Caumartin, Rond-Point-des-Champs-Elysées, Alma-Marceau, Trocadéro, La Muette).
- Ligne 10. Place-Jussieu—Invalides (preko: Pl. Maubert, Odéon, Sèvres-Babylone, Varenne, Saint-François-Xavier).
- Ligne 12. Porte de Versailles — Porte de la Chapelle (preko: Pasteur, Montparnasse, Bac, Concorde, Madeleine, Saint-Lazare, Pigalle).
- Ligne 13. Gare Saint-Lazare — Porte de Saint-Ouen; in Ligne 13 bis Gare Saint-Lazare — Porte de Clichy (ista pot do »La Fourche«), preko Place Clichy; od tu pelje 13. proga do Porte de Saint-Ouen preko »Marcadet«, proga 13 bis Porte de Clichy preko »Brochant«.

PLOVBA PO SEINI: Seina, regulirana in v mestu vsa obzidana, je danes važna prometna pot. Več otokov, ki jih je nekoč tvorila v mestu samem, so odstranili tako, da sta ostala samo dva: Ile de la Cité in Ile Saint-Louis. Od Rouena do Pariza ima po preureditvi Seina globino 3.20 m. Še v 15. stoletju je bilo mogoče priti v cerkev Notre-Dame preko Seine po

par položenih kamnih, ne da bi se pri tem človek zmočil. Danes je preko Seine 33 mostov, ki pa so plovbi precej v oviro.

Plovba po Seini je v rokah že omenjene družbe (glej autobusni promet) S. T. C. R. P. Reden promet se vrši samo v poletni sezoni od 15. maja do 1. novembra, in to od Maisons-Alfort do Suresnes in obratno. Pozimi je promet skoraj ukinjen. Pristanišča: Maisons Alfort, Alfort ville, Carrières-Charenton, Ivry, Pont National, Austerlitz, Hôtel de Ville, Châtelet, Louvre, Tuileries, Concorde, Alma, Pont de Grenelle, Auteuil, Bilancourt, Bellevue, Sèvres, St-Cloud, Longchamp (samo za časa tekem) in Suresnes. Ladje imajo samo en razred. Vozne listke lahko kupite v pristanišču in na ladji. Cene so izpostavljene v pristaniščih. V nedeljah in praznikih je dvojna tarifa. Vožnje začno med 6. in 7. uro zjutraj (odvisno od sezone) in trajajo do 21. ure zvečer.

KROŽNE ŽELEZNICE: Okoli in v Parizu vozita dve krožni progi: Chemin de fer de Petite Ceinture in Chemin de fer de Grande Ceinture. Vendar prideta ti dve progi za tujce komaj v poštev, ker vodita večinoma v tunelih in usekih, vsled česar je razgled večidel onemogočen. Prva obide poleg svojih posebnih postaj vse velike pariške kolodvore znotraj nekdanjega obzidja. Vozi vsakih 15 minut. Proga je dolga 35 km in potrebuje zanjo 1 uro 30 minut. Druga vodi preko vseh pariških predmestij in pride v poštev le za prevoz blaga.

INFORMATIVNI DEL

ČAS OBISKA: Iz meteoroloških ozirrov sta za obisk Pariza najbolj prikladna pomlad in jesen. Zima je meglena in pusta, čeprav ne premrzla. Poletje pa je često zelo vroče in soparno. V splošnem je vreme v Parizu zelo vlažno (povprečno vsak drug dan deževen), sneg pa je redek in ne leži dolgo. V vseh ozirih je Paris najbolj zanimiv od novembra pa do julija, ko se v njem razvija polno življenje. Poleti so cene sicer nekoliko nižje, vendar napravi mesto na tujca vtis mrtvila. Najlepši čas za obisk Pariza je maj in junij (grand Saison de Paris), ko se v njem vrše velike razstave, koncerti, plesi, dnevi pa so sončni in jasni.

POTNI LIST: Za potovanje v Francijo je potreben potni list, ki ga vidira najbližji francoski konzulat. Za prehod preko vmesnih držav je treba dobiti tudi tranzitni vizum dotičnih držav. Potni list je treba nositi vedno s seboj kot legitimacijo. Vsak tujec, star več kot 15 let, ki namerava bivati v Parizu več kot dva meseca, je dolžan zahtevati, da mu na podlagi potnega lista izda policijska oblast (Préfecture de Police, Boulevard du Palais 7, stopnišče E, soba 136) posebno »Carte d'Identité« (priložiti 5 fotografij, 4×4 cm in potrdilo policijskega komisarja kvarta v katerem stanuješ, taksa 100 fr; za študente, pisatelje in znanstvenike 20 fr).

CARINA: Na obmejnih postajah je vsakdo podvržen carinskemu pregledu. Carini je podvržen predvsem tobak (preko 10 cigar, 20 cigaret ali 40 g tobaka), alkohol, nova obleka in perilo ter stroji in instrumenti. Za inozemske avtomobile, ki nimajo triptika, je treba zastaviti na meji gotovo vsoto, ki se ravna po teži avtomobila in ki jo pri povratku dobi zopet vrnjeno.

DENAR: Francoska denarna enota je franc (fr.), ki ima 100 centimes (c.). Zelo pa je v Franciji še razširjena stara enota »sou«, ki ima 5 centimov (1 fr = 20 sous). V prometu so bankovci po 1000, 500, 100, 50, 20, 10 in 5 fr, poleg tega pa kovanci po 2 in 1 fr, ter 50, 25, 10 in 5 c. Priporočljivo je imeti vedno pri sebi nekaj drobiža, ki ga nujno potrebujete za napitnine (pourboire), ki so v Parizu običajne in tako rekoč obvezne v iznosu 10 % vsakega računa. 1 francoski franc notira sedaj 2.25 Din.

ČAS: V Franciji je v veljavi zapadno-evropski čas, ki zaostaja za našim srednje-evropskim časom za 1 uro. Poleti premaknejo ure za eno uro naprej, tako da odgovarjajo srednje-evropskemu času. Uradno štejejo ure od 1—24, v vsakdanjem življenju pa se uporablja razdelitev na 12 ur.

JEZIK: Za poset Francije je nujno potrebno vsaj najosnovnejše poznavanje francoščine. V velikih hotelih, restavrantih in trgovinah je sporazumevanje možno tudi v nemščini, ravno tako so na velikih prometnih križiščih posebni stražniki za dajanje pojasnil v tujih jezikih. Pri iskanju pojasnil je priporočljivo biti čim krajši n. pr.: »Exposition internationale, s'il vous plaît«, ali pa v kavarni »un café, s'il vous plaît«. Pri nagovarjanju se uporablja vedno: »monsieur«, »madame«, „mademoiselle“.

POTOVALNE AGENCIJE: Centralna organizacija francoskega turizma je Union nationale des Agences de voyage française (U.N.A.V.) na Av. Champs-Élysées 101 (Maison de France) z nebroj podružnicami. Poleg tega so v Parizu še številne druge agencije kot n. pr.: Office de Tourisme des Guides Bleus na Bd. St.-Germain 79, Duchemin na Rue de Gramont 20, Exprinter na Av. de l'Opéra 26, Le Tourisme Français na Rue de la Victoire 96, Voyages Modernes na Av. de l'Opéra 4; od številnih mednarodnih družb je najvažnejša Wagons-Lits-Cock na Bd. na Capucines 44, Champs-Élysées 120, Place de la Madeleine in Rue de la Paix. Veliko potovalnih pisarn je v bližini Opére in Madeleine.

SPLOŠNE INFORMACIJE: Vse informacije, ki se tičejo orientacije, prometa itd. dajejo policisti, zlasti oni ki so s

trakom na roki označeni in ki poleg francoščine obvladajo tudi tuje jezike. Vse naslove, pojasnila in podatke o Parizu dobimo v adresarju »Bottin«, ki je na razpolago v vsakem javnem lokalu. Seznam vseh prireditev za teden dni naprej prinaša tednik »La Semaine à Paris«, ki se dobi v vseh kioskih in izhaja v več jezikih (tudi v nemškem).

KONZULATI IN POSLANIŠTVA: Večina kulturnih narodov ima v Parizu svoja poslaništva in konzulate, na katere se je obrniti v slučaju sporov s francoskimi upravnimi oblastvi in v zadevah vidiranja in potrditve potnih listov. Važnejša poslaništva za Evropo so: Poslaništvo Kraljevine Jugoslavije: Rue Léonce Raynod št. 7 (16. arr.) — Nemčija: Rue de Lille 78 (7. arr.) — Anglija: konzulat na Rue de Lisbonne 19 (8. arr.), potni listi na Rue de Chailot 3 — Avstrija: Rue Beaujon 15 (8 arr.) — Belgija: Rue de Berry 20 (8 arr.) — Italija: konzulat na Av. de Villars 3 (7. arr.) — Švica: Av. Hoche 51 (8 arr.).

JUGOSLOVANSKI URADI IN DRUŠTVA: Poslaništvo: Rue Léonce Raynod 7 (16 arr.), tel. Kleber: 94-10, 94-11. — Vojaški ataše: Rue Pauquet 9, (11 arr.), tel. Passy 55-43. — Jugoslovanski Presbiero: Rue la Perouse 3, tel. Kleber 06-30. — Izseleniški komisariat: Rue Goethe 3 (16 arr.), tel. Kleber 77-59. — Institut d'Etudes Slaves s čitalnico: Rue Michelet 9. — »Pariške novosti«: redakcija Rue Dauphine 39 (6 arr.). — Office scolaire de Yougoslavie (prosvetni oddelek poslaništva): Bould. de Reuilly 67 (12 arr.) tel. Diderot 41-43. — Jugoslovanska kolonija v Franciji (predsednik dr. Mihajlo Gluščević): Rue Faubourg St.-Honoré 226 (8 arr.), tel. Carnot 05-65. — Jugoslovanski dom (gen. sekretar Julije Urlep): Rue Serpente 25 (6 arr.), tel. Danton 89-94. — Banka Baruch: Rue Auber 11 (9 arr.), tel. Opéra 98-15. — Banka Franco-Serbe: Rue Meyerbeer 7, tel. Opéra 67-01. — Jugoslov. turistična agencija: Rue de Chabrol 28 (10 arr.), tel. Provence 50-64. — Francosko-jugoslovanska trg. komora: Rue Chaveau-Lagarde 14, telefon Anjou 79-22.

NAJVEČJE BANKE: Banque de France, Crédit Lyonnais, Crédit Foncier de France, Comptoir National d'Escompte, Société Générale, Crédit Commercial de France, Banque de Paris et des Pays-Bas, Union Parisienne, Francosko-srbska banka (Rue Meyerbeer), Société Générale, Banque des Pays de l'Europe Centrale; večina ima v vseh delih mesta svoje podružnice.

KOPALIŠČA (BAINS): luksuzna: Hammam, Rue des Mathurins 18, — Bains de la Motte-Picquet, Av. de la Motte Picquet 18, — Bains, Rue de la Condamine 64. Luksuzni plavalni bazeni, ki se jih splača ogledati: Piscine du Lido, Av. des Champs-Élysées 76. Silno razkošen in še bolj drag: Piscine du Claridge-Hôtel, Av. des Champs-Élysées, — Palais de la Nation, Rue de Chazelles 26. Ta kopališča imajo za naše razmere visoko vstopnino, so pa svojevrstno zanimiva. Kopališča v Seini: Bains Deligny pri Pont de Solférino, — Bains du Louvre in Bains Pont Neuf pri Pont Neuf, — Bains des Sports na Quai du Louvre.

POŠTA, TELEGRAF, TELEFON: Glavna pošta Hôtel des Postes je na Rue du Louvre, 48-52. Manjše pošte in nabiralniki so raztreseni po vsem mestu. Pošte so odprte od 8—19 ure, na praznike in nedelje je odprtih (dopoldne) le 25, ki so razdeljene po vseh okrajih. Telefonske celice so nameščene po vsem mestu.

HOTELI: Paris nudi ogromno število hotelov, od najrazkošnejših, ki spadajo med prve na vsem svetu, pa do najpreprostejših. Seznam teh hotelov, ki obsegajo debelo knjigo in ki je v Parizu povsod na vpogled, smo v našem vodniku opustili in se omejili le na njih glavno karakterizacijo. Najelegantejši hoteli z vsem komfortom (sobni telefon, kopalnice, ples, orkester, bar itd.) leže na Champs-Élysées v bližini Palais Royal, Opére, Tuilerij in Madeleine. Hoteli za poslovne in potujoče pa so razvrščeni v bližini Velikih boulevardov in kolodvorov. Za izbiro hotela je priporočljivo vzeti v roke seznam hotelov, kjer so vsi razvrščeni po njih rangi in okrajih. Zadosti udobno sobo že lahko najamete za 30—50 fr (za osebo in na dan), v restoranu srednje vrste pa dobite celodnevno prehrano za 20

do 35 fr (vštevši servirano pijačo). Automatično določena napitnina znaša 10 % (pourboire). Seveda se te cene znatno spremenijo pri daljšem bivanju. Priporočljivo je najeti si sobo z dvema ali več posteljami, ker je potem cena za osebo znatno nižja. Tujcu, ki namerava ostati v Parizu dalj kot en mesec, se priporoča, da si najame sobo v Hôtel meublé ali Maison meublée in to mesečno »au mois«.

RESTAVRACIJE: Francoska kuhinja in njeni znameniti »Chefs« so poznani širom sveta; saj je celo veliko jedi dobilo po njih svoje ime. Francosko kosilo »déjeuner« je slično našemu. Pijačo ni obvezno naročiti. V splošnem se pije navadno vino »vin ordinaire« (namizno vino), ki se servira v steklenicah ali karafah za $\frac{1}{4}$ ali $\frac{1}{2}$ litra (n. pr.: »une demie rouge« — $\frac{1}{2}$ l rdečega). Za boljša vina je zahtevati karto vin. Po obedu se zahteva račun: »Garçon, l'addition, s'il vous plaît«. Pourboire je stalno 10 %, v kolikor že ni vračunana na računu. Poleg številnih ameriških avtomatskih restorantov ima Paris dve vrste restavracij: Restaurants »à prix fixe« in restaurants »à la carte«. Pri isti vrsti jedi je to v restavracijah »à prix fixe« mnogo cenejše kot »à la carte«. Vrsto pripravljenih jedi si lahko poljubno izberete. Obed za 9—15 fr je že prav dober. Od 12—13 ure so te restavracije nabite s pariškimi uradniki. Na prazen prostor pri mizi se vsedete brez vseh formalnosti in oproščanja. Restavracije »à prix fixe« so posebno številne v okolici kolo-dvorov in v centru. Vsi hoteli z restavracijami imajo »prix fixe« s kosilom za 12 do 25 fr in večerjo za 15 do 35 fr. Toda Parižan ne hodi nikdar v hotel na hrano. Restorantov à la carte je zelo veliko, od luksuznih do najprimitivnejših. Velike izbire ni, toda kuha je dobra. Poleg jedi je treba v teh lokalih plačati tudi »couvert« ali »serviette« in to od 1 do 3 fr. V teh je večji komfort in manjši naval. V prvorazrednih lokalih stane obed 30 do 50 fr, v luksuznih pa 60 do 80 fr, boljši meščanski obed 18 do 30 fr (vsi brez pijače). Poleg teh ima Paris še nebroj inozemskih restavracij s svojimi kuhinjami. Tudi mi Jugoslovani imamo take svoje restavracije: »Restaurant kod Nikole« Gît-le-Coeur 12, St.-Michel; »Restaurant Yougoslave« (kod Djordjije Avramoviča) Rue de l'Hôtel de Ville 11, metro

St. Paul in restavracija »Le prince«, Rue Monsieur le Prince 14 (6 arr.), metro Odéon.

KAVARNE: Nepregledno je število kavarn v Parizu. V cenejših kavarnah sta navadno dva prostora: »Comptoir«, kjer se pred pultom stoje (»sur le zinc«) nekaj užije in pravo kavarno s stoli in mizami; vendar stane v pravem kavarniškem prostoru n. pr. črna kava »café nature« 1 ali 1.5 fr, med tem ko stane »sur le zinc« samo 40 do 50 c. Kavarne so v Parizu zelo obiskovani lokali. Poleg vsega kar najdemo v naših kavarnah so ponekod na razpolago tudi časopisi. Veliko kavarn je odprtih vso noč. Francoz zahaja v kavarno večkrat na dan. Tujcu se priporoča zajtrk v kavarni, ker je cenejši kot v hotelu. Na cestnih hodnikih ima večina kavarn svoje »terasse«, kjer pri pogrjnjeni mizi lahko ogledujete film pariške ceste.

Glavne velike pariške kavarne: Na Boul. des Capucines: Café de la Paix (Place de l'Opéra), Café Napolitain, Café Americaine. Na Boulevard Montmartre: Café Mazarin, Café des Princes, Café de Madrid, Brasserie de Maxeville. Blizu borze (Bourse): Café de la Bourse, Café de Colonnes. Champs-Elysées: Fouquet's, Café Le Berry, Café anglais. Quartier Latin (Bd. St-Michel): Le d'Harcourt, Café de Cluny, Café Soufflet, Le Biarritz. Montparnasse: Brasserie de la Rotonde, Café du Dôme (umetniški kavarna), La Coupole, poleg številnih drugih. Blizu Palais Royal: Café de la Régence, Café de Rohan.

BARI, DANCINGI IN »LES THÉS«: Zabaveželjni bo lahko našel v Parizu v nočnih urah razvedrila kakršnega koli bo hotel in kolikor koli bo hotel. Vse takozvane »Music-Halls«, veliki hoteli in nočni lokali imajo svoje bare, ki so v Parizu zelo obiskovani. Glavni: Adega (Rue de Rivoli, 234), Chatham (Rue Daunon, 17), Castiglione (Rue Saint-Honoré, 235), Diamant (Pl. St-Augustin), Lido (Arcades des Champs-Elysées), Grand-Hôtel, Le Berry (Champs-Elysées) itd. Iz Anglije se je uvedla navada popoldanskih čajank, tkzv. »five o'clock« od 17—19 ure. Ti lokali (ples) so vezani z veliko eleganco. Čajanke se vrše največ v velikih hotelih n. pr.: Claridge, Crillon, George V., Ritz, Grand-Hôtel itd. Večerni dancingi predstavljajo prav svo-

jevrstno zabavo. Posebno razpoloženje zavlada šele po polnoči, ko godba, vino, petje, atrakcije itd. razpalijo duhove. Seveda so tudi cene temu primerne. Nekaj glavnih: Bullier (Quartier Latin, študenti), Boeuf sur le Toit (Rue de Penthièvre 26), Casita (R. Washington), Cigogne (Bd. Montparnasse), Casanova (Av. Rachel), Enfants Terribles, Grand Ermitage moscovite (R. Caumartin 24), Lido (Arcades des Ch.-Elysées), Luna-Park (Port Maillot), Mac-Mahon (Av. Mac-Mahon), Magdala (Bd. de la Madeleine), meščanski Moulin de la Galette (Rue Lepic), Rialto (Av. de Wagram), Rotonde (Bd. Montparnasse), Sheherazade (Rue de Liège), Vikings (R. Vavin), Jardin des Acacias (Rue des Acacias), Grand Ecart (R. Fromentin), Chateau Caucasien (R. Pigalle), Langer (Carré des Ch.-Elysées), Perroquet (Rue de Clichy), poleg številnih drugih.

Večina pariškega nočnega življenja se odigrava, kot vidimo, v okrajih Montmartre in Montparnasse, poleg boulevardov in četrti med Etoile in Champs-Elysées. Montmartre je bil včasih središče pariškega nočnega življenja (posebno med 1924 do 1925). Dnevno so se otvarjale nove »Boîtes de Nuit« (nočne skrinje). Mnogo jih je spet izginilo, vendar je Montmartre še vedno eden najzabavnejših krajev sveta. Vsak lokal ima svojo karakteristično posebnost in način zabavanja. Po končanih gledaliških in kino predstavah se zberejo v teh lokalih zabaveželjni ljudje z vseh kontinentov. V večini lokalov je treba naročiti »sekt« (100—300 fr). Po svetovni vojni se je preselilo mnogo umetnikov iz Montmartra na Montparnasse, kjer so se sestali s študenti iz vsega sveta; tako je nastalo tu novo središče zabave, s sicer manj delikatno izbrano družbo, toda z veliko bolj pestrimi in mnogo cenejšimi zabavami (nikjer nisi prisiljen naročiti sekt). Poleg umetnikov, literatov in študentov se zbirajo tudi ljudje, ki niso ne eno ne drugo. Izživljanje je tu mnogo zanimivejše. Pomembnejši lokali so: Rotonde, Coupole, Versailles, Cigogne, The Jockey, Vikings, La Jungle, Select, Normandie itd. Pozni rogovileži pa najdejo zabave še v L'Escargot (R. Montorgueil), Au Père Tranquille (Lescot 16) ter Chez Pharamond (Rue de la Grande Truanderie 24).

PARIŠKE »MUSIC-HALLS«: Najrazličnejše atrakcije, višek elegancije, zbir vseh mogočih glasov, barv, oblik, blesk kostumov, oblikovanja, vse to je združeno v music-hallih, ki so največja privlačna točka nočnega Pariza za Parižana in še bolj za tujca. Predstave v teh lokalih imajo značaj revij. Glavne Music-Halls so: Le Casino de Paris (Rue de Clichy 19), Folies-Bergère (Rue Richer 32), Palace (Faubg. Montmartre 8), Alcazar (Rue de Faubg. Montmartre 8), Folies-Wagram (Av. Wagram 35) in še mnogo drugih, posebno na Montmartru. Cene so tukaj znatno višje kot v gledališčih, imajo pa zato stojišča »promenoirs« po nizki ceni.

Sem spadajo tudi številni artistični kabareti, med katerimi sta najvažnejša: »La Chat Noir« (Bd. de Clichy 68) in »La Lune Rousse« (Rue Pigalle 58).

VELIKE TRGOVSKE HIŠE: (Vse velike trgovske hiše so v ponedeljkih do 13 in $\frac{1}{2}$ ure zaprte.) Grand-Magasins du Louvre na Pl. du Palais Royal; — Galeries Lafayette (Rue Lafayette 1-3, Chaussée d'Antin 15-36, Bd. Haussmann 38-42); — Magasins du Printemps (Bd. Haussmann 62-70); — La Samaritaine (vokal Rue du Pont-Neuf in Rue de Rivoli); — Bon Marché (Rue du Bac 131-137); — Palais de la Nouveauté (Grand Magasins Dufayel, Rue de Clignancourt 22-34).

KNJIŽNICE IN ARHIVI: Archives Nationales (Rue des Francs Bourgeois 30); — Bibliothèque de l'Arsenal (Rue de Sully 1-3); — Bibliothèque des Arts et Metiers (Rue St-Martin 292); — Bibliothèque Sainte-Geneviève (Place du Panthéon 10); — Bibliothèque de la Grande Guerre (grad Vincennes); — Bibliothèque historique de la Ville de Paris (Rue de Sévigné); — Bibliothèque Mazarine (Palais de l'Institut); — Bibliothèque du Muséum National d'Histoire Naturelle (Jardin des Plantes); — Bibliothèque Nationale (Rue Richelieu 58).

KULTURNE PRIREDITVE.

(Seznam vseh dnevnih prireditvev prinaša vse veliko dnevno časopisje, poleg tega revija »La Semaine à Paris«; podroben popis, zasedbo vlog, cene itd. pa list »Comoedia«, 50 c.)

Paris ima kot središče francoskega duhovnega življenja izredno živahno gledališko življenje (preko 50 gledališč). Skoro vsa gledališča igrajo vsak večer. Začetek večinoma ob 9 uri zvečer. Predstave končajo okrog 24 ure. Pozimi se vršijo večkrat med tednom takozvane »matinéés«. Razen Théâtre Français prenehajo poleti skoro vsa ostala gledališča s predstavami.

Parterni sedeži (fauteuils d'orchestre) štejejo med najboljše prostore. Nato slede balkonski sedeži in lože (fauteuils de balcon in loges de faces). Dame morajo v gledališču odložiti pokrivala. Večerna obleka je v velikih gledališčih predpisana samo za boljše prostore. Vstopnice je priporočljivo kupiti v naprej pri gledaliških pisarnah. Izogibati se je preprodajalcev vstopnic pred gledališčem. Vsako gledališče ima več garderob (vestiaires) po večinoma določeni ceni. Prostor v gledališču prikazuje posebni »ouvreuses«, kateremu je treba dati 1 do 2 fr napitnine. Ker so programi v gledališčih dragi, je bolje kupiti predhodno v kioskih list »Comoedia« ali »La Semaine à Paris«.

DRAMSKA GLEDALIŠČA: Država subvencionira dvoje gledališč: Théâtre-Français ali Comédie-Française na Place du Théâtre-Français, nekdanji Théâtres Molière, ki predstavlja od Molièrovih časov do danes največje in glavno francosko gledališče. Poleg klasičnih (Molière, Racine, Corneille) in romantičnih dram (V. Hugo in Musset) se igrajo tudi najnovejša dramatična dela. — Quartier Latin ima drugo državno gledališče »Odéon« (na Place de l'Odéon), ki daje moderna francoska in inozemska dela. Poleg teh dveh obstoja še več privatnih gledališč, imenovanih »Théâtres des boulevards«, ki dajejo na oder najrazličnejše stvari po okusu pariškega »esprit«. Igralci menjavajo gledališča in z njimi publika. Taka gledališča so: Gymnase (Bd. Bonne Nouvelle 38), Athénée (Square de l'Opéra), Nouveautés (Bd. Poissonnière 24), Michodière (Rue de la Michodière 4), Le Châtelet (Place du Châtelet), Le Palais-Royal (Rue de Montpensier 38), Sarah-Bernhardt (Place du Châtelet), Atelier (Place Dancourt), Montparnasse (Rue de la Gaîté 131), Aux Vieux-Colombier in še mnogo drugih.

OPERNA GLEDALIŠČA: »Opéra« je že od nekdanj središče pariškega družabnega življenja. V sijajnih prostorih se nudi

elegantni publiki skrbno negovana umetnost. Opera igra normalno: ponedeljek, sredo, petek, soboto in nedeljo. Prve tri dni v tednu se vrše predstave za abonente in je tujcu v teh dneh obisk posebno interesanten, ker lahko vidi vso elito pariške družbe. Poleg Opére vzdržuje država tudi »Opéro-Comique«. Do pred par leti sta imeli obe gledališči posebno, med seboj strogo ločeno muzikalno področje. Velike in težke opere so spadale v področje Opére, manjše in lažje pa Opéri Comique. Danes prinaša Opéra tudi moderna dela in baletne in kaže v tem velik korak naprej; saj je opera edina, ki vzdržuje stalno elitno baletno družino. Od ostalih opernih gledališč je omeniti še Théâtre des Champs-Élysées z inozemskimi ensembli in umetniki ter krasno urejeni prostori; dalje Gaîté-Lyrique (na Square des Arts-et-Métiers), mestno gledališče (lažje opere, operete, novosti itd.); Trianon-Lyrique (Bd. de Rochechouart 80); Mogador (Rue Mogador) večinoma tuje operete (amerikanske); poleg teh je še več gledališč, ki dajejo izmenoma operete in komedije: Bouffes Parisiens, Variété, Marigny, Petite-Scène itd.

KONCERTI: V Parizu je muzikalno življenje zelo razvito. Številni koncerti nudijo publiki tako klasično kot moderno glasbo. V Paris prihajajo komponisti, orkestri in glasbeniki iz vsega sveta. Pariške glasbene šole uživajo svetoven sloves. Vsako nedeljo popoldan se vrše v majhni dvorani konservatorija znani »Concerts du Conservatoire«, ki so zasedeni že s samimi abonenti, dalje znani »Concerts Colone« (ob sobotah in nedeljah popoldne v Châtelet), »Concert Lamoureux«, »Concerts Pasedeloup«, Koncerti pariške simfonije v nedeljah in večkrat med tednom. Podroben raspored koncertov redno prinašata »Comoedia« in »La Semaine à Paris«.

UMETNIŠKE RAZSTAVE: Dvoje je doprineslo, da je postal Paris mednarodno središče slikarstva: zakladi v muzejih in hitro se razvijajoče internacionalno življenje. Paris ima zahvaliti svojo slavo kot mesto umetnosti ne samo francoskim slikarjem, ampak v veliki meri tudi tujim umetnikom, ki so se tu izučili, tu nastanili in delovali (Picasso, Van Dongen, Foujita). Paris pa je tudi največji kupec teh umetnin, ki jih zna pravilno ce-

niti. Oficielna umetniška združenja prirejajo vsako leto periodične umetniške razstave (salons). Posamezne grupe in posamezni umetniki prirejajo tudi samostojne razstave, ki so mnogokrat še bolj instruktivne. Podrobne podatke prinašajo mesečnik »L'Amour de l'Art«, 14-dnevnik »L'Art vivant« in »La Semaine à Paris«. Glavni saloni so: Salon d'automne, ki se prireja novembra in decembra v Grand Palaisu in se s tem odvarja sezona teh razstav; Salon des Indépendants (februar in marec v Grand Palais); Salon de la Société Nationale des Artistes Français, kratko imenovan »Le Salon«, je največja in najbolj obiskovana oficielna razstava (v Grand Palaisu maja in junija), ki jo odvarja sam predsednik republike in pomeni družabno dogodek prvega reda; Salon des Humoristes (aprila ali maja v Palais de Glace); Salon des Tuileries (od maja do septembra), osnovan leta 1923. kot izraz naprednejših stremljenj umetnikov, desidentov iz »Le Salon«. Na čelu tega stoje pomembne osebnosti umetniškega življenja; Salon des Artistes décorateurs (maja in junija v Grand Palais) je zelo interesanten za vsakogar, ker prinaša novosti iz vseh vrst dekorativne umetnosti (pohištvo, keramika, steklo itd.). Poleg teh prirejajo umetniška društva in privatniki ob posebnih prilikah priložnostne razstave raznih umetnikov (ob njihovih obletnicah) in narodov. Poleg oficielnih periodičnih razstav je v Parizu nešteto vsakovrstnih privatnih umetniških galerij. Istočasno s slikarskimi razstavami pa nam pokažejo Saloni tudi kiparstvo, arhitekturo in dekorativno umetnost. Trgovine z umetninami vseh vrst so v Parizu zelo številne.

KINO: Pariški kinematografi se dele v glavnem v dve grupi: Veliki kinematografi na boulevardih in na Champs-Elysées prinašajo premiere in jih predvajajo včasih skozi cel mesec. Cene so v teh zelo visoke. Igrajo od 14 ure do polnoči nepretrgoma. Glavni so: Capucines, Imperial Pathé, Paramount, Madeleine, Marivaux-Pathé, Elysée-Gaumont, Ermitage-Pathé, Colisée, Olimpia-Cinéma, Gaumont-Palace (5000 prostorov), Les Miracles in nekdanje slavno zabavišče Moulin Rouge, ki je bilo leta 1930. spremenjeno v kino. Manjši kinematografi tako-zvani »Studios« prinašajo reprize, so mnogo cenejši in dnevno

menjavajo svoje programe (Vieux Colombier, Studio 28, Studio des Ursulines itd.).

SPORT: Podatke za posamezne sportne prireditve prinašajo časopisi L'Auto, Match, Sporting in Miroir des Sports.

Konjske dirke so v Parizu silno priljubljene in obiskovane; od februarja do decembra skoro ni dneva brez konjskih dirk, ki jih prirejajo najrazličnejše družbe. Glavni prireditvi sta »Grand Prix« in »Steeple-Chase«, ki sta istočasno veliki reviji pariške mode. Glavna dirkališča so: Longchamp, Chantilly, Auteuil, St.-Cloud. Za dirke so razpisane velike nagrade (do pol milijona frankov).

Automobilizem: Center avtomobilskega sporta, ki je v Franciji zelo razvit, je Automobile Club de France (Pl. de la Concorde 6-8). Znane so stalne razstave vseh avtomobilskih znamk na Champs-Élysées, Citroën, Place de l'Europe in Salon de l'Automobile (koncem leta v Grand-Palais). Glavni autodrom leži 21 km južno od Pariza v Linas-Monthéry.

Kolesarstvo: Glavni organizaciji sta Touring-Club de France (Av. de la Gr. Armée 65) in Union Vélocipédique de France (Bould. Poissonière 24). Veliki veledromi so Véledrome du Parc des Princes (Bois de Boulogne), Véledrome Municipal v Bois de Vincennes (Grand Prix de Paris v juliju), Palais des sports ali Véledrome d'Hiver itd. Časopis »Auto« prireja vsako leto v juniju znani »Tour de France«, 5000 km dolgo dirko preko cele Francije z mednarodno udeležbo.

Vsi ostali sporti so pod vodstvom Comité national des Sports — Comité Olympique Français. Velike sportne prireditve se vrše na največjem francoskem stadionu Stade de Colombe, ki leži 12 km severno-zapadno od Pariza. Znano je še umetno drsališče v palači Palais de Glace poleg Grand-Palais.

Seznam glavnih zanimivosti Pariza

(ČAS OBISKA).

Vstopnina v državne muzeje, galerije itd. je enotna in znaša 2 fr. V nedeljah je vstop navadno brezplačen. Za večkratni obisk je priporočljiv abonement, na mesec 10 fr za posamezne muzeje, galerije itd.; abonement za vse državne razstave pa mesečno 30 fr. Za fotografiranje posameznih predmetov je treba plačati posebne pristojbine. Prost vstop imajo otroci, grupe studentov (pod vodstvom profesorjev), profesorji, umetniki, arheologi itd. Večjim grupam izdaja Administrations des Beaux-Arts, ali Conservateur du Musée vstopnice po polovični ceni.

ODPRTO VSAK DAN:

Chambre des Députés (poslanska zbornica) v Palais Bourbon na Quai d'Orsay in Rue de l'Université. Obisk je dovoljen med parlamentarnimi počitnicami. V času zasedanja je obisk možen le tedaj, ko ni seje in to s priporočilom kakega poslanca.

Hôtel de Ville (prefektura seinskega departementa), vstop vsak dan od 14—16 ure. Vstop pri levih vratih glavne fasade. Vodnik (pourboire).

Jardin d'Acclimatation (zoološki in botanični vrt z raznimi atrakcijami) v Bois de Boulogne. Odprt od 9 ure do mraka. Vstopnina 3 fr.

Jardin du Luxembourg odprt od jutra do mraka. Poleti dvakrat mesečno koncert (od 16—17 ure); sedež na stolu 25 c, na fotelju 50 c.

Jardin du Palais-Royal isto kot Jardin du Luxembourg.

Jardin des Plantes ali Muséum d'histoire naturelle (botanični in zoološki vrt) na Place Valhubert in Rue Geoffroy-Saint-Hilaire; odprt od jutra do mraka. Vstopnina za posamezne oddelke 2 fr.

Jardin des Tuileries vstop od jutra do večera; poleti vojaška godba (nedelja, torek, četrtek); stol 25 c, fotelj 50 c.

Musée des Arts décoratifs (muzej dekorativne umetnosti) na Rue de Rivoli 107; od 10 do 17 ure; na velike praznike zaprt; vstopnina 2 fr, ob nedeljah brezplačno.

Musée Rodin na Rue de Varenne 79; od 13 do 16 ure, popoldne do 18 ure, vstop 2 fr, v nedeljah brezplačno.

Notre-Dame de Paris (pariška katedrala) na otoku Ile de la Cité; zakladnica odprta vedno (razen nedelje in praznika) od 10 in pol do 17 in pol ure, zvonika dostopna skozi vrata severnega zvonika vsak dan od 10—16 ure, vstop 2 fr, brezplačno v nedeljah in četrtek popoldne.

Palais du Luxembourg ali Palais du Sénat (senat) na Rue de Vaugirard. Med parlamentarnimi počitnicami vstop dovoljen v spremstvu vodnika (3 fr); sicer dovoljenje, ki ga tujcu izposluje njegovo poslaništvo.

Sacré-Coeur ali Basilique du Sacré-Coeur na Montmartru. Vstop v cerkev je prost med 6 uro in 21¹/₂ ure, v kripto od 8¹/₂ do 12 ure in od 14 ure do večera (1 fr), vstop v kupolo (Dôme) vsake pol ure (2 fr); fotografiranje prepovedano.

Sorbonne (univerza). Obisk ob času predavanj, sicer se obrniti na vratarja (pourboire) na Rue des Ecoles (vrata 7). Cerkev odprta vsak dan od 9—12 ure in od 13—16 ali 18 ure.

Tour Eiffel (Eiflov stolp) od 10 ure do noči. Vstopnina za 1. nadstropje ob nedeljah in praznikih 2.50 fr, med tednom 5 fr; 2. nadstropje 8 fr; 3. nadstropje 10 fr.

ODPRTO SAMO OB DELAVNIKI:

Archives nationales (državni arhiv) na Rue des Francs-Bourgeois 60; za Salle de travail (od 9 ure do 12 ure in od 13 do 17 ure) je treba posebno dovoljenje; za Musée Paléographique je treba legitimacijo.

Banque de France na Rue Croix-des-Petits-Champs 39; za obisk galerij obrniti se na tajništvo.

Bibliothèque Sainte-Geneviève na Place du Panthéon, stalno odprto od 10—22 ure.

Bourse (borza) na Place de la Bourse. Ob 15 uri so zaključena borzna dela; od 14—16 ure, obrniti se na vratarja.

Palais de Justice (sodišče) na otoku Cité; od 11 do 16 ure; ječe na Quai de l'Horloge od 10 do 12 ure in 13¹/₂ do 16 ali 17 ure (razen ob ponedeljkih in praznikih), vstop 2 fr, v nedeljah brezplačno.

Tribunal de Commerce (trgovsko sodišče), od 10 do 16 ure.

ODPRTO VSE DNI RAZEN V PONEDELJKIH:

Arc de Triumphe de l'Etoile (slavolok zmage z grobom neznanega vojaka iz svetovne vojne) na Place de l'Etoile (zvezda), od 10 do 16 ali 17 ure. Vstop 2 fr, v nedeljah prost.

Bibliothèque des Arts et Métiers na Rue Saint-Martin 292, 10 do 15 ure in zvečer od 19¹/₂ do 22 ure (ob sobotah od 11 do 16 ure).

Bibliothèque Nationale na Rue de Richelieu 58; Salle de lecture publique (13 do 17 ure in ob nedeljah od 9 do 16 ure), Salle de travail des Imprimés (od 9—18 ure), Salle des Médailles (od 9¹/₂ do 12 ure in 13 do 16 ure), Salle des Manuscrits (od 9 do 17 ure).

Colonne de Juillet na Place de la Bastille, od 10 do 17 ure. Vstopnina 2 fr, v nedeljah prost.

Musée des Beaux-Arts de la ville de Paris (mestni umetnostni muzej) na Avenue Alexandre III. v Petit-Palais, od 10 do 16 ure ali 17 ure, vstop 2 fr, ob nedeljah prost.

Musée de Cluny et des Thermes v Hôtel de Cluny na Rue du Sommerard 24, od 10 do 16 ure, vstop 2 fr, ob nedeljah prost.

Musée Galliera na Av. Pierre-I.-de-Serbie 10, od 10 do 16 ure ali 17 ure, vstop 2 fr, prost v nedeljah.

Musée des Gobelins na Av. des Gobelins 24; od 13 do 16 ure; 2fr, ob nedeljah vstop prost.

Musée historique de la ville de Paris ali Carnavalet (mestni zgodovinski muzej) na Rue Sévigné 23, od 10 do 16 ure, poleti do 17 ure. Vstop 2 fr, ob nedeljah prost.

Musée du Louvre, od 10 do 16 ure, od aprila do septembra od 10 do 17 ure, vstop 2 fr, ob nedeljah in praznikih prost. Zaprt le ob največjih praznikih.

Musée du Luxembourg, vhod na Rue de Vaugirard, od 10 do 16 ure, poleti do 17 ure, vstop 2 fr, v nedeljah prost.

Musée Victor-Hugo na Place des Vosges 6, od 10 do 16 ali 17 ure, vstop 2 fr, ob nedeljah prost.

Panthéon (grobna slavnih mož) na Place du Panthéon, od 10 do 16 ali 17 ure, vstop 2 fr, v nedeljah, praznikih in četrtek popoldne vstop prost.

ODPRTO SAMO DOLOČENE DNEVE:

Catacombes, vhod na Pl. Denfert-Rochereau 2, vstop prvo in tretjo soboto v mesecu ob 14 uri in vsako soboto od 1. julija do 15. oktobra. Vstop 2 fr, vzeti s seboj luč.

Hôtel des Invalides (vojni muzej z grobom Napoleona) Napoleonova grobnica, vsak dan od 12 do 16 ali 17 ure. Vstop 2 fr, ob nedeljah in četrkih prost. Musée de l'Armée, vsak dan razen ponedeljka in sobote od 13 do 16 ali 17 ure, vstop 2 fr, ob nedeljah in četrkih prost.

Institut de France (sedež francoske akademije znanosti) na Quai de Conti 23; vsako sredo od 14 do 16 ure. Obrniti se na tajništvo (2. dvorišče, I. nadstropje, vrata D).

Monnaies (kovnica denarja in denarni muzej) na Quai de Conti 11. Muzej odprt v sredo in četrtek od 13—15 ure (pismena prošnja na ravnatelja kovnice, veljavna za 4 do 5 oseb). V delavnici obisk pod vodstvom.

Musée minéralogique et géologique de l'Ecole des Mines na Bd. St.-Michel 60. Odprt torek, četrtek in soboto od 14^{1/2} do 16 ure. Vstop prost.

Observatoire (Zvezdarna) na Avenue de l'Observatoire za Luxembourgom; vstop prvo soboto v mesecu ob 14 uri s posebnim dovoljenjem ravnatelja.

OPIS MESTA

Orientacija in splošen pregled

Glavna črta, ki omogoča v Parizu orientacijo je reka Seina, ki deli mesto v dva dela. Skoro vzporedno s Seino poteka na desnem bregu važna prometna žila, ki jo tvorijo od v. na z. Rue du Faubourg Sainte-Antoine, Rue St.-Antoine, Rue de Rivoli, Avenue des Champs-Élysées in Avenue de la Grande-Armée. Severno od te črte se v polkrogu od Place de la Bastille do Place de la Concorde vlečejo Veliki Boulevardi (Bd. de la Bastille, Beaumarchais, du Temple, Place de la République, St.-Martin, St.-Denis, Poissonière, Bonne-Nouvelle, Montmartre, des Italiens, Place de l'Opéra, des Capucines, de la Madeleine, Rue Royale). Ta polkrog preseka pravokotno na Seino velika trgovska arterija Bd. Sébastopol s podaljškom Bd. de Strasbourg (do Gare de l'Est) na jug pa Bd. du Palais (Ile de la Cité) in Bd. St.-Michel (na levem bregu). Na levem bregu pa je manjši polkrog, ki ga tvori Bd. St.-Germain s priključkom Bd. Henri IV. do Place de la Bastille. V tem krogu leži staro jedro in današnje središče Pariza, ki ga krog in krog obdajajo novejši deli.

Za ogled mesta in njegovih znamenitosti je treba vsaj 14 dni. Za dobro upoznanje Pariza je pa tudi en mesec premalo. Zato je važno, da si vsak obiskovalec točno razdeli čas, ki ga namerava posvetiti ogledu mesta. Priporočljivo je, po prihodu v Paris, napraviti kratek orientacijski sprehod, ki naj da tujcu splošen pregled in sliko mesta. Najbolje je vzeti taxi in se od središča mesta, ki ga tvori Place de l'Opéra s počasno vožnjo voziti po sledečem programu: od Place de l'Opéra na zapad po

Bd. des Capucines in de la Madeleine na Rue Royal do Place de la Concorde. Od tu na desno po Avenue des Champs-Élysées na Place de l'Étoile (Arc de Triomphe), dalje po Av. de la Grande Armée do Porte de Neuilly; od tu na levo po Av. Malakoff in Av. Foch, nazaj na Place de l'Étoile; od tu na desno po Av. preko Champ de Mars k Hôtel des Invalides; dalje po Rue de

Pont in Place de la Concorde

d'Iéna mimo Trocadéro na Pont d'Iéna do Eiflovega stolpa in Grenelle in Rue du Bac na Bd. Saint Germain; dalje po Bd. St.-Michel do Sorbonne in k Panthéonu; nazaj Bd. St.-Michele in Bd. du Palais (Ile de la Cité) na Place du Châtelet; od tu na desno po Rue de Rivoli (Hôtel de Ville) na Place de la Bastille in dalje po Bd. Beaumarchais in du Temple na Place de la République; od tu po Velikih boulevardih (glej zgoraj) do Opére; od tu na levo po Avenue de l'Opéra mimo Théâtre-

Français in Palais-Royal na Rue de Rivoli do Louvra; od tu nazaj po Rue de Rivoli mimo Tuilerij na desno po Rue de Castiglione na Place Vendôme in dalje po Rue de la Paix nazaj k Opéri. Omenjeno ruto je priporočljivo napraviti peš, ker je mnogo bolj instruktivna, zahteva pa več časa in truda.

Najvažnejše orientacijske točke, ki so vidne daleč na okoli, so na severu cerkev Sacré-Coeur na Montmartru, na zapadu Eiflov stolp in na jugovzhodu Panthéon na Montparnassu. Cestni napisi označujejo poleg imena ulice tudi mestni okraj (arrondissement). Hišne številke začno pri cestah, ki potekajo od Seine, ob Seini in rastejo proti periferiji. Pri cestah vzporednih s Seino, pa začne štetje na vzhodu in se nadaljuje v smeri toka Seine na zapad. Na levi strani ceste so lihe, na desni pa sode hišne številke.

Naš vodnik ima ves Paris razdeljen v 8 delov, ki vsak zase lahko tvori eno ogledovalno enoto.

I. Desni breg med Seino in Grands Boulevards

PLACE DE LA CONCORDE

Predstavlja najlepši in najveličastnejši trg prestolice. Edino severna stran je zaprta in to z dvema palačama (desno mornariško ministrstvo, levo Autoklub in Hôtel Crillon) iz dobe Ludvika XV., ki nudita skupno z v ozadju ležečo cerkvijo La Madeleine edinstven pogled. Na jugu zapira fronto onstran Seine ležeča poslanska zbornica (Chambre des Députés), na vzhodu in zapadu pa preide trg v krasne nasade in parke Tuilerij in Champs-Élysées. Trg je središče vsega zapadnega dela mesta. Uredil ga je leta 1763. Ludvik XV.; med revolucijo je stala tu giljotina, ki je usmrtila kralja Ludvika XVI., Marijo Antoineto, Dantona, Robespiera in več kot 3000 drugih obsojencev. Sredi trga stoji 23 m visok luksorski obelisk, darilo egiptskega vicekralja Ludviku Filipu, postavljen leta 1836. Popisan je s hieroglifi, ki poveljujejo dela Ramsesa II., podstavek pa slika postavitev in transport obeliska. Okoli tega stoje spomeniki, ki predstavljajo najpomembnejša francoska mesta.

JARDIN DES TUILERIES

se razprostira na desnem bregu Seine od Place de la Concorde do starega Louvra. Park je delo slavnega arhitekta Ludvika XIV., Lenôtre. Nasadi so velikomestni in reprezentativni, ustvarjeni v zabavo kraljem in reprezentanco kraljevskega dvora. Vzporedno z Rue de Rivoli poteka *Terrasse des Feuillants*, ki je dobila ime po republikanskem klubu Feuillantov, ki so imeli tu svoje seje. Na koncu terase stoji *Musée du Jeu de Paume* (moderna inozemska umetnost). Tu je stala za časa revolucije stara kraljevska Manège (jahalnica), v kateri sta zborovala konstituenta in konvent. Vzporedno s Seino poteka *Terrasse du Bord de l'Eau* ali *Orangérie*. Dohod na Place de la Concorde krasita dva krilata konja. Od stare kraljevske rezidence *Palais des Tuileries*, ki jo je zgradila Katarina Medici (1564), sta po požaru 1871 ostali le dve zvezni krili *Pavillon de Marsan* (muzej dekorativne umetnosti) in *Pavillon de Flore*, danes del Louvra.

ARC DE TRIOMPHE DU CARROUSEL

je kot slavolok predstavljal vhod v Tuilerije. Postavil ga je po vzgledu rimskih cesarjev Napoleon I. kot spomin na svoje zmage; ker mu ni bil dovolj monumentalen, je zgradil na Place de l'Etoile veličastnejši slavolok Arc de Triomphe de l'Etoile; iz Place de la Concorde je krasen pogled na oba slavoloka. Med Arc du Carrousel in Louvrom stoje spomeniki Paris (1914—1918), Gambetta (vodja narodne obrambe 1870-71) in Lafayette (udeleženec ameriške osvobodilne vojne).

LOUVRE

predstavlja najmogočnejšo palačo sveta. Louvre, Notre-Dame in Tour Eiffel so najznačilnejše stavbe Pariza. Palača ni slavna samo zaradi svojih neizmernih bogastev v umetniških zbirkah; zgradba sama, na kateri so zapustili sledove vsi slogi od renesanse dalje, je ena najlepših v mestu. Obe krili jugozapadnega ogla starega Louvra sta s svojo elegantno razčlenjenostjo, lepoto reliefov (Goujon) in okroglimi odprtinami nad vrati, najčistejša

primera francoske renesanse. Vzhodna fasada (stebrovje) pomeni najlepše kar je ustvaril barok.

Louvre so gradili od 12. do 19. stol.; sestoji iz starega Louvra (okrog 4 oglatega dvorišča) na vzhodu in novega Louvra, ki ga tvorita dva dolga razčlenjena trakta ob Rue de Rivoli na severu in Seini na jugu. Najstarejši del je zgradil Filip August (1180—1223) kot trdnjavo in ječo; ta del, ki predstavlja jz. četrtino starega Louvra, je na dvorišču označen z belimi kamni. Pod Francem I. (1515—1547) in Henrikom II. (1547—1559) je veliki renesančni stavbenik Pierre Lescot dogotovil vogalni del današnjega j. in z. krila starega Louvra. Katarina Medici je dala zgraditi srednji del južnega trakta novega Louvra (vpliv italijanske renesanse), ki ga je Henrik IV. (1589—1610) povišal za eno nadstropje in podaljšal do Pavillon de Flore (konec j. trakta). Pod Ludvikom XIII. (1610—1643) je zgradil Lemercier »Pavillon de l'Horloge« in sz. vogal starega Louvra. Ludvik XIV. (1643—1715) je dokončal gradnjo starega Louvra, ki tvori zaključen četverokot. Klasično kolonado vzhodne fasade je zgradil Perrault. Napoleon I. (1804—1814) se je zavzel za stari načrt zveze Louvra s Tuilerijami in zgradil s. zvezni trakt do Pavillon de Marsan, ki ga je skupno z j. traktom dokončal šele Napoleon III. Louvre z dvorišči zavzema skoro 200.000 m² (650 m dolg).

Francoski kralji niso radi bivali v Louvru. Prva je v njem stanovala Katarina Medici. Leta 1572. se je vršil na gradu velik turnir na čast poroke Henrika IV. Ob tej priliki je bil izdan ukaz o znanem pokolju protestantov (šentjernejska noč). Ludvik XIII. je med bivanjem v Parizu vedno stanoval v Louvru. Ludvik XIV. se je raje umaknil v Versailles. Narodni konvent je med revolucijo dal preurediti Louvre v narodni muzej, Musée National du Louvre. Edino v s. traktu je danes finančno ministrstvo.

PALAIS ROYAL

Rue de Rivoli, ena najprometnejših velikih pariških arterij, ki sega od Place de la Concorde pa skoraj do Place de la Bastille, loči Louvre od Palais-Royal, ki leži na istoimenem trgu.

Je ena številnih zgodovinskih stavb Pariza, katere pomen leži v spominu na pretekli sijaj in slavo. Palačo je dal zgraditi kardinal Richelieu v letih 1624—1645. Po njegovi smrti je pripadla francoskim kraljem. V njej so prebivali večinoma razni kraljevski princi in regenti. Filip Egalité je 1781 dal na obeh straneh palače zgraditi Théâtre-Français, Théâtre du Palais-Royal in velike galerije, katere je dal v najem trgovcem in kavarnarjem za kritje svojih velikih izdatkov. Tu je bil sedež nezadovoljnežev, ki so vzpodbujali k revoluciji. Po revoluciji je nastalo tu shajališče elitne, mondene družbe (trgovine, kavarne, zabavišča, igralnice). Leta 1871. so komunardi palačo zažgali; po restavraciji 1872—1876 je postala sedež državnega sveta (Conseil d'Etat) in ravnateljstvo lepih umetnosti (des Beaux Arts). Ogled ni dovoljen. V parku (Jardin de Palais-Royal) je Rodinov spomenik Victorja Hugoa. V Galerijah se nahaja danes kolonialni muzej.

THÉÂTRE-FRANÇAIS ALI COMÉDIE-FRANÇAISE

na Place du Théâtre-Français je zvezan s Palais-Royal (njegov jz. vogal). Zgraditi ga je dal leta 1785. Filip Egalité. V tem gledališču je prvotno igrala skupina, ki je izhajala od Molièra, katerega vpliv se še danes pozna v igranju Molièrovih in klasičnih francoskih dram in to v najčistejši francoščini. V gledališču kip Voltaira, pred gledališčem kip pesnika Alfred de Musset (1816—1857).

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE

leži takoj s. od Palais-Royal ravnotako ob Rue de Richelieu, Biblioteka predstavlja impozantno zgradbo na mestu starega Hôtel Mazarin (1647 zgradil Mansart), od katerega se je ohranil en del kot *Galerie Mazarin*. Poleg galerije je v današnji stavbi vzidanih še več delov nekdanjih stavb (Hôtel Tubeuf). Pročelji proti Rue de Richelieu in na s. Rue Colbert sta moderni. Ustanovitelj knjižnice je bil Karel V. (1364—1380). Poznejši vladarji so dodajali nove zbirke, manuskripte in listine. Največ sta dodala Ludvik XIV. in Colbert. Revolucija je knjiž-

rico znatno izpopolnila, ker je vse bibliografske zaklade duhovščine in emigrantov nacionalizirala. Tekom 19. stoletja se je povečala biblioteka s privatnimi zbirkami. Danes je ena najbogatijših bibliotek sveta.

LA BOURSE (BORZA)

Takoj s. od Bibliothèque Nationale na Place de la Bourse stoji borza, ki je bila zgrajena med 1808—1826 po vzgledu rimskega templja. Stranski krili sta bili dodani 1902—1904. Najživahnejše je tu med 12^{1/2} do 14^{1/2} ure; vrvenje začne že na trgu in se na stopniščih ter v 32 m dolgi in 18 m široki borzni dvorani stopnjuje do oglušujoče zmešnjave glasov in vpitja. Kupaolo krasi alegorične slike in basreliefi. Pogled na dvorano je najlepši iz »Galerie supérieure«.

PLACE DES VICTOIRES

ki leži vzhodno od Palais-Royal in Bibliothèque Nationale, je dal 1685 postaviti Ludvik XIV. s svojo soho. Revolucija je dala kip nadomestiti z leseno piramido v spomin na zmage. Današnji kip Ludvika XIV. je bil postavljen 1822. (Bosto).

BANQUE DE FRANCE

Jugozapadno stran Place des Victoires (nasproti Palais-Royal) zapira Banque de France, krasna palača, katero je kot Hôtel de Vrillière postavil leta 1635. François Mansart, prvi konstruktor mansardnih streh. Banka se je v zadnjih letih razširila tudi na sosedne bloke. Notranja »Galerie dorée«, izredno dekorativno delo Ludvika XIV. je precej pokvarjena; zanimivi so tresori v kleti in njih varnostne naprave.

CERKEV ST.-ROCH

Zapadno od Place du Théâtre-Français pridemo po Rue St.-Honoré do St.-Roch, najlepšega primera pariške baročne arhitekture. Cerkev je bila zgrajena med 1653—1736 po načrtih Lemerciera in de Cotte. Tu in v bližini je Napoleon uničil

rojalistični upor. Cerkev hrani mnogo historičnih zanimivosti; tu je bil 1684 pokopan P. Corneille; nagrobni spomenik kanclerja Maupertinsa (1698—1759); spomenik kardinala Dubois poleg številnih drugih; v kapelah so odlična dela slikarjev Anguier, Duseigneur in Deseine.

Od cerkve St.-Roch po Rue des Pyramides pridemo do *Place de Rivoli* na Rue de Rivoli, kjer stoji statua *Jeanne d'Arc* (devica Orleanska) na mestu, kjer je vkorakala v mesto.

PLACE VENDÔME

Od Jardin des Tuileries proti s. pridemo po Rue Castiglione na Place Vendôme, ki je najčistejši primer francoske gradbene umetnosti iz dobe Ludvika XIV. (simetrično oblikovan z enakimi hišnimi pročelji). V neposredni bližini najprometnejših cest je sam le malo uporabljan. Zgrajen 1685—1720. Sredi trga stoji *Colonne Vendôme*, postavljen 1810 (ulit iz 1200 v vojnah zajetih neprijateljskih topov) po vzgledu Trajanovega slavoloka, 44 m visok: na podstavku basrelief, ki povečuje vojni pohod iz 1805, na vrhu Napoleon v rimski cesarski obleki; 1871 so ga komunardi zrušili, 1875 ga je Mac-Mahon spet postavil.

Zapadno stran trga zaključuje *Ministère de Justice* (pravosodno ministrstvo).

Od Place Vendôme proti s. k Place de l'Opéra, vodi *Rue de la Paix*, ki je sedež najelegantnejših in najbolj luksuznih trgovin v Parizu. Ta cesta se združi z Avenue de l'Opéra na *Place de l'Opéra*, ki je najprometnejša točka današnjega Pariza. Arhitektonsko ozadje temu silnemu vrvenju daje

OPÉRA

ogromna zgradba in najprostornejše gledališče na svetu. Veliko stopnišče je arhitektonsko nekaj svojevrstnega (zgrajeno iz belega marmorja, rosso antico in onyxa). Opéra ali Académie Nationale de Musique et de Danse je bila zgrajena po načrtih Garniera med 1861—1874, otvorjena pa 1875. V vestibul v pritličju drži 7 lokov s statuami in grupami, ki predstavljajo

vse vrste gledališke umetnosti. Nad kipi so postavljeni portreti Cimarose, Haydna, Pergolese in Bacha. V 1. nadstropju je Loggia s 30 korintskimi stebri, vmes doprsni kipi Mozarta, Beethovna, Spontinija, Auberja, Rossinija, Mayerbeera in Halévyja; dalje navzgor bogato okrašena atika. Notranjščina je nad vse sijajna: na stopnišču stoji 30 marmornih kipov; pred foyerom, ki je 54 m dolg, so mozaiki, krasna ogledala in kamini; foyer končuje s saloni. Gledališka dvorana je vsa v karminu in zlatu, ima 5 nadstropij in 2156 sedežev. V 1. nadstropju je mali *Musée de l'Opéra*, z zbirkami kostumov, portretov, kipov, manuskriptov, gledaliških listov itd. Pred z. fasado kip graditelja Garniera.

GRANDS BOULEVARDS (VELIKI BOULEVARDI)

kratko Les Boulevards imenovani, s središčem in najprometnejšim križiščem na Place de l'Opéra, se vlečejo od Place de la Bastille preko Place de la République, Place de l'Opéra, mimo cerkve la Madeleine do Place de la Concorde. Ta preko 5 km dolga linija sestoji v z. delu iz Bd. de la Madeleine, Bd. des Capucines in Bd. des Italiens in pomeni glavno arterijo d. brega in Pariza sploh. Tu so velike banke, trgovine, restoranti, kavarne, kinomatografi in druga zabavišča. Posebno zanimivo je sedeti na terasah kavarn ali promenirati in ogledovati življenje tega mesta.

CERKEV LA MADELEINE

na Place de la Madeleine. Krasen je pogled iz Place de la Concorde proti s. na pročelje cerkve. Dela so začeli 1763 pod Ludvikom XV.; Napoleon je delo nadaljeval po vzgledu grškega templja kot »Tempel slave« za vojake velike armade »Grande Armée«. Leta 1842. je bila predana svojemu kultu. Še danes je to, v smislu Napoleonovega namena, cerkev visokega vojaštva. Cerkev ima najboljše orglje v Parizu in slovi po svoji krasni glasbi ob nedeljah in praznikih. Zelo temna notranjščina ima ladjo, ki sestoji iz treh kupol, polkrožni kor, na vsaki strani po 3 z jonskimi stebri obdane kapele. Od cerkve, ki leži kot

otok sredi ogromnega vrveža, je krasen razgled proti jugu preko široke *Rue Royale* (nadaljevanje Velikih boulevardov) in *Place de la Concorde* na *Chambre des Députés* (parlament) onstran *Seine*.

ST.-GERMAIN L'AUXERROIS

Leži nasproti v. fasade Louvra in je ena najpomembnejših pariških cerkva. Krasna poznogotska arhitektura, portal in kor iz 13. stoletja. Cerkev je bila dolgo časa farna cerkev francoskih kraljev. Leta 1831. je bila opustošena in je služila nekaj časa kot magistratni urad. Leta 1838. so jo popolnoma renovirali in vrnili prvotnemu namenu. Poleg cerkve s prostostoječim stolpom stoji magistrat 1. okraja (*Mairie du I. arrond.*).

PLACE DU CHÂTELET

je dobil ime po trdnjavi »Grand Châtelet«, ki je v srednjem veku branila vstop na glavni most na *Ile de la Cité*. Leta 1802. so jo podrli. Na s. strani zapira trg notarska zbornica, na z. leži *Théâtre du Châtelet* na v. *Théâtre Sarah-Bernhardt*, na j. pa vodi preko *Seine* *Pont au Change*. Sredi trga stoji *Fontaine de la Victoire* iz leta 1808. v spomin na Napoleonovo vojno v Egiptu. V sv. koncu trga stoji na *Square St.-Jacques* *Tour St.-Jacques*, kot ostanek velike cerkve. Vitek gotski stolp je visok 52 m. S stolpa, ki služi za meteorološko postajo, je lep razgled.

HOTEL DE VILLE

je lepa renesančna stavba, ki stoji na mestu leta 1871. od komunardov požganega prvotnega magistrata. Zgradili so jo v letu 1875—1884. V palači, kjer je sedež prefektore seinskega departementa in mestne občine, sprejema Paris svoje goste. Palačo krasi nad sto kipov slavnih Parižanov in francoskih mest. Pred zgradbo leži prostran trg, ki se je do 1830 imenoval *Place de Grève*, kjer so od 1310—1830 obešali politične in druge zločince.

SAINT-MARRY

Sv. od Place du Châtelet v Rue St.-Martin ležeča, od hiš popolnoma obdana cerkev. Za stari Paris značilna stavba v poznogotskem stilu. Posebno lep je portal.

LES HALLES ali HALLES CENTRALES

ki so dale ime celemu kvartu, so bile že v srednjem veku največji živilski trg Pariza. Prve stavbe (Halles) je zgradil že kralj Filip Avgust (1183). Današnja moderna ureditev datira iz dobe Napoleona III. (1854—1866). Tržnice zavzemajo 70.000 m² in sestojijo iz 10 paviljonov. Interesantno tržno življenje, ki se tu razvija noč in dan, je posebno živahno zjutraj, ko so tu nakopičeni ogromni skladi vsakovrstnih živil, ki jih dnevno konsumira velemesto.

Jv. od Halles na Square des Innocents stoji v lepem nasadu znamenit vodnjak *Fontaine des Innocents*, ki predstavlja višek gracioznosti francoske renesanse. Zgradila sta ga 1549 kiparja Pierre Lescot in Jean Goujon. Na z. strani tržnic stoji *Bourse de Commerce* (trgovska produktivna borza), s. od nje pa *Hôtel des Postes* (glavna pošta).

SAINT-EUSTACHE

Poleg Notre-Dame in Saint-Chapelle najlepša pariška cerkev leži na s. strani Halles Centrales. Po svojem tlorisu, proporcijah in svodih je najinteresantnejši primer vpliva gotskega stila na renesančno in klasično umetnost, ki je prispevala k okrasitvi stavbe. Cerkev je bila zgrajena v letu 1532—1637., glavni portal s klasičnim stebrovjem pa v letih 1754—1778. Med revolucijo so tu praznovali praznik boginje razuma in pretvorili cerkev v tempel agrikulture. V cerkvi so številne grobnice (minister Colbert, maršal Tourville). Notranjost tvori 5 visoko obokanih ladij. Znamenita je cerkvena glasba, ki privablja številne obiskovalce.

CONSERVATOIRE DES ARTS ET MÉTIERS

Velika stavba, namenjena industrijskemu pouku in tehničnemu muzeju, leži v Rue St.-Martin 292, ki poteka na v. vzporedno z glavno prometno žilo Bd. de Sébastopol. Stavba hrani številne zgodovinske ostanke stare opatije St.-Martin-des-Champs, ki ima za razvoj severnega dela Pariza ogromne zasluge, kot opatija St.-Germain-des-Prés za razvoj levega brega. Kor zgodnje gotske cerkve je eden redkih primerov romanskega stila v Parizu, refektorij pa predstavlja najčistejšo pariško gotiko. Notranjost cerkve je danes muzej, refektorij pa knjižnica.

SAINT-NICOLAS-DES-CHAMPS

Poznogotska cerkev, dozidana v renesančnem slogu leži na Rue St.-Martin 254, nasproti tehničnega muzeja (Arts et Métiers). Najlepši je južni portal.

PLACE DE LA RÉPUBLIQUE

je bil urejen v l. 1854—1862. pod Napoleonom III. na mestu stare trdnjave, ki je varovala mestna vrata »Porte du Temple«. Danes je trg središče delavnih in gosto naseljenih sv. mestnih okrajev (v bližini je borza dela). Sredi trga na 15 m visokem podstavku 9.5 m visok bronast kip Republike. Basreliefi predstavljajo zgodovinske dogodke, kipi pa simbole revolucije (bratstvo, enakost, svobodo in pravico). Postavili so ga bratje Morice leta 1883.

Trg vežejo z zapadom Veliki boulevardi: St.-Martin (Porte St.-Martin iz 1674), St.-Denis (Porte St.-Denis iz 1672), Bonne Nouvelle, Poissonière (tu prično velike trgovine, kavarne in stauranti), Mantmartre in sijajni Bd.-des Italiens, ob katerem leži *Opéra-Comique*. Na jug pa vodijo mnogo manj elegantni boulevardi na Place de la Bastille.

MARAIS

se imenuje mestni del, ki leži med Hôtel de Ville, Place de la Bastille in Place de la République. Ime (močvirje) je dobil po nekdanjih pogostih poplavih Seine. Tu je najbolje ohranjen stari Paris. V 16. in 17. stoletju je bilo tu središče mesta, v katerem je prebivala elita pariškega prebivalstva (plemstvo, veletrgovci in celo člani kraljevske rodbine). Za Ludvika XIII. je pričel prihajati iz mode in je danes obljuden z delavci, obrtniki in manjšimi trgovci, ki pa niso mnogo izpremenili lica njegovih starinskih ulic. Tu se nahaja tudi pariški ghetto (židovska četrt okoli Rue de Rosiers). Okraj je zaradi velikega kontrasta med starimi plemiškimi palačami in sodobnim revnim prebivalstvom zelo interesanten.

Archives Nationales leži s. od Hôtel de Ville v Rue des Archives. Stavba zgrajena med 1705—1709, je lep primer zgodnjega rokoko stila. Poleg najbogatejšega državnega arhiva na svetu je v stavbi še paleografski muzej.

Središče tega okraja je bil svoj čas *Place des Vosges*, ki ga je kot kraljevski trg (Place Royal) uredil Henrik IV. med 1607—1612. Za časa Ludvikov XIII. in XIV. je bil zbirališče pariške elitne družbe. Danes je tih in pozabljen, vendar napravi lep vtis s svojo klasično ureditvijo. V hiši št. 6. je prebiral v l. 1833—1848 pesnik Victor Hugo, ki ima tu svoj muzej.

Sv. odtod stoji v Rue des Francs-Bourgeois slavni *Hôtel Carnavalet*, v katerem je *Musée Carnavalet*, historični muzej mesta Pariza. Hôtel sta zgradila za časa Henrika IV. Pierre Lescot in Jean Goujon leta 1542. in predstavlja prvo in najbolje ohranjeno stavbo francoske renesanse v Parizu.

Južno od Rue de Rivoli za Hôtel de Ville stoji poznogotska cerkev *St.-Gervais-St.-Protais*. Krasen klasičen portal, lepa slikarija na steklu. Del cerkve je med vojno porušila nemška granata.

Na južni strani Rue St.-Antoine, podaljšku Rue de Rivoli, leži cerkev *St.-Paul-St.-Louis*. To je prva jezuitska in kot taka prva baročna kupolasta cerkev v Parizu, grajena v l. 1627—1641. Notranjost v obliki latinskega križa je bogato okrašena s slikami in kipi.

PLACE DE LA BASTILLE.

Stikališče velikih pariških cest Rue St.-Antoine, Faubourg St.-Antoine in Velikih boulevardov je eden najvažnejših trgov vzhodnega Pariza. Na tem mestu je stala znana, leta 1370. zgrajena trdnjava, ki je služila pozneje kot jetnišnica in jo je med revolucijo 14. julija 1789. razjarjeno pariško ljudstvo zavzelo in podrlo. Ta dan še danes slavi vsa Francija kot največji narodni praznik. Sredi trga so v l. 1831—1840. postavili 47 m visok *Colonne de Juillet* (julijski steber). Pod njim je grobnica žrtev julijske (1830) in februarске (1848) revolucije. Na vrhu stoji pozlačen kip svobode. S stebra je lep razgled (stopnice v notranjosti).

Južno od trga stopa na dan večinoma pokrit *Canal St.-Martin*, ki se kmalu nato izliva v Seino. Poleg velike postaje podzemске železnice stoji tu kolodvor *Gare des Vincennes*.

II. Zapadni in severozapadni del desnega brega

se širijo od Place de la Concorde na zapad do Place de l'Etoile. Trg Rond-Point (des Champs-Élysées) jih deli v dva dela: v široko promenado kot Avenue des Champs Élysées (od Rond-Point do Place de l'Etoile) in v prave Champs Élysées (med Rond-Point in Place de la Concorde) s širokim in obsežnim parkom na obeh straneh. Ta park se razlikuje od Jardin des Tuileries v tem, da nima one reprezentativne urejenosti, ampak je veliko bolj naraven. Med drevjem in vrtovi so razkropljena razna poslopja. To delo je začel Ludvik XIV. (1643—1715), nadaljeval in posadil pa Ludvik XV.

Pri vhodu ob Place de la Concorde sta postaavljeni dve marmorni skupini od Coustona. V severnem krilu Tuilerij stoji med krasnimi vrtovi *Palais de l'Élysée*, rezidenca predsednika francoske republike, zgrajena leta 1718. V njej so stanovali Ludvik XV., madame de Pompadour, vojvodinja Bourbonska, Karolina Murat, Napoleon I., car Alexander I., Wellington in

drugi. Glavni vhod je na Rue de Faubourg St.-Honoré. Vstop v palačo in na vrt ni dovoljen.

Proti jugu se odcepi od Avenue des Champs-Élysées Avenue Alexandre III. Na desni strani stoji *Grand-Palais*, največje razstavno poslopje Pariza. Tu se vrše velike automobilske razstave, razstave konj, itd. Znamenite so velike umetniške izložbe in izložbe velikih modnih hiš (posebne dvorane). Grand in Petit Palais sta bila zgrajena ob priliki svetovne razstave l. 1900.

Nasproti stoji *Petit-Palais*, ki ima znamenit Musée des Beaux-Arts de la Ville de Paris. Krasen je pogled po Avenue Alexandre III. na blok Dôme des Invalides na levem bregu Seine.

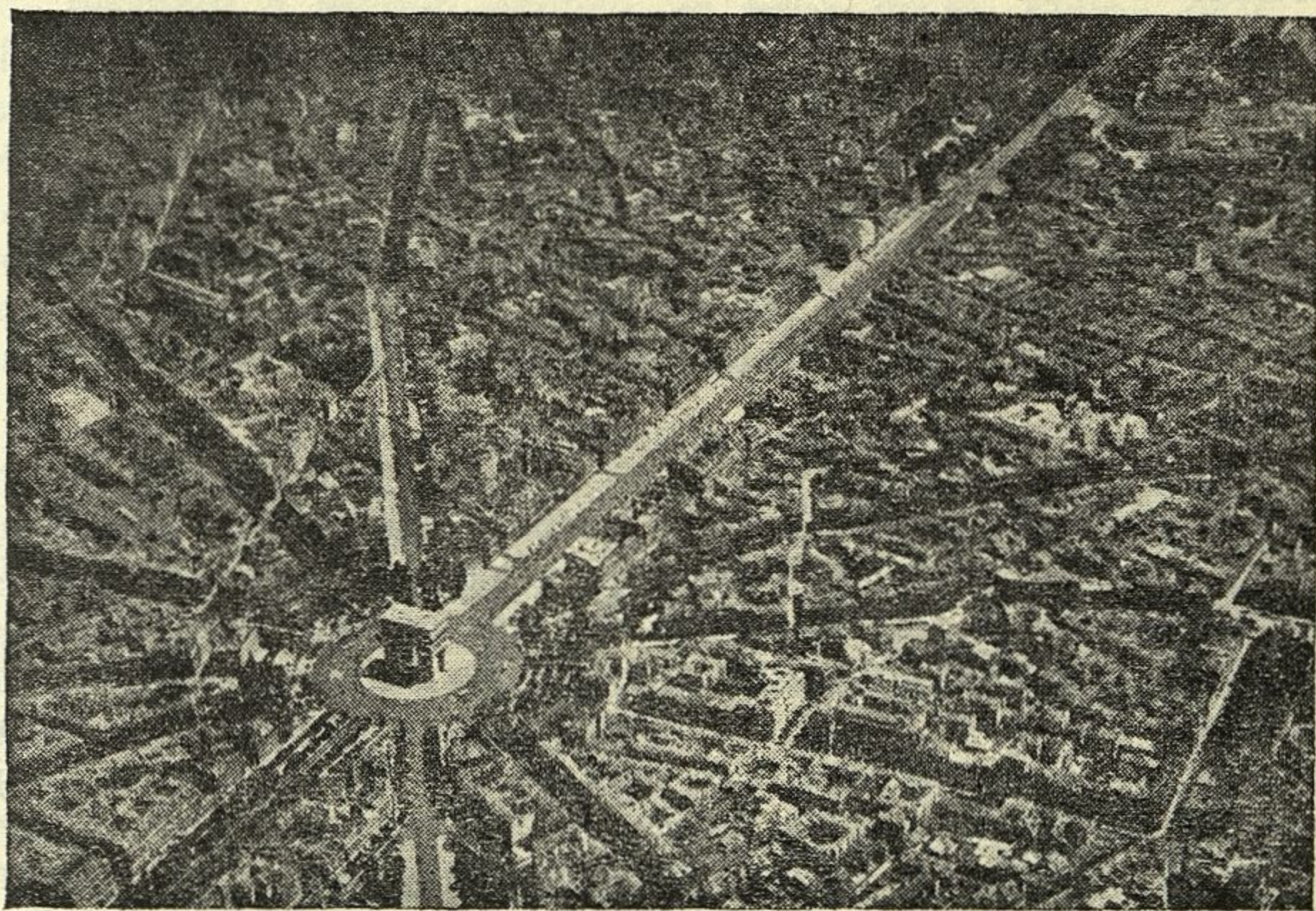
Na južni strani Champs-Élysées blizu Rond-Point stoji *Palais de Glace* (umetno drsališče), na severni strani pa *Théâtre Marigny*.

Pri Rond-Point končajo nasadi in prične *Avenue des Champs-Élysées*, široka, posebno v popoldanskih urah posečana promenada. Ta del postaja vedno bolj luksuzni center Pariza. Velike modne hiše zapuščajo vedno bolj tradicionalno Rue de la Paix in se selijo sem. Vsako leto nastajajo tu novi hoteli, restoranti, kinematografi, razna zabavišča (znani »Lido«) itd.

PLACE DE L'ÉTOILE IN ARC DE TRIOMPHE DE L'ÉTOILE

Avenue des Champs-Élysées zaključuje Place de l'Étoile, ki je dobil svoje ime po 12 cestah, ki se stekajo tu kot kraki zvezde. Napolen I. je hotel napraviti ta trg za središče cesarskega Pariza. Slavolok Arc de Triomphe je dal postaviti Napoleon I. kot spomin na zmagoslavni pohod 1805/6. Iz platforme je najlepši pogled na velik del Pariza in njegovo okolico. Pod slavolokom je bronasta plošča »Neznanega vojaka«, pri kateri že od l. 1921. dalje gori večni ogenj »flame du souvenir« v spomin v svetovni vojni padlim francoskim vojakom. Na obeh straneh slavoloka so reliefi in figure; na vzhodu: »La Marseillaise«, pohod 1792, od Rudea; smrt generala Marceau od Lemairea;

triumf 1810 od Cortota; bitka Abukir od Seurrea; upor Francozov 1814 od Etexa; prehod čez most Arcole od Feuchèresa. Na zapadni strani: Mir 1815 od Etexa; zavzetje Aleksandrije od Champonnièra; štiri boginje zmage nad lokom so od Pradiera; na s. strani: bitka pri Austerlitzu od Gechterera; na j. strani: bitka pri Jemappes 1792 od Marochettia. Reliefi na frisu predstavljajo na eni strani odhod francoske armade, na drugi strani povratek. Na lokih in stenah so imena bitk in 386 generalov — podčrtani so v boju padli. Po svetovni vojni sta bili postavljeni dve spominski plošči: ena v spomin na ustanovitev 3. republike, druga pa v spomin na povrnitev Alzacije-Lotarinske. Vsakemu Francozu pomeni ta kraj mesto slave. Tu se vrše vse velike parade, narodne manifestacije; pod slavalokom vodijo pogrebe vseh velikih mož Francije (Foch, Joffre, itd.); na Vse Svete so tu na grobu Neznanelega vojaka ceremonialne slovesnosti.

Place de l'Étoile — Arc de Triomphe

Napotiti se v sledeče severozapadne okraje z znamenitostni, ki so ena od druge precej oddaljene, se izplača le, če človeku ni treba štediti s časom.

Od Place de l'Etoile vodi *Avenue Hoche* skozi eno najelegantnejših pariških četrti do *Parc Monceau*, ki je najbolj aristokratski pariški park. Tega je dal postaviti in urediti l. 1778. Filip Orléanski, oče Ludvika Filipa. Čeprav je bil pod Napoleonom III. ljudstvu stavljen na razpolago, kljub temu pomeni danes ta majhen angleški park le privaten vrt, ki je le redkoma odprt. Park ima večje število spomenikov, med katerimi so najvažnejši spomenik romanopisca Maupassanta, komponista Ambr. Thomasa, komponista Gounoda, pesnika Pillerona in komponista Chopina. Glavni vhod leži na Bd. de Courcelles (métro Monceau).

Na podaljšku Av. Hoche takozvani Avenue Velasquez št. 7 stoji *Musée Cernuschi*, ki ima znamenite kitajske arheološke zbirke.

Od južne strani parka Monceau pridemo po Avenue de Messine na *Boulevard Haussmann*, imenovan po seinskem prefektu, ki ima izredne zasluge za današnjo moderno preureditev Pariza. Delati so ga začeli l. 1857, do Bd. Montmartre pa so ga dogradili l. 1927 tako, da tvori danes direktno zvezo od Place de la République pa do Place de l'Etoile. Blizu odcepa *Av. de Messine* leži *Musée Jacquemart-André* (Bd. Haussmann 158).

Skoraj vzporedno toda južno od Bd. Haussmann poteka *Rue du Faubourg St.-Honoré*, glavna cesta starega aristokratskega okraja *Faubourg St.-Honoré*, v katerem so se ohranili še nekateri Hôtel iz 18. stol. Južni del tega okraja (proti Champs-Elysées) je predel luksuznih trgovin. Tu so znane modne hiše Jeanne Lanvin in Poiret in svetovno znana parfumerija Houbigant. V njegovem severnem delu pa leži največja in najbolje urejena pariška muzikalna palača, l. 1927. zgrajena *Salle Pleyel*. Prišedši iz Rue de Perry, dospemo preko Rue du Faubourg St.-Honoré do cerkve *St.-Philippe-du-Roule*, ki je bila sezidana med 1774 — 1784 v stilu klasične bazilike s krasno fasado. Na

tem mestu preseka Rue du Faubourg St.-Honoré Rue la Boëtie, središče pariške trgovine z umetninami.

Od Place de la Madeleine vodi proti severu Bd. Malesherbes, ki preseka Bd. Haussmann na trgu Place St.-Augustin. Tu se dviga v ozadju zanimiva cerkev St.-Augustin. Arhitekt Baltard, ki je zgradil pariške tržnice Halles je poskusil ustvariti umetnino v železni konstrukciji, vendar se mu ni posrečilo dati zgradbi primerne oblike in je postala mešanica vseh slogov.

Južno od tod stoji cerkev Chapelle Expiatoire, ki jo je dal zgraditi Ludvik XVIII. 1815 — 1826 kot spomin na Ludvika XVI. in Marijo Antoineto. Cerkev stoji na nekdanjem pokopališču, kjer so pokopali za časa revolucije okoli 3000 umorjenih obsojencev, med njimi Ludvika in Antoineto, ki so ju pozneje prepeljali v St.-Denis.

Od Bd. Haussmann vodi proti severu Rue du Havre do kolodvora Gare St.-Lazare. V okolici kolodvora, ki služi predvsem prometu z bližnjo okolico, je velik vrvež. Odtod proti vzhodu drži Rue St.-Lazare do cerkve La Trinité. Cerkev, ki stoji na velikem prometnem križišču, je bila zgrajena 1861 do 1867 v stilu italijanske renesanse. V neposredni bližini vzhodno od Trinité je cerkev Notre-Dame-de-Lorette, zgrajena 1823 do 1836 v obliki zgodnje krščanske bazilike.

BOIS DE BOULOGNE (BOULOGNSKI GOZD)

Na zapadu Pariza, izven območja boulevardov, ki potekajo okoli Pariza se širi parku podoben Boulognski gozd, ki ima kakor mesto svoj aristokratski in svoj ljudski del. Obe veliki aleji, Allée de Longchamp in Allée de la Reine Marguerite sta avtopromenadi pariške elegance; med tema alejama so številna stranska gozdna pota po katerih se sprehajajo in igrajo meščanski sloji. Boulognski gozd je bil nekdanj del velikega gozda Rouvray, katerega so do konca 19. stol. obiskovali številni dvobojevalci. L. 1852. ga je prevzelo mesto in ga po vrtnarskih umetnikih Warée in Alphand preuredilo po vzgledu angleških parkov. Tu sta dve najpriljubljenejši dirkališči (za konjske tekme): Auteuil (za dirke z zaprekami) in Longchamp. Znane

so dirke za Grand-Prix. Boulognski gozd obsega površino 872 ha.

Od Place de l'Etoile vodi krasna, posebno v dopoldanskih urah elegantna *Avenue Foch* k *Porte Dauphine*, ki je glavni vhod v Bois de Boulogne. Od tu gre Route de Suresnes k Rond-Royal ali Carrefour du Bout des Lacs na koncu večjega jezera *Lac Inférieur*. Najlepši del so nabrežja obeh jezer s krasnimi livadami in redkimi drevesi. V Lac Inférieur sta dva otoka, ki sta med seboj zvezana z mostom. Na bregu so čolni za prevoz na otok. Južno odtod je drugo jezero *Lac Supérieur*, v bližini pa veliko dirkališče *Champ de courses d'Auteuil*. Med jezerom je Carrefour des Cascades, od koder vodi Av. de l'Hippodrome k drugemu dirkališču *Hippodrome de Longchamp*. Pri Carrefour de Longchamp je krasen vodopad La Grande Cascade (10 m). Od Carrefour de Longchamp proti vzhodu drži Route des Tribunes (mimo ruševin Abbaye Longchamp). Na desni je poloigrišče. Povsod so večje in manjše restavracije. Zapadno od Lac Inférieur so sportni prostori Racing-Cluba. V bližini je park in gradič *Bagatelle*, ki ga je dal zgraditi l. 1777. Comte d'Artois, brat Ludvika XVI., kot posledico stave s kraljico Marijo Antoineto. Od Bagatelle vodita proti sz. Route de Sèvres in Bd. Richard Wallace k Porte de Madrid.

Tu začne mesto *Neuilly* (50.000 preb.), ki je najimennejše okoliško mesto. Avenue de Neuilly ga veže v ravni črti s Parizom (proti Place de l'Etoile).

V severnem delu Bois de Boulogne leži *Jardin d'Acclimation*. Vrt je bil urejen 1854 z namenom uvesti inozemske živali in rastline v Franciji. Danes je deloma spremenjen v zabavišče (mala železnica, kino, itd.).

V predelu med Bois de Boulogne in Seino je najznamenitejši *Palais du Trocadéro* na Place du Trocadéro, katerega pa so sedaj popolnoma preurediti v svrhu letošnje svetovne razstave v Parizu. Lep je pogled na Trocadéro izpod Eifflovega stolpa preko seinskega mostu Pont d'Iéna (zgrajen pod Napoleonom III. l. 1855.). Palača je bila zgrajena za svetovno razstavo l. 1878. (po načrtih Daviouda in Bourdaisa) popolnoma

v »orientalskem« slogu. Lepa je njena lega na vrhu starega Colline de Chaillot, na katerega pobočju se širijo krasni parki tja do Seine. Palača sestoji iz osrednjega dela in dveh proti Seini zaokroženih kril, ki oklepata zgornji del parka. V srednjem delu je bil Théâtre National Populaire, v obeh krilih pa Musée de Sculpture Comparée, Musée d'Ethnographie in Musée Cambodgien. Seveda je danes palača vsa predelana in preurejena. Na tem mestu, kjer je stal za časa Katarine Medici majhen gradič, je nameraval Napoleon postaviti svojemu sinu »kralju Rima«, mogočno palačo, ki naj bi segala tja do Bois de Boulogne; vendar ga je usoda prehitela.

Prijatelj moderne arhitekture, ki bi v tradicionalnem Parizu pogrešal modernih oblik, naj se popelje iz Place du Trocadéro z Métro do Jasmin, od tu pa peš po Rue Jasmin in levo Rue Henri Heine do Rue du Docteur Blanche. Ob njej je *Cité Mallet-Stevens*, imenovan po arhitektu Mallet-Stevensu, ki s svojimi modernimi zgradbami in terasami proslavlja ime enega najpomembnejših arhitektov moderne Francije. Večina hiš tega »Cité« je last umetnikov.

Od Place du Trocadéro vodi Avenue du Président Wilson na *Place d'Iéna*, kjer stoji spomenik Washingtona (na konju). Spomenik so dale postaviti Američanke v spomin na francosko pomoč v ameriški osvobodilni vojni l. 1900. V bližini *Musée Guimet* z zbirkami kulturnih predmetov narodov daljnega vzhoda.

Od trga vodi sv. *Avenue Pierre Ier de Serbie*. Tu stoji *Musée Galliera*, ki ga je dala za svoje zbirke zgraditi v italijanskem renesančnem slogu 1878 — 1888 vojvodinja Galliera (+ 1889) in ga je poklonila mestu Parizu.

III. Severovzhodni in vzhodni del desnega brega

Med Velikimi in Zunanji boulevardi od Opére proti sv. pelje ena največjih trgovskih in najdaljših pariških ulic *Rue la Fayette*. Takoj za Opéro leži ob njej najmodernejša trgovska

hiša Pariza *Galleries La Fayette*. Dalje proti vzhodu leži ob tej ulici zanimiva cerkev *St-Vincent-de-Paul*, ki po svojem stilu spominja na rimske bazilike.

Malo dalje se nahaja glavni pariški kolodvor za mednarodni promet *Gare du Nord*, ki veže Paris s severno Francijo, Belgijo, Nizozemsko, Anglijo in severno Nemčijo. Jv. od njega je drugi važni kolodvor *Gare de l'Est*, ki je zlasti važen za jv. predele Francije, Švico, vso Srednjo Evropo in tudi za naše potnike. Oba kolodvora veže *Bd. Magenta*, ki sestoji iz skoro samih hotelov, kavarn in restaurantov. Od *Gare de l'Est* vodi v mesto širok *Bd. de Strasbourg*, katerega nadaljevanje *Bd. de Sébastopol* predstavlja največjo in najprometnejšo pravokotno na Seino potekajočo žilo Pariza.

Ob križišču *Bd. Magenta* in *Bd. de Strasbourg* stoji na majhnem trgu cerkev *St-Laurent*. Prvotna kapela, ki je stala tu že od 6. stoletja, je bila prva cerkev v tem takrat še zelo močvirnem delu mesta. Današnja stavba je poznejšega datuma; kor iz 15., stranske kapele iz 16. stoletja, poznogotska ladja iz 17. in gotska fasada iz 19. stoletja.

Onstran Zunanjih boulevardov proti sv. in v. se širijo novejši, večinoma delavski mestni okraji: *La Chapelle*, *La Villette*, *Belleville*, *Ménilmontant*, *Charonne* in *Faubourg St-Antoine*.

La Villette je važno rečno pristanišče, kjer se stikajo trije večji kanali *Canal de l'Ourcq* (86.5 km) veže *Ourcq*, pritok *Marne*, s Seino; *Canal St-Denis* pa spaja Seino pod in nad mestom. Kanali datirajo iz dobe Napoleona I. Ob stiku kanalov je velika pariška klavnica *Abattoirs de la Villette*, v bližini pa sejmišče za živino.

Južno od *La Villette* leži *Belleville* z lepim parkom na griču *Butte-Chaumont*, kjer so bili nekdanj veliki mestni kamnolomi. Lep razgled na mesto, nasadi najrazličnejšega drevja in lepo urejeno jezero mu privabljajo mnogo obiskovalcev.

Na zunanji strani *Bd. Ménilmontant* in *Bd. de Charonne* leži največje pariško pokopališče *Cimetière du Père Lachaise*. Tu je pokopano veliko število slavnih osebnosti. Pokopališče je bilo urejeno l. 1804. Od spomenikov je najpomembnejši *Monument aux Morts* v glavni aleji, slavno delo kiparja *Bartholoméja*.

Prometno središče jugovzhodnega dela zunanjega Pariza (Faubourg de St-Antoine) je *Place de la Nation*. Leži na mestu starih mestnih vrat, od katerih sta ostala le še dva 30 m visoka dorska stebra, ki nosita kipa kraljev Ludvika XI. in Filipa Augusta. Sredi trga stoji od l. 1899. znamenita bronasta skupina »*Triomphe de la République*«. Iz trga vodi v mesto proti *Place de la Bastille* *Rue du Faubourg St-Antoine*. *Faubourg de St-Antoine* je že stoletja središče pariške mizarske in pohištvene industrije. V revoluciji l. 1789. so tukajšnji delavci pri vseh vstajah igrali vodilno vlogo.

IV. Montmartre in okolica

Montmartre predstavlja najsevernejši del Pariza in obsega okoli Butte Montmartre (grič) in severno od tako zvanih Zunanjih boulevardov (ki stoje na mestu l. 1797. zgrajenega obzidja) ležeče dele mesta. Pred vojno je bilo tu središče pariškega umetniškega življenja. Tradicijo so ohranili le še številni nočni lokali in zabavišča, umetniki pa se izseljujejo in prehajajo na nasprotni breg Seine, na moderni Montparnasse. Še vedno pa je Montmartre s svojimi nočnimi lokali velika privlačnost za zabaveželjne tujce.

Glavno izhodišče za Montmartre je *Place de Clichy* na Zunanjih boulevardih, med katerimi sta najinteresantnejša in najprometnejša *Bd. de Rouchelouard* in *Bd. de Clichy*. To je središče oficielnega nočnega življenja Pariza; gledališča, kabareti, plesni lokali, bioskopi, kavarne in restoranti vsake vrste so nanizani drug poleg drugega; neštete barvaste luči privabljajo k vhodom velike množice, ki napolnujejo ulice.

Iz *Bd. de Clichy* vodi proti s. *Avenue Rachel* k slavnemu pokopališču *Cimetière Montmartre*, kjer počivajo mnogi slavni možje (Stendhal, Théophile Gautier, Ernest Renan, Alexandre Dumas sin, Edmond in Jules de Goncourt, Alfred de Vigny, Henrich Heine itd.). Pokopališče leži v vznožju najvišjega pariškega griča Butte Montmartre (127 m), ki je dobilo ime po pariškem nadškofu Denisu, ki je tu v 3. stoletju umrl mučeniške smrti.

Montmartre je tudi v vseh vojnah in revolucijah kot važna strateška točka igral važno vlogo. Strme, ozke in vijugaste ulice na pobočju imajo deloma provincijalen, deloma delavski značaj.

Na vrhu griča stoji s svojo belo kupolo po vsem Parizu vidna veličastna *Basilique du Sacré-Coeur*. Stoji nedaleč od kraja, kjer je v bivši kapeli sv. Dionizija l. 1534. ustanovil Ignacij Loyola jezuitski red. Cerkev je moderna bazilika v romansko-bizantinskem slogu. Baziliko so zgradili kot zaobljubo iz l. 1871. (nemško-francoska vojna!). Gradnjo so pričeli leta 1875., končali pa l. 1918. Cerkev je 100 m dolga in 50 m široka; kupola se dviga 90 m, ločeno stoječ zvonik pa 91 m visoko. Notranjščina je bogato in sijajno okrašena z dragocenim materijalom. Lepa so baročna okna. Kupola nad korom je obložena z mozaikom (500 m²). S kupole je krasen razgled po vsem mestu. V stolpu poleg cerkve je največji zvon Francije (26.215 kg). Pod cerkvijo je velika kriptna.

Poleg bazilike stoji mala cerkev *St-Pierre-de-Montmartre*. Zgodnjegotska cerkev je pripadala slavnemu benediktinskemu samostanu, ki je bil ustanovljen l. 1147.; med revolucijo je bil ukinjen in cerkev je počasi razpadala. V l. 1900.—1905. so jo restavriral. S hriba vodi v mesto več cest in stopnišč.

V. Quartier Latin — Luxembourg

Quartier Latin je skupno z Ile de la Cité najstarejši del mesta. Že v srednjem veku je postal s svojo univerzo in njenimi znanstvenimi instituti središče pariškega in vsega francoskega znanstvenega udejstvovanja. Neštete studentske restavracije in kavarne, knjigarne, antikvariati, živahno gibanje velikih množic studentov vseh narodov sveta dajejo okraju značilno lice, ki se jasno odraža tudi na glavni prometni žili okraja Bd. St-Michel.

Vzhodno od Bd. St-Michel med Bd. St-Germain in nabrežjem leži *Quartier St-Séverin*, ki je s svojimi ozkimi, krivimi ulicami dobro ohranil svoj starinski značaj. Tu se nahaja ena najbolj slikovitih pariških cerkva *St-Séverin*, katere gotska osnova izvira iz 13. stoletja. To je značilna, čisto studentska cerkev, o čemer pričajo številne zahvalne plošče studentov za srečno položene

izpite. V malih kavarnah tega okraja se vrše zlasti ob sobotah studentske zabave s plesom («Bals musette» ali »Bals du quartier«).

Ob križišču Bd. St-Michel in Bd. St-Germain, ob katerem so nanizane največje francoske knjigarne in založništva, leži v l. 1485.—1498. zgrajeni *Hôtel de Cluny*, ki je bil dolgo časa mestna rezidenca Clunyskih opatov. L. 1843. je stavbo kupilo mesto in jo pretvorilo v *Musée de Cluny*, ob katerem so ostanki galskorimskega kopališča (Thermes) iz začetka 4. stoletja.

Južno od tu smo v pravem šolskem okraju, katerega središče tvori glavno poslopje pariške univerze *Sorbonne*. V poslopju se nahajata filozofska (Faculté des Lettres) in naravoslovna fakulteta (Faculté des Sciences) z institutoma *Ecole des Chartes* in *Ecole pratique des Hautes Etudes*. Ostale fakultete imajo svoja poslopja: juridična na Pl. du Panthéon, medicinska na Bd. St-Germain, farmacevtska na Bd. de l'Observatoire. Poleg tega je v drugih stavbah še mnogo različnih institutov. Tu se nahajata tudi katoliška in protestantska teologija, ki pa ne spadata k univerzi. Sorbonno je ustanovil l. 1253. Robert de Sorbon kot teologijo. Danes ima preko 30.000 slušateljev, od tega okrog 8000 inozemcev. Univerzitetno cerkev je zgradil na svoje stroške kardinal Richelieu, ki ima v njej svoj nagrobni spomenik.

Poleg Sorbonne leži *Collège de France*, ki je bil prvotno akademija za pouk hebrejščine in grščine. Danes se vrše tu predavanja vseh panog znanosti in vede brezplačno in za vsakogar. Začetek kolegija sega v dobo Franca I.

Na vrhu hriba St-Geneviève kraljuje na levem bregu *Panthéon*, ki mu odgovarja na desnem bregu Montmartre s svojo baziliko. Zgrajen je bil v l. 1764.—1790. Zgradbo je dal sezidati Ludvik XV. na čast zaščitnice Pariza sv. Genovefe kot cerkev, ki pa je postala l. 1791. narodni tempelj slave z napisom »Aux grands hommes la Patrie reconnaissante« (Svojim velikim možem hvaležna domovina). Monumentalno zgradbo v obliki podaljšanega grškega križa pokriva ogromna, daleč vidna kupola. Višina celotne zgradbe je 117 m. Na antičnem pročelju simboličen relief: Francija deli svojim zaslužnim možem palme in vence. V notranjosti se stikajo pod kupolo štiri glavne ladje s korint-

skimi stebri. Številne slikarije in skulpture krase notranjščino. S kupole je lep razgled. V grobnici so pokopani mnogi slavni možje (J. J. Rousseau, Voltaire, Victor Hugo, Emile Zola in številni politiki, generali, admirali, kardinali itd.).

Poleg Panthéona se nahaja ena glavnih pariških knjižnic *Bibliothèque St-Geneviève*. Stoji na mestu slavnega Collège Montaigu, v katerem so se vzgajali Erazem Roterdamski, Kalvin in Ignacij Loyola. Današnja stavba je iz l. 1843.—1850.

Za Panthéonom stoji slikovita cerkev *St-Etienne-du-Mont*, ki po svojem slogu kaže združitev poznogotske tradicije z italijansko renesanso, iz katere se je razvila francoska renesansa. Cerkev so zgradili v 16. stoletju in ima zelo zanimivo notranjost.

Južno od Panthéona leži velik kompleks stavb, ki jih je zgradila Ana Avstrijska ob rojstvu Ludvika XIV. in jih zavzema danes vojaška bolnica. Tu stoji ena najlepših pariških baročnih cerkva *Val-de-Grâce*.

Zahodno od Bd. St-Michel leži največji park južnega dela mesta *Jardin du Luxembourg* s Palais du Luxembourg. Park in palačo je dala zgraditi Marija Medici in predstavlja to, kar je na desnem bregu Jardin des Tuileries. Park z ogromnimi nasadi in velikim bazenom je priljubljeno shajališče vsega levega brega, zlasti pa studentov in otrok, ki imajo tu svoja igrišča in zabavišča. Ob velikem bazenu stoji 20 kipov slavnih francoskih žena. Na severnem robu parka stoji *Palais du Luxembourg*, zgrajen 1615—1620 v mešanici italijanske in francoske renesanse. Med revolucijo je grad služil za zapore, Napoleon III. pa ga je preuredil v senat. Poleg palače stojita tkzv. Petit-Luxembourg (stanovanje predsednika senata) in *Musée du Luxembourg* (sodobno slikarstvo in kiparstvo).

Južno od parka vodi proti observatoriju Avenue de l'Observatoire, ki je zasajena z lepimi širokimi nasadi. Na koncu nasadov stoji vodnjak *Fontaine de l'Observatoire* s kipi Evrope, Afrike, Azije in Amerike.

Na severnem koncu parka stoji drugo državno gledališče *Théâtre de l'Odéon*, ki je bilo v obliki antičnega templja zgrajeno l. 1782. V pritličju se nahajajo številne knjigarne, ki dajejo stavbi bolj vtis knjigotrške borze kot gledališča.

VI. Zapadni del levega brega

Z desnega brega vodi preko zapadnega dela otoka Ile de la Cité na levi breg most *Pont Neuf*, najstarejši most v Parizu. Zgrajen je bil pod Henrikom III. in Henrikom IV. (1578—1603) in nosi spomenik Henrika IV., ki je bil postavljen leta 1818. kot nadomestilo starega, za časa revolucije uničenega spomenika.

Od tega mosta drži Rue Dauphine v eno najbolj slikovitih četrti Pariza, v

QUARTIER ST-GERMAIN-DES-PRÉS

ki leži med Seino, Bd. St-Michel, Bd. St-Germain in Rue Bonaparte. Ta predel je nastal ob samostanu St-Germain-des-Prés in je znamenit po svojih ozkih in zavitih ulicah, po svojih napisnih tablah, ki na vsakem koraku spominjajo na kak velik dogodek ali slavnega moža (podobno kot Quartier St-Séverin onstran Bd. St-Michel). Sredi velemesta Pariza deluje ta četrt s svojo primitivnostjo kot da ne spada k mestu. V zapadnem delu te četrti, posebno med Rue de Seine in Rue Bonaparte blizu *Ecole des Beaux-Arts*, se je nastanila vrsta antikvariatov in galerij moderne umetnosti.

Na seinskem nabrežju Quai Conti stoji Hôtel des Monnaies ali kratko *Monnaie*, francoska kovnica denarja; zgrajena 1768—1775 v stilu Ludvika XVI.

V bližini (proti zapadu) stoji *Institut de France*; zgrajen na osnovi testamentarne zapuščine kardinala Mazarina med 1662—1674 in to z namenom vzgajati tu mlade plemenitaše iz novoosvojenih francoskih provinc Pignerola, Flandrije, Alzacije in cerkvene države. («Collège Mazarin» ali »Collège de Quatre Nations«). Med revolucijo je služil nekaj časa kot jetnišnica. Od l. 1806. dalje je sedež akademij, ki so združene pod imenom Institut de France: 1. Académie française, 2. Académie des Inscriptions et Belle-Lettres, 3. Académie des Sciences, 4. Académie des Beaux-Arts in 5. Académie des Sciences morales et politiques. Impozantna kupolasta stavba s tempeljsko fasado ima tudi dragoceni knjižnici *Bibliothèque de L'Institut* in *Bibliothèque Mazarine*.

Mimo Instituta (proti vzhodu) pridemo do *Ecole des Beaux-Arts*, umetniške akademije; glavni vhod na Rue Bonaparte. Tu se vršijo umetniška tekmovanja za tradicionalni »Prix de Rome«. Z gradnjo so začeli l. 1820. in dokončali l. 1838. Pri vhodu sta doprsna kipa kiparja Pugeta in slikarja Poussina. Stavba hrani dragocene zanimivosti iz srednjega in novega veka. Leta 1885. so bile priključene šoli tudi sosedne stavbe.

Rue Bonaparte s svojimi trgovinami in umetninami, antikvariati, reprodukcijami, umetniškimi galerijami, vodi do *Boulevard St-Germain*, katerega je začel graditi Napoleon III. l. 1855. in ki pomeni na levem bregu nadaljevanje Velikih boulevardov z desnega brega. Na križišču obeh cest stoji cerkev.

St-Germain-des-Prés, najstarejša cerkev v Parizu. To je edina pariška cerkev, ki še kaže večje dele romanskega sloga. Opatijska palača (na severni strani cerkve) je zadnji ostanek slavne opatiije St-Germain, ki je bila za razvoj levega brega velikanskega pomena. Četverokotni romanski stolp stoji tu že od začetka, ladja pa iz 2. polovice 11. stoletja. Gotski kor s kapelami je bil posvečen l. 1163. od papeža Aleksandra II. Stranski portal in vhodna veža sta iz 17. stoletja; glavni portal z 8 kipi, ki so bili l. 1793. razrušeni, pa iz 12. stoletja. L. 1794. (revolucija) je bila v cerkvi nameščena rafinirana žvepla in izdelovalnica orožja; seveda je bila stavba s tem pokvarjena tako, da so jo morali l. 1802. popolnoma restavrirati, predno je bila zopet uporabna.

Onstran Bd. St-Germain vodi Rue Bonaparte do cerkve *St-Sulpice*. Gradbo je začel Gamard l. 1646., dograjena pa je bila l. 1745. Lahka in svetla notranjščina je ena najlepših, kar jih je ustvaril francoski barok. Fasada je bila izvršena šele l. 1757.; v tekmi je zmagala klasicistična smer nad rokokojem. V kapeli so krasne slike Delacroixa. Okolica St-Sulpice je središče katoliških knjigarn in moderne francoske cerkvene umetnosti.

Od cerkve St-Germain-des-Prés vodi Bd. St-Germain proti zapadu v okraj

FAUBOURG ST-GERMAIN,

ki se na Rue Bonaparte stika s Quartier St-Germain-des-Prés. Okraj, ki je postal v 1. četrtini 18. stoletja plemiška četrt, ima

še danes v glavnem aristokratski značaj. Ob mirnih in oskrbovanih cestah se vrstijo drug za drugim Hôteli iz 18. stoletja. Posebno lep vtis napravi na opazovalca, če pride iz ozkih in krivenčastih ulic četrti St-Germain-des-Prés. Danes je Faubourg St-Germain, okraj uradnega in političnega Pariza. Večina starih privatnih Hôtelov je sedaj sedež ministrstev in poslaništev. Stanovanjski okraj premožnejših slojev Pariza leži danes na zapadu, v bližini Bois des Boulogne.

Po Bd. St-Germain dalje pridemo na desni strani do cerkve *St-Thomas d'Aquin* (Tomaž Akvinski), začeta l. 1683., portal l. 1787.

Nekoliko dalje preseka Bd St-Germain Rue du Bac, ena najstarejših cest okraja. Na istem mestu začne dolgi *Bd. Raspail*, ki vodi mimo pokopališča Cimetière du Montparnasse na Place Denfert-Rochereau in dalje mimo Parc Montsouris na obodni boulevard.

Ob »nabrežju politike« Quai d'Orsay stoji kolodvor *Gare d'Orléans* ali *Gare du Quai d'Orsay*. V bližini je ljubka palača častne legije *Palais de la Légion d'Honneur*, zidana l. 1786.; l. 1871. od Komunardov porušena in pozneje zopet restavrirana. Tu vodi preko Seine na Place de la Concorde most *Pont de la Concorde*, ki ga je začel zidati l. 1786. Ludvik XVI. Gornji del mostu je dokončan s kamenjem porušene Bastille.

CHAMRE DES DÉPUTÉS ali PALAIS BOURBON

je francoska poslanska zbornica. Zgradbo palače pripisujejo vojvodinji Bourbonnski (1722) po načrtih Girardinia. Je pa ena najpomembnejših ustvaritev zgodnjega rokokoja, ki daje prednost intimni arhitekturi lepih privatnih palač, pred reprezentativno učinkovitostjo baročnih pompoznih stavb. Od l. 1795. dalje je palača državna last in se od l. 1829. dalje uporablja za seje poslanske zbornice. Prvotna fasada gleda na lepi trg Place de Bourbon in Rue de l'Université; l. 1804.—1807. pa je bilo zgrajeno na seinski strani klasicistično glavno pročelie kot pendant fasadi cerkve Madeleine. V krasnih dvoranah »Salles« so znamenita dela Rudea, Pradiera, Delacroixa in drugih. Takoj

zraven je *Hôtel de la Présidence de la Chambre*, zgrajen med l. 1722. in 1724. kot *Hôtel de Lassay*, danes bivališče predsednika poslanske zbornice. Južno kolodvor *Gare des Invalides*.

Od številnih javnih zgradb v okraju Faubourg St-Germain naj omenimo: zunanje ministrstvo »*Ministère des Affaires Etrangères*« na Quai d'Orsay; na Bd. St-Germain ministrstvo javnih del »*Ministère de Travaux publics*«, in vojno ministrstvo »*Ministère de la Guerre*«; na Rue de Grenelle prosvetno ministrstvo »*Ministère de l'Instruction public*«, trgovinsko ministrstvo »*Ministère du Commerce*« in ministrstvo dela »*Ministère du Travail*«; na Rue de Varenne poljedelsko ministrstvo »*Ministère de l'Agriculture*«; na Rue Oudinot kolonijalno ministrstvo »*Ministère de Colonies*«.

Za Chambre des Députés vodi mala Rue de Bourgogne v južni del uglednega Faubourg St-Germain. Tu stoji na izteku Rue de Varenne v Bd. des Invalides *Hôtel Biron* ali *Musée Rodin*, danes muzej, zgrajen 1728—1731.

Bd. des Invalides končuje pri prostranem parku Esplanade des Invalides, na katerega južnem koncu stoji mogočni *Hôtel des Invalides*, ki je na zunaj skoro brez okrasja, ki pa deluje s svojo veličino in harmoničnostjo. Ta veličina »Grandeur« ga stavi med najizrazitejša gradbena dela Ludvika XIV. Kralj ga je dal zgraditi po načrtih Bruanta l. 1671.—1676. kot bivališče 5000 invalidom in kot počastitev armadi, ki je svojimi zmagami povečala kraljevo moč. Ves kompleks sestoji iz *Hôtel des Invalides* (danes sedež vojaških oblasti in muzeja »*Musée de l'Armée*«), cerkve St-Louis des Invalides in *Dôme des Invalides*. Preko preddvora *Dôme des Invalides* (vstop s severne strani), na katerega je postavljena »*Batterie Triomphale*« (38 najrazličnejšim državam odvzetih topov), pridemo mimo spomenika princa Eugena Beauharnais (1781—1825) do 210 m široke fasade, ki je izredna mojstrovina klasične arhitekture. Okrašeni so samo vogalni paviljoni z bronastimi grupami premaganih narodov (delo Desjardinsa) in glavni portal s kipi Marsa in Minerve (od Coustona) ter spomenikom Ludvika XIV. (na konju), ki ga obdajata »Pravica« in »Modrost«. Skozi glavni portal pridemo v Cour d'Honneur, z arkadami obdano dvorišče

in lepimi slikarijami na stenah. Na obeh straneh dvorišča vodi po en vhod v Musée de l'Armée. V galerijah na nasprotni strani vhoda so postavljeni topovi, verižni automobil, ki je prevozil Saharo, dalje eden od 1200 taxijev, ki so l. 1914. vozili čete na bojišče pri Marni in mnogo drugega.

Iz galerije pridemo v vojaško cerkev *St-Louis des Invalides*, ki so jo začeli zidati l. 1670. V srednji ladji so izobešene v borbah odvzete zastave. 1500 zastav, pridobljenih v zmagovitih vojnah Napoleona I. so l. 1814. zažgali, da ne bi padle v roke zaveznikom, ki so korakali v Paris, druge zastave so postale pozneje plen požara. V Chapelle Napoléon so spominski predmeti smrti cesarja Napoleona I. in njegovega prevoza iz otoka Sv. Helene. *Dôme des Invalides* (glavni vhod na Pl. Vauban), zgrajen med 1679—1706, je od časa renesanse najlepša cerkvena zgradba Pariza. Gradil ga je arhitekt J. Hardouin-Mansart, ki je imel v načrtu — slično kot kolonada na trgu sv. Petra v Rimu — tudi velike polkrožne arkadne galerije. Na velikopotezni načrt preureditve tega okraja kažejo kot žarki stekajoče se ceste. Poleg »Colonnade« Louvra je Dôme s svojo visoko kupolo najčistejši tip francoskega baroka. V vdolbinah pri portalu sta kipa Karla Velikega in Ludvika Svetega. Ravno pod kupolo je v odprti grobnici grob Napoleona I. Krasen sarkofag in harmonija tihe notranjščine dasta temu prostoru, kjer počiva največji francoski cesar, svečan izraz. Grobnica je bila zgrajena po načrtih Viscontija med 1843—1861. Sarkofag, v katerem počivajo ostanki cesarja Napoléona, ki so jih pripeljali l. 1860. iz Sv. Helene in položili sem l. 1861., je iz finskega rdečega porfirja. Na granitnih stenah kripte stoji 12 belih marmornih reliefov boginj zmage. Na tleh so v mozaiku imena velikih Napoléonovih zmag. 54 sovražnikom odvzetih zastav je razdeljeno v 6 grup. Za oltarjem vodijo stopnice h kriпти z nagrobniki cesarjevih prijateljev, maršala Duroc in Bertrand. Bronasta vrata nosijo napis: »Želim, da počivajo moje kosti na bregovih Seine, sredi francoskega ljudstva, katerega sem tako zelo ljubil.« V kapeli, levo od vhoda je nagrobnik in sarkofag kralja Westfalske, Jérôma Bonaparte († 1860), brata Napoléona I. V kapeli desno od vhoda je marmorni sarkofag kralja Španije Josepha Bonaparte († 1844),

brata Napoléona I. Zanimiva sta še spomenika gradbenika Vau-
bana (1633—1707) in maršala Turennea (1611—1675).

Ecole Militaire stoji takoj v bližini (jugozapadno). Zgraditi
jo je dal Ludvik XV. (med 1752—1769) kot vojaško šolo za
500 manj premožnih plemičev, med katerimi se je nahajal tudi
mladi Napoléon. Danes je šola generalštabnih oficirjev. Glavno
pročelje gleda na Place de Fontenoy. Lepši kot zunanost so
nekateri notranji deli, posebno Salle des Maréchaux, mojstrovina
rokokoja. L. 1855. je bila šola povečana za dve krili.

Champ-de-Mars sega od *Ecole Militaire* do Seine na zapadu.
Prvotno je bilo tu vojaško vežbališče, med revolucijo pa je
postal prostor za slavnosti. Tu so bile vse velike svetovne raz-
stave 19. stoletja. L. 1900. je bil spremenjen v današnji park.
Na zapadnem koncu se dviga mogočna konstrukcija

Tour Eiffel (Eiflov stolp). Ko je Gustav Eiffel l. 1889.
zgradil za svetovno razstavo ta 300 m visoki železni stolp, se je
proti temu dvignil velik upor, češ da kvari pogled na Paris.
Danes je najkarakterističnejši znak mesta Pariza. Že nekaj let
uporablja stolp v nočnih urah autofirma Citroën za čudovito
skonstruirano svetlobno reklamo. Stolp ima 3 nadstropja: prvo
58 m, drugo 116 m in tretje 276 m visoko, ki ima še 24 m visok
podaljšek. V 1. nadstropju je restavracija in majhno gledališče,
v vseh nadstropjih pa trgovine, bufeti itd. Najlepši je razgled
iz 3. nadstropja. Eiflov stolp je važna meteorološka in radio
postaja.

V skrajnem jugozapadnem koncu Pariza pri Porte de Ver-
sailles se vrši od l. 1904. dalje vsako leto v Parc des Expositions
pariški velesejem, *Foire de Paris*. Poleg številnih zastopstev
raznih firm iz inozemstva, je v glavnem najmočnejše zastopana
pariška industrija in obrt. Število razstavljalcev in obiskovalcev
je vsako leto zelo veliko.

VII. Jugovzhodni del levega brega

Krog južnih boulevardov, ki obdajajo staro južno jedro
mesta, prične na vzhodu ob mostu Pont d'Austerlitz z Bd. de
l'Hôpital, ob katerem leži slavni *Hôpital de la Salpêtrière*. Zgra-

diti jo je dal Ludvik XIV. in je še danes ena največjih pariških bolnic.

Na nasprotni strani leži *Jardin des Plantes*, v katerem se nahaja mestni botanični in zoološki vrt, v zapadnem delu pa lepi nasadi. Park je zbirališče studentov, zlasti naravoslovcev, ki imajo v bližini svoje institute. Vrt je uredil Ludvik XIII. l. 1633. Danes je tu poleg botaničnega in zoološkega vrta še muzej za anatomijo, antropologijo, paleontologijo, zoologijo in botaniko, razni laboratoriji in naravoslovna biblioteka. Z vrtom je zvezana tudi naravoslovna visoka šola. Glavne privlačnosti so: številne rastline, razne živali in bogate naravoslovne zbirke.

Poleg Jardin des Plantes leže velika skladišča za vino *Halles aux vins*, zadaj za vrtom pa manjši mohamedanski del mesta z mošejo, šolo, luksuznim kopališčem (Hammam), arabsko restavracijo, kavarno in trgovinami. Z minareta je lep razgled na Quartier Latin in Panthéon. V bližini se nahaja tudi ostanek galskorimskega amfiteatra (*Arènes de Lutèce*).

Proti jugu nas pripelje Rue Monge mimo cerkve *St-Nicolas-du-Chardonnet* in male cerkvice *St-Medard* na Avenue des Gobelins, kjer stoji *Manufacture des Gobelins*, svetovnoznana izdelovalnica preprog. Tu je tudi interesanten muzej starih in novih preprog. Avenue des Gobelins se konča na lepo urejenem *Place d'Italie*, prometnemu središču vsega pariškega jugovzhoda.

Zapadno od *Place d'Italie* in južno od Quartier Latin leži zanimiv okraj *Montparnasse*, ki zadnje čase vse bolj prevzema vlogo pred vojno po zabavnem nočnem življenju znanega Montmartra. Že sedaj predstavlja pravi pariški umetniški okraj s številnimi kavarnami, kabareti, plesnimi lokali itd.; na cestah okoli Bd. du Montparnasse so nastale mnoge galerije moderne umetnosti. Slikarji, kiparji, arhitekti, kritiki in studentje iz vsega sveta se zbirajo v kavarnah tega okraja.

Po Bd. Raspail pridemo do pokopališča *Cimetière Montparnasse*. Pokopališče, urejeno l. 1824., ima mnogo zanimivih grobov. Bd. Raspail konča na *Place Denfert-Rochereau*. Sredi trga stoji skupina železnih levov, ki spominjajo na obrambo mesta l. 1870./71. V bližini se nahaja vhod v pariške *katakombe*: stari

kamnolomi iz rimske dobe, v katerih so shranili kosti iz raznih opuščeni pokopališč.

Severno od trga stoji veličastna zgradba *Observatoire*, pariška zvedarna. Na skrajnem južnem koncu mesta leži lep *Parc de Montsouris* z meteorološko postajo, njemu nasproti pa na mestu starih utrdb nova studentska naselbina *Cité Universitaire*, ki sestoji iz kolegijev najrazličnejših narodov.

VIII. Seina: otoki in mostovi

ILE ST-LOUIS

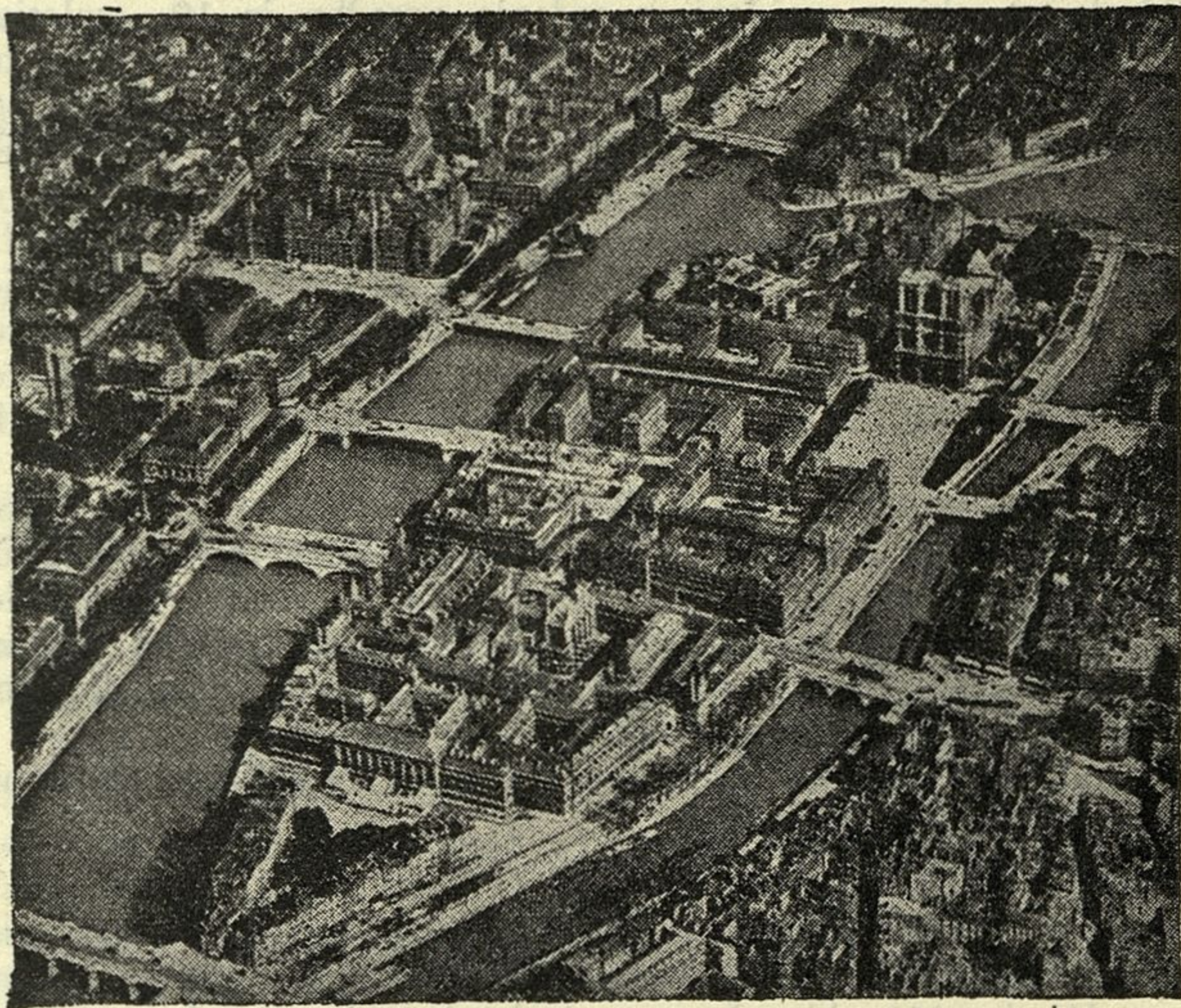
je vzhodni, manjši obeh otokov, ki sta v zgodovini mesta igrala najvažnejšo vlogo. Do 17. stoletja sta bila tu dva majhna otoka, ki so ju po združitvi v današnji Ile St-Louis po točnem načrtu pozidali. Danes je otok tih in zapuščen, le njegove stavbe pričajo o nekdanjem sijaju. Na nabrežjih stoji vrsta starih plemiških palač, od katerih sta najinteresantnejši Hôtel Lauzun in Hôtel Lambert na Quai d'Anjou. Cerkev *St-Louis-en-l'Ile* je bila zgrajena v l. 1664.—1726. Notranjost cerkve je bogato okrašena in vredna ogleda.

ILE DE LA CITÉ ali LA CITÉ

je najstarejša osnova Pariza. Tu se je nahajala galskorimska naselbina Lutetia, iz katere se je razvil današnji Paris. V srednjem veku je bilo tu središče kraljestva in kraljeva rezidenca. Še sedaj so ohranjeni ostanki starega kraljevskega gradu in najlepši cerkveni zgradbi Notre-Dame in Sainte-Chapelle iz te dobe.

Notre-Dame de Paris na Place de Parvis Notre-Dame je poleg slavnih katedral v Reimsu, Chartresu, Amiensu in Bourgesu najlepši spomenik gotske umetnosti v Franciji. Graditi so jo pričeli l. 1163., dokončali pa v začetku 14. stoletja. V poznejših stoletjih so jo neprestano olepšavali. Med revolucijo so jo spremenili sprva v hram boginje razuma, pozneje pa v

skladišče za življenjske potrebščine. L. 1802. so jo zopet vrnili njenemu prvotnemu namenu. Restavriranje je trajalo do l. 1864. Posebno lepa je fasada in vhodi z rozetami in steklena okna. Z 69 m visokih stolpov je lep razgled. Notranjost je razdeljena v 5 ladij s kratko prečno ladjo in okroglo apsido. Številni kipi in slike krasi glavni oltar in stranske kapele. V zakristiji se nahaja cerkvena zakladnica.

Ile de la Cité

Poleg katedrale stoji najstarejša pariška bolnica *Hôtel-Dieu*, nasproti katedrale pa v stari vojašnici *Préfecture de Police*. Na južni obali spomenik Karla Velikega. Rue de la Cité vodi na

Marché aux Fleurs, kjer se vrši v sredah in sobotah največji pariški trg za cvetlice. Poleg trga stoji *Tribunal de Commerce* (trgovsko sodišče).

Palais de Justice na Bd. du Palais je sedež pariškega sodišča. Stoji na mestu starega kraljevskega gradu, ki je bil do Henrika IV. kraljeva rezidenca, nato sedež parlamenta. Po velikih požarih l. 1617. in 1776. je od stare palače ostalo le nekaj delov (*Sainte-Chapelle*, del *Conciergerie* in trije stolpi na *Quai de l'Horloge*), ki so vzidani v sedanjo zgradbo iz 19. stoletja. Zanimiva *Salle des Pas-Perdus*, bivša kraljevska sprejemna dvorana. Na levi strani od vhoda se nahaja *Sainte-Chapelle*, ki jo je kot dvorno kapelo dal zgraditi Ludvik IX. Sveti. V njej je shranil svete relikvije, ki jih je prinesel iz križarske vojne in so sedaj v *Notre-Dame*. Dokončana je bila l. 1248. Sestoji iz dveh delov: spodnje 6.6 m visoke kapele za dvorjane in zgornje 20.5 m visoke kapele za kraljevo rodbino. Spodnja ima glavno in dve ozki stranski ladji, zgornja pa le eno ladjo, ki ima mesto sten 15 visokih, le po vitkih stebrih ločenih krasno barvanih oken.

Na severni strani so vzidani v palačo trije okrogli stolpi (*Tour de César*, *d'Argent* in *St. Louis*), ki jasno kažejo mogočnost najstarejšega mestnega obzidja. Tu je vhod v proslulo *Conciergerie*, ki je bila v času revolucije glavna ječa za vse, ki so se pregrešili zoper revolucijo; od tu so pripeljali pod giljotino na *Place de la Concorde* skoro 3000 obsojencev.

Zadaj za *Palais de Justice* na trikotnem trgu *Place Dauphine* stoji spomenik Henrika IV.

MOSTOVI

Seine vstopa na mestno ozemlje na jugovzhodu, kmalu po izlivu *Marne*, pri mostu *Pont National* (zgradil ga je Napoleon III. l. 1852., ki veže zunanje boulevarde obeh bregov. Od tu do *Ile St-Louis* je na obeh bregovih *Seine* skoro nepretrgan pas pristanišč, z ogromnimi skladišči in vsakovrstnimi tovarnami, ki jih vežejo med seboj 1879—1884 zgrajeni *Pont de Tolbiac*, *Pont de Bercy* iz l. 1864. in *Pont d'Austerlitz*, ki ga je zgradil Napoleon I. l. 1802. in veže notranje Velike boulevarde. Malo višje prekorači *Seine* velik viadukt *Métroa*.

Pont Sully (zgrajen 1874—1876) veže preko vzhodnega dela otoka St-Louis Bd. Henri IV. na desnem, z Bd. St-Germain na levem bregu. Ile St-Louis vežeta z desnim bregom še *Pont Marie* (1635) in *Pont Louis-Philippe* (1833), preko širšega levega rokava pa *Pont de la Tournelle* (zgrajen 1654, 1919—1923 betoniran). Ladje plovejo mimo Ile St-Louis po levem, mimo Ile de la Cité pa po desnem rokavu. Oba otoka sta zvezana s *Pont St-Louis*.

Preko desnega rokava vežejo Cité z mestom *Pont d'Arcole* (zgrajen 1828, prenovljen 1854 in 1888), *Pont Notre-Dame* (v današnji obliki zgrajen 1913; tu preko je vodila stara rimska cesta proti Orléansu in v srednjem veku slovita romarska pot) in *Pont au Change* (zgrajen v 12. stoletju, zadnjič prenovljen l. 1858.; ime je dobil po srednjeveških menjalcih denarja, ki so imeli tu svoje središče).

Na južni breg vodijo *Pont de l'Archevêché* (1827), *Pont au Double* (1881—1885), *Petit Pont* (1853) in *Pont St-Michel* (1857). *Petit Pont* stoji na mestu starega rimskega in lesenega mosta, ki je bil v rimski dobi in še v srednjem veku najvažnejši most Pariza (glej zgoraj *Pont Notre-Dame*).

Preko zapadnega konca Ile de la Cité poteka najstarejši pariški most *Pont Neuf*, ki sta ga zgradila v l. 1578.—1606. Henrik III. in Henrik IV., katerega kip stoji na njem.

Med Ile de la Cité in Place de la Concorde se vrste: *Pont des Arts* (zgrajen 1802—1876), ki veže Institut de France z Louvrom; *Pont du Carussel* (1834, renoviran 1906), klasičen *Pont Royal* (1685—1689) in *Pont de Solferino* (1858—1859), ki veže Quai d'Orsay s Tuilerijami. V tem delu Seine so največja pariška pristanišča, v katere prihajo ladje iz Rouena, Le Havra in celo iz Anglije.

Nasproti Chambre des Députés vodi na Place de la Concorde v l. 1787.—1790. zgrajeni in l. 1926—1932 razširjeni *Pont de la Concorde* s krasnim razgledom na trg in Montmartre.

Zapadno odtod se v enem samem širokem loku vzpne čez reko za svetovno razstavo l. 1900. zgrajeni *Pont Alexandre III.*, ki veže Champs-Élysées s široko Esplanade des Invalides z Hôtel

des Invalides v ozadju. Slede: *Pont des Invalides* (1827—1829), *Pont de l'Alma* (1855) in *Passerelle de Billy*.

Pont d'Iéna, zgrajen l. 1807., ki ga pravkar razširjajo za letošnjo svetovno razstavo, vodi od Tour Eiffel k palači Trocadéro.

Pont de Passy (1905), preko katerega poteka zapadna črta Zunanjih boulevardov, je zvezan po ozkem Ile des Cygnes (labodji otok), z l. 1875. na novo urejenim *Pont de Grenelle*, na katerem stoji majhen posnetek ameriškega kipa svobode. Na *Ile des Cygnes* bo urejena letos razstava francoskih kolonij.

Tu poteka Seina sredi industrijskih delov mesta, kjer so znane tovarne avtomobilov (Peugeot in Citroën). Omeniti bi bilo še drzni enoločni železni *Pont Mirabeau* (1896) in zanimivi, mogočni *Pont Viaduc d'Auteuil*, preko katerega pelje pariška krožna železnica.

Glavni muzeji

Musée National du Louvre

Louvre predstavlja enega največjih muzejev sveta. Od Kaldejcev, Asircev in Egipčanov so zastopani v njem vsi odtenki človeške kulture do danes. Velike zbirke plastike, slikarstva in umetne obrti (keramika, okrasje, pohištvo itd.) zavzemajo skoro celotno poslopje. Zbirke predstavljajo neprecenljivo vrednost. Največja svetovnoznana dela so: miloška Venera, »Mona Lisa« (La Gioconda) od Leonarda da Vinci, Mihelangelovi »Sužnji«, Rembrandtov »Usmiljeni Samaritan« itd. Muzej je priporočljivo obiskati večkrat, in to v spremstvu dobrega vodnika ali pa se poslužiti oficijelnega kataloga, da se dobi pravi vtis o veličini in vrednosti tu nakopičenih del.

Musée du Luxembourg

Muzej prikazuje v glavnem le sodobno kiparstvo in slikarstvo najnovejših struj in tvori nekako dopolnilo k zgodovin-

skemu muzeju v Louvru. Muzej je nameščen v nekdanji Orangerie pri Palais du Luxembourg.

Musée Rodin

na Rue de Varennes, nasproti Dôme des Invalides, je posvečen delom najslavnejšega francoskega kiparja Avgusta Rodina (1840—1917), ki jih je zapustil državi.

Musée des Beaux-Arts de la Ville de Paris.

Muzej je nameščen v Petit-Palais na Avenue Alexandre ob Champs-Élysées. Obstoja iz na razstavah kupljenih in poklonjenih del raznih umetnikov (kipi in slike). Muzej je uredilo mesto.

Musée des Arts Décoratifs

se nahaja v Louvru. Ima lepe, popolne zbirke dekorativne umetnosti, zlasti pohištva, gobelinov in porcelana od gotike do danes. Poleg tega so tu dragocene zbirke srednjeveške plastike, starejše slike, azijska in orientalska umetna obrt itd.

Musée de Cluny

v Hôtel de Cluny (Quartier Latin) ima poleg ostankov galsko-rimskega kopališča interesantne zbirke: pregled francoske srednjeveške in renesančne plastike, dragocenega pohištva, gobelinov in drugih umetnih obrti. Bogati zbirki slonokoščenin in zlatarskih izdelkov od dobe Merovingov do renesanse sta posebno dragoceni.

Musée Jacquemart-André

na Bd. Haussmann ima lepe zbirke starih in modernih slik, skulptur in umetnih izdelkov vseh vrst.

Musée Carnavalet

na Rue de Sévigné (3. arr.) imenovan tudi Musée historique de la Ville de Paris; v 79 dvorana so razstavljene zbirke predmetov, ki se nanašajo na zgodovino mesta Pariza.

Musée Guimet

na Place d'Iéna, imenovan tudi Musée des Religions de l'Extrême Orient. Tu so zbrani razni kulturni predmeti narodov vzhoda (Indija, Kitajska, Japonska) in orientalske keramike.

Musée Cernuschi

na vzhodnem koncu Parc Monceau (8. arr.) prikazuje pomembne zbirke kitajske skulpture, keramike itd. iz najstarejših časov.

Musée de l'Armée

glej Hôtel des Invalides.

Conservatoire National des Arts et Métiers

na Rue St-Martin 292. Zgradil ga je konvent l. 1794. Začetek muzeja je bila zbirka mehanika Vaucanson, katero je l. 1782. poklonil kralju Ludviku XVI. Muzej obsega danes popolno zbirko vseh strojev, orodja in instrumentov itd. iz vseh področij tehnike. Muzeju je priključena tudi obširna biblioteka in politehnična akademija z javnimi strokovnimi tečaji. Danes je eden najpopolnejših tehničnih muzejev Francije.

OKOLICA PARIZA

Versailles

Z železnico: Od Gare St-Lazare (23 km, 1 uro) vozi vlak vsako uro; od Gare Montparnasse vsakih 40 minut (18 km, 40 minut); najpriporočljiveje je potovati po elektrificirani železnici od Gare des Invalides, vozi vsake $\frac{1}{2}$ ure (18 km, 35 minut). S parobrodom; do Sèvres, potem z železnico, ali pa do Bellevue-Funiculaire, od tu pa 2 uri peš po gozdni poti. Glavni deli gradu so dostopni vsak dan, razen v ponedeljek, od 10. do 17. ure. Vstop 2 fr, v nedeljo prost. Grand Trianon in Petit Trianon sta dostopna vsak dan, razen v ponedeljek, od 12. do 17. ure. Vstop v vsakega po 2 fr, v nedeljo prost.

Versailles (67.000 prebivalcev) je glavno mesto departementa Seine-et-Oise in sedež škofa. Ceste, posebno tri velike avenue, ki vodijo k vhodu v grad, številne javne zgradbe in pod gradom ležeče mesto, dajejo gradu še danes videz kraljevske rezidence.

Zgodovinski razvoj mesta in gradu je medsebojno tesno povezan. Od časa Ludvika XIII, (1610—1643), ki si je postavil tukaj majhen lovski gradič, se je začela majhna vas Versailles razvijati v mesto. Pravo mesto pa je postalo šele pod Ludvikom XIV. (1643—1715), ki je dal gradu mogočno obliko. Leta 1678. je Ludvik XIV. prenesel iz Pariza sem svojo rezidenco. To in pa središče političnega in duševnega življenja je ostal Versailles do revolucije. 6. oktobra 1789 so pariške žene prisilile kralja in kraljico, da sta se vrnila v Paris. S tem je bil tudi končan sijaj nekdanje rezidence. Grad je ostal zapuščen, kraj pa je postal provincialno mestece. Šele meščanski kralj

Ludvik Filip je dal grad restavrirati in ga preurediti v muzej. L. 1870. je bil Versailles glavni stan nemške armade, l. 1871. je bil pruski kralj kronan v gradu za nemškega cesarja, 28. junija 1919 pa je bila tu podpisana mirovna pogodba med zavezniki in Nemčijo.

Od trga Place d'Armes pridemo skozi sijajno pregrajo v preddvor Cour Royale. Tu stoji spomenik Ludovika XIV. (1836). Na obeh straneh sta mogočni klasičistični krili palače: desno je zgradil Gabriel pod Ludvikom XV., levo Dufour pod Ludvikom XVIII. Podaljšek dvorišča Cour Royale je slikoviti Cour Marbre, ki stoji na mestu prvotnega dvorišča lovskega gradiča, ki ga je zgradil Ludvik XIII. Današnji krili je nanovo zgradil Le Vau pod Ludvikom XIV. in pozneje preuredil Hardouin-Mansart. Celotno zgradbo, razen preje omenjenih fasadnih kril, sta zgradila omenjena arhitekta; sijajne parke, ki so bili mnogo stoletij vzor vsemu svetu, pa je uredil Lenôtre, vse pod Ludvikom XIV. Posebno veličasten je pogled na grad z vrtne strani. Vstop v notranjost gradu, ki ga zavzema v celoti *Musée National de Versailles*, je levo iz Cour de Marbre. Poleg muzeja Ludvika Filipa (severno krilo) so najzanimivejši stanovanjski in reprezentativni prostori Ludvika XIV. Po ogledu teh dobi človek šele pravi vtis o velikem življenju na kraljevskem dvoru in njegovih ceremonijah. V dobi Ludvika XIV. je živel na dvoru 10.000 oseb. Za ogled notranjosti je priporočljivo poslužiti se podrobnega popisa.

Od gradu Versailles pridemo preko parkov in mimo sijajnih bazenov do 20 minut oddaljenih Trianonskih gradov in njihovih parkov.

Grand Trianon (vstvop glej pod Versailles) je zgradil Hardouin-Mansart med 1687—1688 Ludviku XIV. kot intimen gradič, v katerem je kralj počival, utrujen od napornih reprezentativnih ceremonij. Posebna lepota tega klasicističnega enonadstropnega gradiča leži v eleganci njegovih oblik in v njegovih barvah (bel in roza). Krasen park je urejen po načrtih Mansarta.

Petit Trianon, je čudovito lep majhen gradič, katerega je dal zgraditi Ludvik XV. l. 1762. (arhitekt Gabriel) za Madame Pompadour. Posebno zanimivo je nežno okrasje notranjščine.

Dekoracija »Grand-Salona« je najlepše, kar je ustvaril stil Ludvika XV. Pozneje je posebno rada tu stanovala kraljica Marija Antoineta, ki si je dala urediti krasen angleško-kitajski vrt in sloviti Hameau, majhno urejeno kmečko naselje, nanizano okoli jezera, kjer se je kraljica s svojimi dvornimi damami (pod vplivom Rousseaujevih idej: »retournons à la nature«) poskušala vživeti v »romantično, naravno in moralno« življenje kmečkega ljudstva.

St-Germain-en-Laye

(Dostop po železnici od Gare de l'Ouest ali Gare de Grande Ceinture) je majhno in mirno mestce z okoli 22.000 prebivalci; leži na griču na levem bregu Seine severno od Versaillesa, z velikimi gozdovi v okolici. Kot poletno letovišče zelo obiskovan. Tu je bila podpisana 10. septembra 1919 mirovna pogodba med Avstrijo in Entento.

Takoj pri kolodvoru stoji grad, ki je najzanimivejša stavba francoske renesanse, posebno njegova severna stran. Prvotni grad, ki je stal na tem mestu, je nastal pod Ludvikom VI. Debelim v XII. stoletju. Najstarejši del današnje zgradbe je kapela, zgrajena l. 1238. Današnja stavba (večji del) je zgrajena kot peta na tem mestu in sicer pod Francem I. med 1540—1547. Pozneje večkrat prezidana in povečana je bila v 19. stoletju konjenskiška šola. Med 1862—1906 je bila popolnoma restavrirana. Ostanek pod Henrikom IV. zgrajenega »Chateau Neuf« (1776 porušen) je Pavillon Henri IV., danes hotel. V gradu je sedaj *Musée des Antiquités Nationales*, ki je največja in najbolj bogata zbirka predhistoričnih, keltskih, galskih, rimskih in zgodnjekrščanskih izkopanin. Levo od kolodvora začne znamenita 2400 m dolga *Terasse*, ki je bila zgrajena med 1669—1673 po načrtih Lenôtra. Tu začne tudi 4400 ha obsežni St-Germainski gozd.

St-Denis

(dostop po železnici od kolodvora Gare du Nord; 7 km v 7—8 minutah) je industrijsko mesto z 82.000 prebivalci; znamenito po svoji baziliki in grobnicah francoskih kraljev.

Basilique ali Eglise Abbatiale de St-Denis je interesantna gotska stavba. Današnja cerkev stoji na mestu nekdanje cerkve, ki jo je dal zgraditi pariški klerus in jo je kralj Dagobert († 638), ustanovitelj opatije povečal in določil za grobnico francoskih kraljev. V kripti so še ostanki poznejše v 11. stoletju zgrajene cerkve. V 12. stoletju je opat Suger iz St-Denisa zgradil novo cerkev (dokončana 1144). Ti deli so najčistejše tvorbe zgodnje gotike. Med 1231—1281 je dal Ludvik Sveti po arhitektu Pierre de Montereau (graditelj Sainte-Chapelle) večidel nanovo prezidati. L. 1429. je tukaj položila orožje Jeanne d'Arc (devica Orleanska). L. 1593. je proglasil tu Henrik IV. svojo protestantsko veroizpoved. Revolucija (1793) je uničila samostan in razdrla grobove; cerkev je služila kot »Tempelj razuma« in skladišče. Napoléon I. je rešil cerkev popolnega propada. Ludvik XVIII. je dal l. 1815. zopet pokopati ostanke svojih prednikov. Napoléon III. pa je dal celotno zgradbo popraviti.

Cerkev ima obliko križne bazilike, dolžina 115 m, širina 39 m. Skozi masivno fasado opata Sugera vodijo trije portali v notranjost. Levi stolp je bil podrt radi nevarnosti podora (1846). Krasna rozeta nad portalom leve stranske fasade je iz 13. stoletja. Ogledati si je tudi spomenike francoskih kraljev v baziliki. Poleg lepih nagrobnikov iz 13. stoletja so najpomembnejši nagrobniki: Ludvika XII. († 1515), Henrika III. († 1589), Henrika II. in Katarine Medici (izdel. 1560—1573), Ludvika XVI. in Marije Antoinete, Ludvika XVIII., Franca I. itd.

Poleg cerkve je na Place de la Légion d'honneur muzej *Musée Bibliothèques Municipal*, z zbirkami k zgodovini mesta in opatije St-Denis.

Fontainebleau

(dostop z vlakom od Gare de Lyon, 60 km, v 1½ uri) je majhno provincialno mesto s 17.000 prebivalci. Njegovi največji znamenitosti sta grad, ki je poleg Versaillesa najpomembnejši kraljevski grad Francije, in pa gozd, ki obkroža mesto. Kolodvor je oddaljen ½ ure od gradu (cestna železnica).

Kot Versailles in Vincennes je tudi ta ogromni grad nastal iz majhnega lovskega gradiča, ki se omenja že l. 1169. Tega

je dal, izvzemši velikega stolpa, Franc I. podreti in je na tem mestu zradil l. 1565. novo večjo zgradbo. V to svrhu je poklical kralj k sebi najboljše umetnike, predvsem Italijane. Po njih je znana šola »Ecole de Fontainebleau«, šola francoske renesanse. Zgradbe Franca I. z njihovimi strmimi strehami, visokimi kamini, menjajočo se rdečo in belo opeko in notranjo dekoracijo kažejo le malo italijanski vpliv, temveč svojevrsten francoski slog. Pod Henrikom II. sta bili okrašeni Salle de Bal in Galerie d'Ulysse. Henrik IV. je dal med l. 1593.—1609. grad povečati, Ludvik XIII. pa je to delo dokončal. Tu so se shajali vladarji, princi in druge pomebne osebnosti. Revolucija je grad deloma opustošila; pozneje je služil kot Ecole centrale za departement Seine-et-Marne. Napoleon I. ga je spet restavriral. L. 1804. je tu sprejel cesar Papeža Pia VII. in ga je imel potem med 1812—1814 zaprtega. L. 1814. je od tu (na Cour des Adieux se je poslovil od svojih čet) šel Napoleon v robstvo. Večje prenovitve je začel Ludvik Filip in dokončal Napoleon III. Leta 1915. je služil kot lazaret, l. 1919. pa je bil prenovljen in postal dostopen javnosti.

H glavnemu vhodu pridemo preko Cour des Adieux (leta 1529. Franc I.) po podkvasto zaokroženem stopnišču »Escalier du Fer à Cheval«, zgrajenem l. 1641. od Lemerciera. Posebno zanimivi sta kapela Chapelle de la Sainte-Trinité in Grand Apartement de Napoléon I. Henrik IV., Ludvik XIV. in Napoleon I. so dali lep, 84 ha obsežen park lepo preurediti.

Med najlepše gozdove Francije spada 17.000 ha velik *Fontainebleauski gozd*. Po markiranem gozdu se je priporočljivo peljati ali z izvoščkom ali z avtom, ki so tu na razpolago.

Vincennes

(Dostop z Métrojem, Porte de Vincennes, od tu 20 minut do gradu, ali z železnico od Gare de l'Est, 6 km v 15 min., ali z ladjo do Porte de Charenton.) Vincennes je majhno mesto s 47.000 prebivalci, oddaljeno 2 km od Place de la Nation in

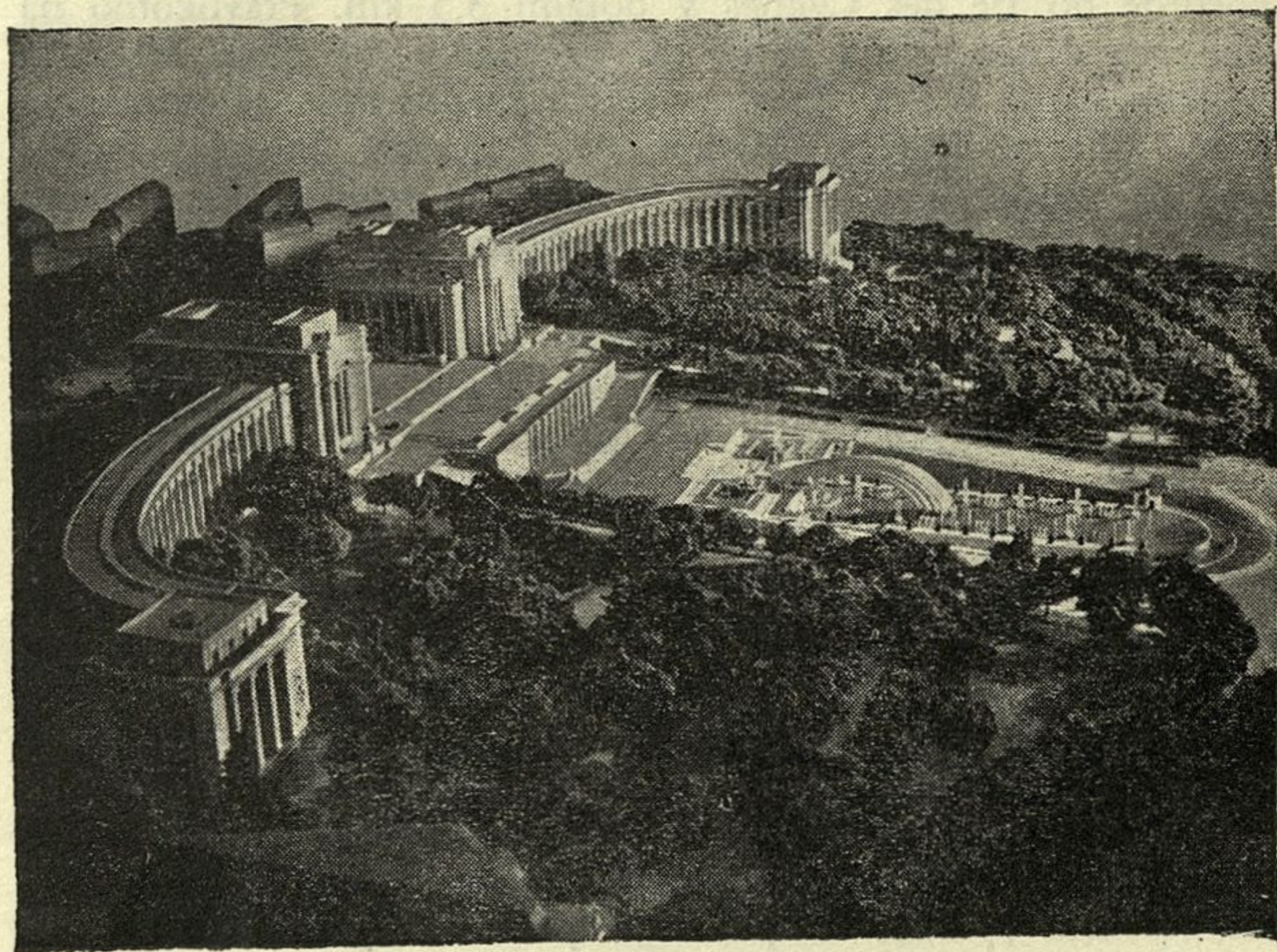
privablja mnogo izletnikov radi svojega gradu in parku podobnega majhnega gozda (934 ha).

Bois de Vincennes na jugovzhodu je, poleg Bois de Boulogne na zapadu, najpriljubljenejša izletna točka Parižanov. L. 1931. je bila ob jezeru Lac Daumesnil velika mednarodna kolonialna razstava, ki pa je bila pozneje podrta in je danes od razstave ostal le Musée des Colonies in Aquarium. Tu je tudi zoološki vrt (2 fr), naravoslovni muzej in Vélodrome municipale, veliko kolesarsko dirkališče. Vojaško vežbališče deli gozd v dva dela. V severnem in južnem delu je še več jezerc s krasno okolico. Na enem od dveh otokov jezera Lac Daumesnil je Musée de l'Industrie du Bois .

Château Vincennes. Že Ludvik VII. je začel z gradnjo gradu sredi kraljem zelo priljubljenih lovišč v Vincenneskem gozdu. To delu je povečal in dokončal njegov sin Filip August. Današnji grad pa je bil zgrajen na istem mestu v 14. stoletju pod Filipom VI. (1328—1350) in Karlom V. (1364—1373). Do l. 1740. so grad radi obiskovali francoski kralji. Od Ludvika XV. dalje je služil kot državna jetnišnica (tu so bili zaprti Condé, grof Mirabeau, ministri Karla X., vojvoda Enghienški poleg številnih drugih). Napoleon I. je napravil grad za vojaški arzenal, danes pa je vojašnica, ki ima zanimiv muzej Musée de la Grande Guerre (spomini iz svetovne vojne).

SVETOVNA RAZSTAVA

Letošnja pariška mednarodna svetovna razstava pod geslom »Arts et Techniques — Umetnost in Tehnika — bo najmogočnejša in najoriginalnejša revija vsega, kar je kdaj zasnoval človeški razum in kar so kdaj izvršile človeške roke. Zamišljena je kot manifestacija sloge in miru med narodi sveta. Pokaže naj

Novi Trocadéro

bilanco svetovne civilizacije kot sinteza vsestranskega napredka naše generacije.

Čuda znanosti in najdrznejša odkritja na vseh poljih človeškega udejstovanja bodo zbrana tu na ogled številnim obiskovalcem. Največji umetniki vseh svetovnih narodov bodo pokazali produkte svojih talentov v slikarstvu, kiparstvu, arhitekturi in dekorativni umetnosti.

Prvič v zgodovini svetovnih razstav bo zbranih 42 držav, ki bodo na tej apoteozi dela in misli pokazale v lastnih paviljonih vsestranske uspehe in napredek svojih narodov. Razstava bo obsegala poleg dognanj na polju znanosti in vede vse oblike in odtenke industrije ter trgovine, na tehničnem in umetnostnem polju pa zlasti sodelovanje umetnika in rokodelca.

Razstavni prostor leži sredi Pariza. Obsega okrog 100 ha, v obsegu meri 7.5 km. Razstava sega vzdolž Seine od Place de la Concorde do Ile des Cygnes v dolžini 3.5 km. Pravokotno na Seino gre druga os od Place du Trocadéro do Ecole Militaire v dolžini okrog 2 km. Razstava leži v bližini Bois de Boulogne, Etoile, Champs-Élysées, Madeleine, Tuileries, Louvre, Palais-Royal in Velikih boulevardov. V območju razstavnega prostora leže: Grand-Palais, Cours-la-Reine, Esplanade des Invalides in Tour Eiffel.

Celotni vtis bo še močno povečan, ko bodo zvečer zablestele v pravem morju luči Seina in njene obale. Številne zabave in svečanosti bodo zadovoljile vse okuse in vsako radovednost, kajti namen razstave je nuditi gostom poleg pouka tudi vsestransko razvedrilo in zabavo.

Razstava bo razdeljena v glavnem v dva dela: Francoska sekcija in Inozemske sekcije.

Inozemske sekcije

Na razstavi sodeluje skupno 42 držav, od katerih tvori vsaka s svojim paviljonom in okolico lastno sekcijo. Ti paviljoni bodo dali državam priliko, da pokažejo pravi obseg in moč svojega gospodarstva, da si poiščejo novih kupcev za svoje proizvode in novih dobaviteljev manjkajočih potrebščin, da spoznajo moč

in delo svojih konkurentov in da prikažejo milijonom obiskovalcem vse lepote in bogastvo svoje domovine.

Države, ki bodo imele lastne paviljone, so: Anglija, Argentinija, Avstralija, Avstrija, Baltiške države (Estonska, Letonska in Litva), Belgija, Bolgarija, Brazilija, Češkoslovaška, Danska, Egipt, Finska, Grčija, Haiti, Irak, Italija, Japonska, *Jugoslavija*, Južna Afrika, Kanada, Luxemburg, Madžarska, Mehika, Monako, Nemčija, Nizozemska, Norveška, Peru, Poljska, Portugalska, Rumunija, Siam, Sovjetska Rusija, Urugvaj, U. S. A. (Združene države Severne Amerike), Vatikanska država, Venecuela.

Francoska sekcija

Sekcija je razdeljena na 14 oddelkov, ki imajo pa še več pododdelkov. Posamezni oddelki prikazujejo: I. Vse, kar se nanaša na izraz misli (znanost, knjiga, gledališče, glasba, predavanja, kongresi...). II. Socialna vprašanja (žena, otrok, družina, higiena, vzajemnost, dobrotelost, rokodelstvo...). III. Umetnostno in tehnično oblikovanje (pouk vseh vrst, laboratoriji, izbira poklica, šolska dela...). IV. Izpopolnitev prejšnjega oddelka (radiofonija, televizija, kino, tisk, propaganda). V. Urbanizem in arhitektura (ureditev mest in podeželja, elektrifikacija, parki in vrtovi, prometne žile, javne zgradbe, zasebne in industrijske stavbe, delavski okraji...). VI. Grafična in plastična umetnost (slikarstvo, kiparstvo in grafika). VII. Stavbarstvo (zidarstvo, beton, marmor, keramika, opažba, tesarstvo, ključavnice, kurjava, plin, elektrika, pleskarstvo, steklarstvo...). VIII. Notranja oprema in pohištvo (pohištvo, preproge, čipke, vezenine, razsvetljava, tapetništvo...). IX. Umetna obrt. X. Edicije, knjige, revije, znamke, gravure, bakrorezi. XI. Nakit. XII. Transport in turizem (železnica, auto, avion, plovba, jadranje, letovišča in zdravilišča, hotelirska industrija...). XIII. Šport, atrakcije, svečanosti. XIV. Reklama, izložbe, lepaki, oglasi.

Pokrajinski center (Centre Regional) se imenuje skupina paviljonov, ki naj poleg splošnega francoskega oddelka pokaže glavne karakteristike posameznih francoskih pokrajin. Vsaka pokrajina ima svoj paviljon, ki kaže regionalne posebnosti v

arhitekturi, opremi, gospodarstvu, kuhinji, igrah, običajih in navadah dotične province.

Prekomorska Francija (francoske kolonije, mandatna in protektoratska ozemlja) na otoku Ile des Cygnes bo tvorila eno najprivlačnejših točk razstave; tu bodo zbrane vse posebnosti in značilnosti ozemelj in prikazana velika dela, ki jih je izvršila Francija kot ena največjih kolonialnih držav na svetu.

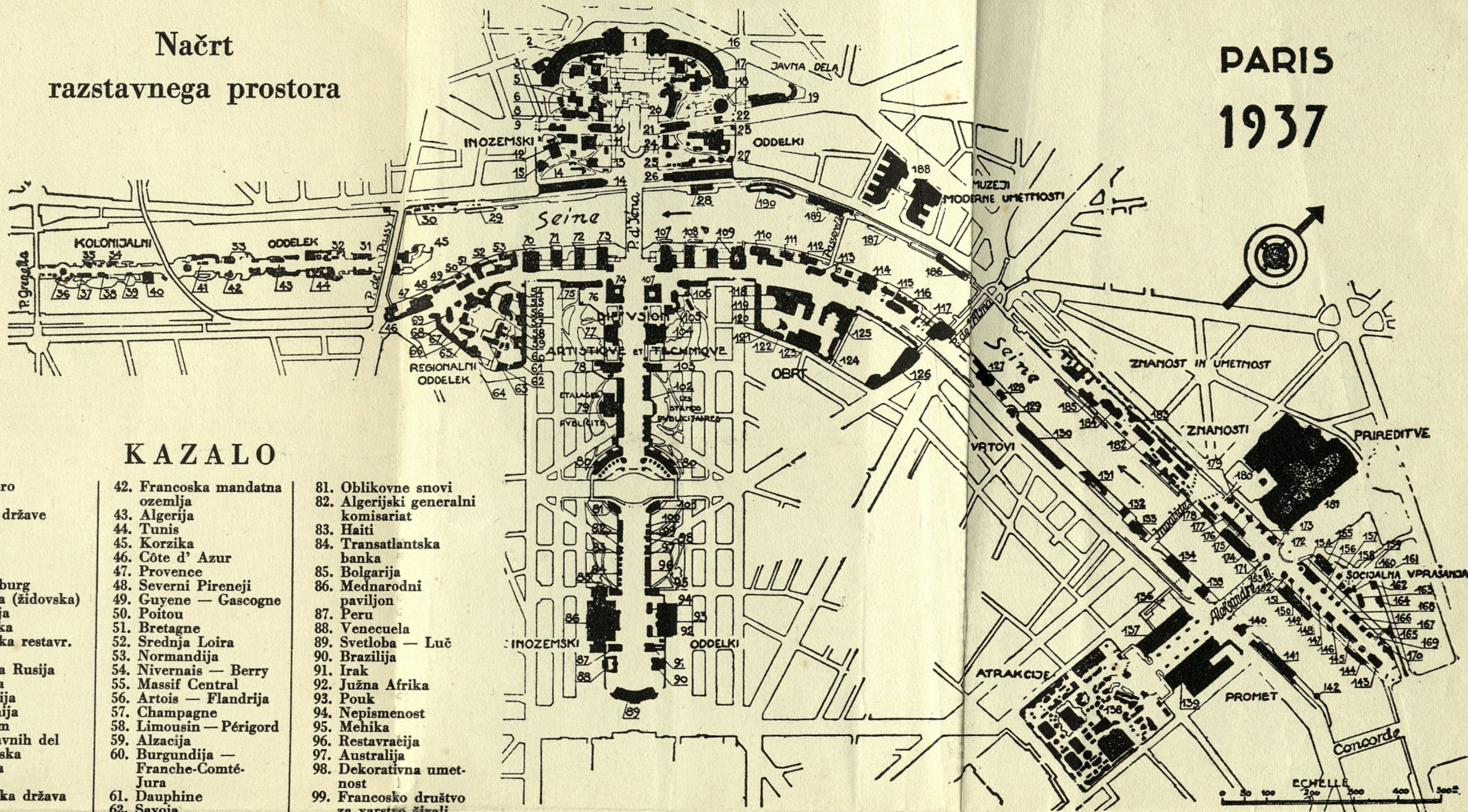
Kratek izprehod po razstavi

Vstopimo na razstavo skozi vrata na Place de la Concorde in sledimo strmim nabrežjem Seine. Cours-la-Reine je posejana s paviljoni, ki leže med zelenjem in so posvečeni: ženi, družini in raznim socialnim vprašanjem. Ob reki se dvigata veličastna paviljona »Radio« in »Mraz«. Prvi predstavlja radiofonsko postajo, drugi pa ima stolp pokrit z umetnim snegom. Kmalu pridemo do Grand-Palais. Njegova ogromna dvorana je namenjena največjim luksuznim slavnostim. Poleg je na Avenue-Victor-Emmanuel III. vhod v »Palačo odkritij«. Na drugi strani mosta Aleksandra III. zagledamo paviljon trgovske mornarice. Na Esplanade des Invalides stojita palači, ki vsebujeta kopni in zračni promet ter umetnostno razstavo. Med njima je vhod v Parc des Attractions. Na levem bregu pridemo po dolgi veličastni promenadi mimo stavbe, posvečene »Delu« in paviljonov »Plin« in »Eksotični les« k Pont d'Alma, v bližini katerega je važen paviljon »Bron in železarstvo«. Mimogrede si ogledamo še lepe nasade »Jardins de France«, ki leže nad pokrito železniško progo ob Seini. Na oglu Avenue Rapp in Quai d'Orsay stoji paviljon grafične in plastične umetnosti. Ob Pont d'Alma stoji tujsko-prometni paviljon, od katerega vodi dvonadstropna brv k monumentalnim razstaviščnim vratom. Enako prekorači druga brv tudi Place de l'Alma na desnem bregu, kjer pridemo mimo Palais de Sécurité do veličastne skupine muzejev moderne umetnosti. Dve veliki stavbi sta združeni po kolonadi, ki se odraža v lepo urejenem bazenu. Čisto ob Seini leže elegantne naprave za veslanje in jadranje. Na drugi strani reke na Quai d'Orsay pa se vrste paviljoni, ki bodo privabljali večinoma ženski svet: draguljarstvo, parfemi, moda. Od tu dalje pridemo v

	Str.		Str.
Pl. de la Bastille	77	Sport	59
Pl. de la Concorde	66	St.-Augustin	81
Pl. de la Nation	85	St.-Denis	105
Pl. de la République	75	St.-Etienne-du-Mont	88
Pl. de l'Etoile	78	St.-Germain-des-Prés	90
Pl. de l'Opéra	71	St.-Germain-en-Laye	105
Pl. des Victoires	70	St.-Germain l'Auxerrois	73
Pl. des Vosges	76	St.-Gervais-St.-Protais	76
Pl. d'Iéna	83	St.-Laurent	84
Pl. d'Italie	95	St.-Médard	95
Pl. du Châtelet	73	St.-Nicolas-des-Champs	75
Pl. Vendôme	71	St.-Nicolas-du-Chardonnet	95
Ponts	98	St.-Paul-St.-Louis	76
Pošta	51	St.-Philippe-du-Roule	80
Potovalne agencije	49	St.-Pierre-de-Montmartre	86
Préfecture de Police	97	St.-Roch	70
Quartier Latin	86	St.-Sulpice	90
Quartier St.-Germain-des-Prés	89, 90	St.-Thomas-d'Aquin	91
Quartier St-Séverin	86	St.-Vincent-de-Paul	84
Razstava	109	Théâtre-Français	69
Restavracije	52	Tour Eiffel	94
Rue Bonaparte	90	Tour St.-Jacques	73
Rue de la Paix	71	Trgovske hiše	55
Rue la Fayette	83	Trianon	104
Sacré-Coeur	86	Tribunal de Commerce	98
Sainte-Chapelle	98	Trinité	81
Saint-Eustache	74	Tuileries	67
Saint-Marry	74	Umet. razstave	57
Salle Pleyel	80	Val-de-Grâce	88
Sorbonne	87	Versailles	103
		Vincennes	107

Načrt razstavnega prostora

PARIS 1937

KAZALO

1. Trocadéro	42. Francoska mandatna ozemlja	81. Oblikovne snovi	116. Letovišča in zdravilišča	130. Vrtnarstvo	147. Nestlé	162. Zdravstveni center	178. Klub arhitektov
2. Finska	43. Algerija	82. Algerijski generalni komisariat	117. Turizem	131. U. A. M.	148. Bata	163. Razstavne galerije	179. Sarlino
3. Baltske države	44. Tunis	83. Haiti	118. Kino — Foto — Fono	132. Kolonialen les	149. Pernod	164. Otroško skrbstvo	180. Botanični vrt
4. Danska	45. Korzika	84. Transatlantska banka	119. U. C. A. F.	133. Plin	150. Liebig	165. Trgovina in industrija	181. Znanost — Svečanosti
5. Siam	46. Côte d' Azur	85. Bolgarija	120. Pohištvo	134. Delo	151. Radio	166. Aluminij	182. Planetarium
6. Monako	47. Provence	86. Mednarodni paviljon	121. Domača arhitektura	135. Les	152. Hachette	167. Tiranty	183. Trgovska cesta
7. Avstrija	48. Severni Pireneji	87. Peru	122. Barvana okna	136. Železniški promet	153. Philips	168. Banane	184. Žena
8. Luksemburg	49. Guyene — Gascogne	88. Venecuela	123. Dekorativni umetniki	137. Umetniške razstave	154. Vino	169. Lever	185. Restavracija
9. Palestina (židovska)	50. Poitou	89. Svetloba — Luč	124. Razsvetljava	138. Atrakcije	155. Narodna vzajemnost	170. Brun	186. Varnost
10. Romunija	51. Bretagne	90. Brazilija	125. Keramika-Steklarstvo	139. Zrakoplovstvo	156. Cinzano	171. Larousse	187. Plava joča restavracija
11. Madjarska	52. Srednja Loira	91. Irak	126. Grafika in plastika	140. Bivši bojevniki	157. Varčno gospodarstvo	172. Byrrh	188. Muzej moderne umetnosti — Urbanizem
12. Romunska restavr.	53. Normandija	92. Južna Afrika	127. Železnina — Bron	141. Vodni promet	158. Lefevre	173. St-Gobain	189. Jadranje
13. Egipt	54. Nivernais — Berry	93. Pouk	128. S. A. D. G.	142. Svetilnik	159. Zadrugištvo — Vzajemna pomoč	174. Mraz	190. Higiiena
14. Sovjetska Rusija	55. Massif Central	94. Nepismenost	129. Cajarna	143. Tobak	160. Café Martin	175. Azbest	
15. Japonska	56. Artois — Flandrija	95. Mehika		144. Restavracija	161. Nazorna predavanja	176. Novosti	
16. Jugoslavija	57. Champagne	96. Restavracija		145. Kaučuk		177. Stavbarstvo	
17. Argentiniija	58. Limousin — Périgord	97. Australija		146. Francoski razstavniki			
18. Akvarium	59. Alzacija	98. Dekorativna umetnost					
19. Muzej javnih del	60. Burgundija — Franche-Comté-Jura	99. Francosko društvo za varstvo živali					
20. Nizozemska	61. Dauphine	100. Umetnost					
21. Norveška	62. Savoja	101. Barva - Lak					
22. Grčija	63. Lorena	102. Reklama					
23. Vatikanska država	64. Ile-de-France	103. Policija					
24. Španija	65. Lyonnais	104. Kino — Foto — Fono					
25. Poljska	66. Forez — Vivarais	105. Belgijski Kongo					
26. Nemčija	67. Južni Pireneji	106. Restavracija					
27. Urugvaj	68. Roussillon	107. Belgija					
28. Portugalska	69. Languedoc	108. Švica					
29. Vojna mornarica	70. U. S. A.	109. Italija					
30. Mednarodni lesni komite	71. Č. S. R.	110. Nakit — Moda					
31. Levanta	72. Švedska	111. Louvre					
32. Maroko	73. Velika Britanija	112. Restavracija					
33. Francoska ekvatorjalna Afrika (A.E.F.)	74. Kanada	113. Draguljarstvo					
34. Guadeloupe	75. Igrače	114. Poljedelsko ministristvo					
35. Martinique	76. Otroško skrbstvo	115. Izdelki iz turškega usnja (Maroquinerie)					
36. Francoska Indokina	77. Radio - Televizija - Tisk						
37. Francoska Indija	78. Pošta, telegraf, telefon-Medicina						
38. Madagaskar	79. Reklama — Izložbe						
39. Réunion	80. Prehrana						
40. Generalni komisariat							
41. Francoska zapadna Afrika (A. O. F.)							

obrtni oddelek, središče francoske sekcije. Tu je območje arhitekture, dekoracije, pohištva, tkalstva, keramike in vsega, kar je potrebno za opremo sodobnega stanovanja. Ob reki pa se vrsti del inozemskih paviljonov (Italija, Švica, Belgija, Anglija, Švedska, ČSR in USA). Na desnem bregu se dvigata veliki zgradbi Nemčije z ogromnim stolpom in Sovjetske Rusije z monumentalno statuo. Neposredno ob Seini leži portugalski paviljon.

Više po terasastih nasadih nove palače Trocadéro so nameščeni paviljoni: Poljske, Argentinije, Urugvaja, Vatikanske države, Norveške, Nizozemske, Grčije, *Jugoslavije*, Egipta, Madžarske, Avstrije, Romunije, Siama, Danske, Japonske, Baltiških držav, Finske, Monaka in Luxemburga. V ozadju, na višjem mestu pa stoji mojstrsko delo moderne arhitekture, novi Trocadéro (etnografski in pomorski muzej ter muzej komparativne umetnosti). Pred palačo se nahaja glavni, častni vhod v razstavo. Krasen pogled se odpre izpred palače po lepih nasadih, vodometih in preko prenovljenega, razširjenega Pont d'Iéna na Champ-de-Mars. Eiflov stolp bo ponoči bajno razsvetljen. Pod njim in okoli njega se vrste razni paviljoni: tisk, kino, reklama, Haiti, Bolgarija, Mednarodna palača, pouk, Venecuela, Mehika, Peru, Avstralija, Brazilija, Južna Afrika, Irak in na koncu veličastne avenue, pred Ecole Militaire, simbolični paviljon »Luči«.

Jugozahodno od Champ-de-Mars leži ob Seini oddelek francoskih provinc z njihovimi posebnostmi in značilnostmi, v Seini na umetno povečanem otoku pa revija vseh francoskih kolonij.

Poleg glavnega razstavišča sta še dva manjša razstavna prostora: 1. V bližini Porte Maillot v severnem delu Bois de Boulogne, kjer sta nameščena kmetijski in obrtniški oddelek, razni drugi paviljoni ter garaže. 2. Na jugovzhodnem robu mesta (blizu Porte d'Italie) pa je manjše razstavišče (Annexe Kellermann), ki je posvečeno v glavnem materi in otroku.

Dohod na razstavo

Na razstavni prostor vodi vsega 31 vhodov, od katerih pa imajo le glavni dobre prometne zveze z autobusnimi progami, odnosno Métrojem. Nekatero redno progo (seznam glej spre-

daj) so sedaj podaljšane, nekatere na novo uvedene. V naslednjem podajamo seznam autobusnih prog, ki vodijo h glavnim vhodom:

Porte Alma (na desnem bregu): a) redne proge: AC, AD bis, AH, 1, 12, 19, 43, 92; b) podaljšane proge: 31, 91; c) nove proge (imajo prečrtane številke): 33 Champ-de-Mars — Gare du Nord, 43 Champ-de-Mars — Courbevoie, 92 Champ-de-Mars — Levallois.

Porte du Trocadéro: a) B, EG, 12, 16, 19, 30; b) 73.

Porte du Grand-Palais: a) C, U, U bis, AC, AQ, AZ, 1, 19, 28, 33; b) N, 3, 4, 36, 39, 42.

Porte Alma (na levem bregu): a) AC, AD bis, AH, 12, 14, 43, 92; b) 31, 91; c) 33, 43, 92.

Porte Passy: a) AX; b) AQ; c) 18 Saint-Cloud — Pont de Passy, PC Pont de Passy — Porte d'Italie.

Porte Champ-de-Mars: a) M, Y, AC, AD, AD bis, AH, AQ, AX, 14, 28, 33, 43, 92; b) 91, 31; c) 33, 43, 92 in 28 Champ-de-Mars — Porte d'Orléans.

Porte Concorde: a) C, S, AC, AL, AZ, BK, CB, 1, 19; b) N, 3, 4, 39, 42, 13, 111.

Porte Invalides: a) M, 4, 4 bis, Y, AQ, 12, 14, 28, 33.

Poleg autobusov vodijo v bližino razstave tudi sledeče linije podzemne železnice: 1. Château de Vincennes — Maillot — Neuilly; 9. Pont de Sèvres — Porte de Saint-Cloud — Porte de Montreuil; 5. Nord — Italie — Etoile; 8. Porte de Charenton — Auteuille. Postaje za razstavo so: Trocadéro, Iéna, Alma-Marceau, Rond-Point des Champs-Élysées, Champs-Élysées-Clemenceau, Concorde, Invalides, Latour-Maubourg, Champ-de-Mars in Quai de Grenelle.

Promet na razstavišču

Promet na razstavišču oskrbujejo električna vozila. Organiziran pa je tudi rečni promet na Seini. Pri vsakem vhodu stoje taksiji za tri osebe (cena 5 fr in za vsako minuto 50 c). Posebni

električni vlaki za 16 oseb vozijo po vsej razstavi. Proga je razdeljena na tri sekcije (Invalids — Terrasse Trocadéro, Terrasse Trocadéro — Avenue Octave-Gréard, Avenue Octave-Gréard — Pont des Invalides). Cena za vsako sekcijo 2 fr.

Motorni prevoz po Seini ima pristanišča ob vseh mostovih in je razdeljen na 10 sekcij, vsaka sekcija 2 fr.

Prevoz z lastnimi vozili je po razstavišču prepovedan.

Vstopnina in legitimacije

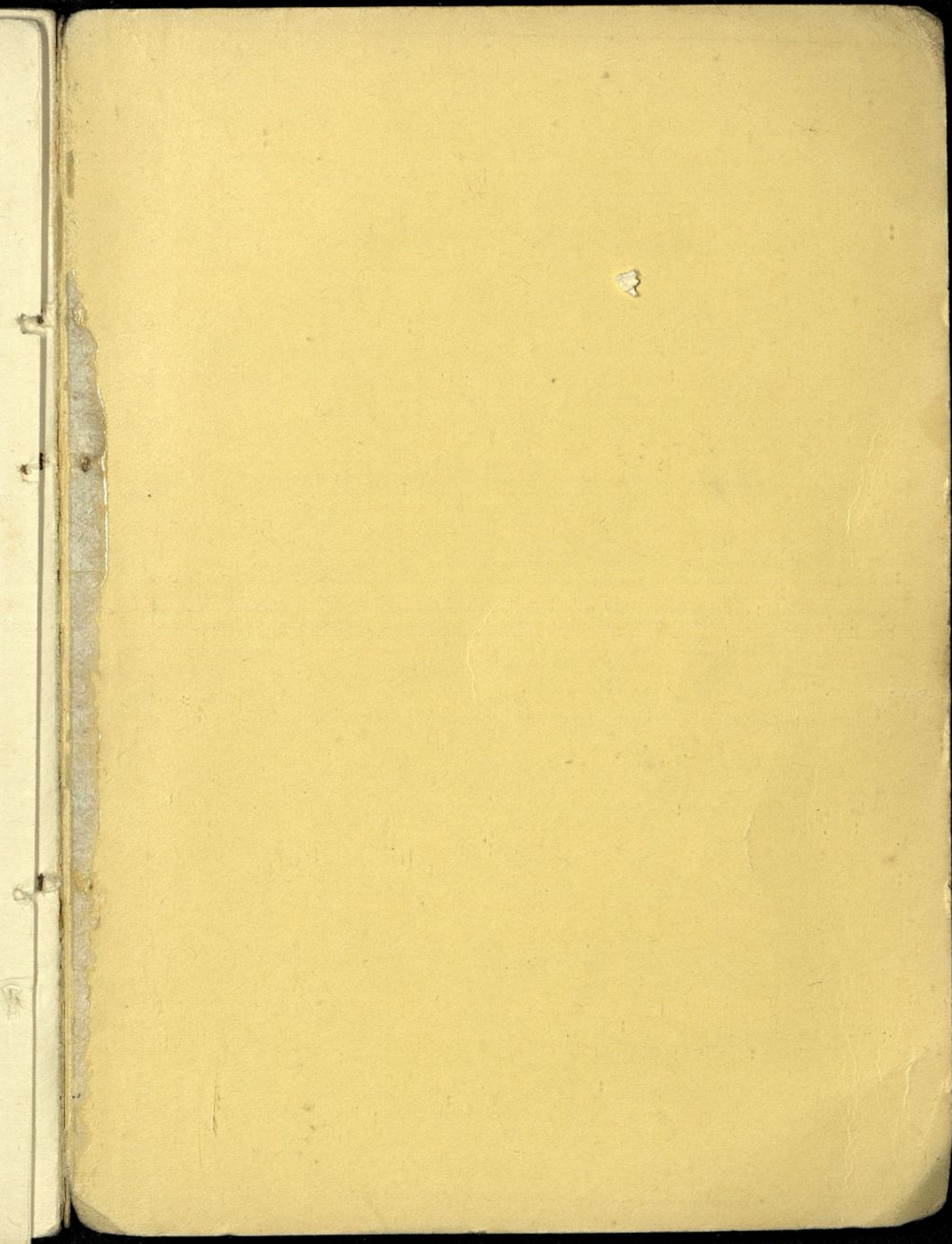
Enkratna vstopnina na glavno razstavišče 6 fr, na stranski razstavi (Annexe Maillot in Annexe Kellermann) 2 fr, v Parc des Attractions 5 fr.

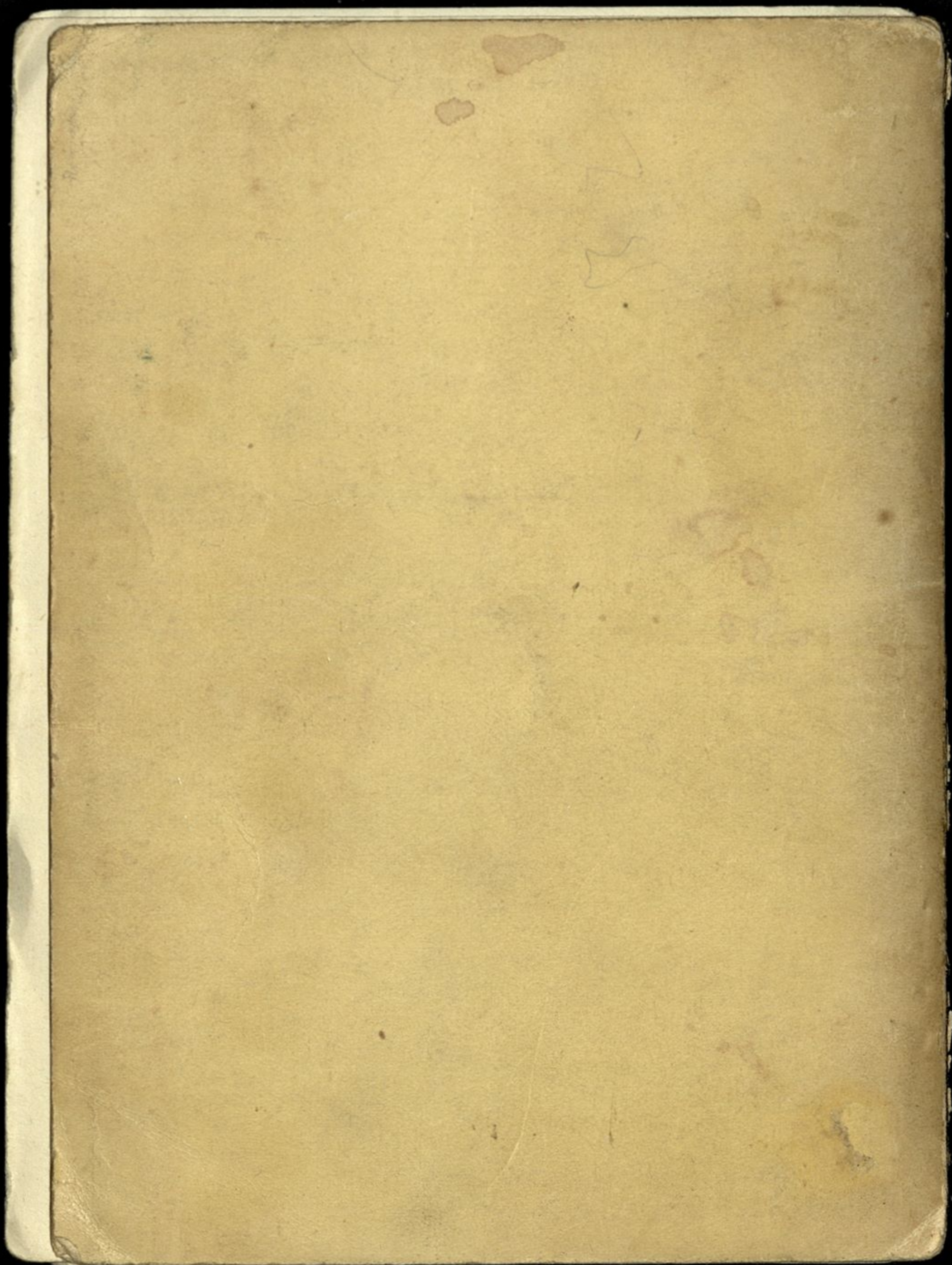
Legitimacije (Carte de Légitimation) po 20 fr, ki se dobe po vseh potovalnih pisarnah in veljajo 2 meseca, dajo lastniku pravico na 10 kratni vstop na razstavo po polovični ceni. Poleg tega ima imetnik razne popuste: 50% na francoskih železnicah in večje popuste na železnicah ostalih držav, enako popuste na parnikih, zračnih linijah, muzejih, gledališčih, restavracijah itd.

STVARNO KAZALO

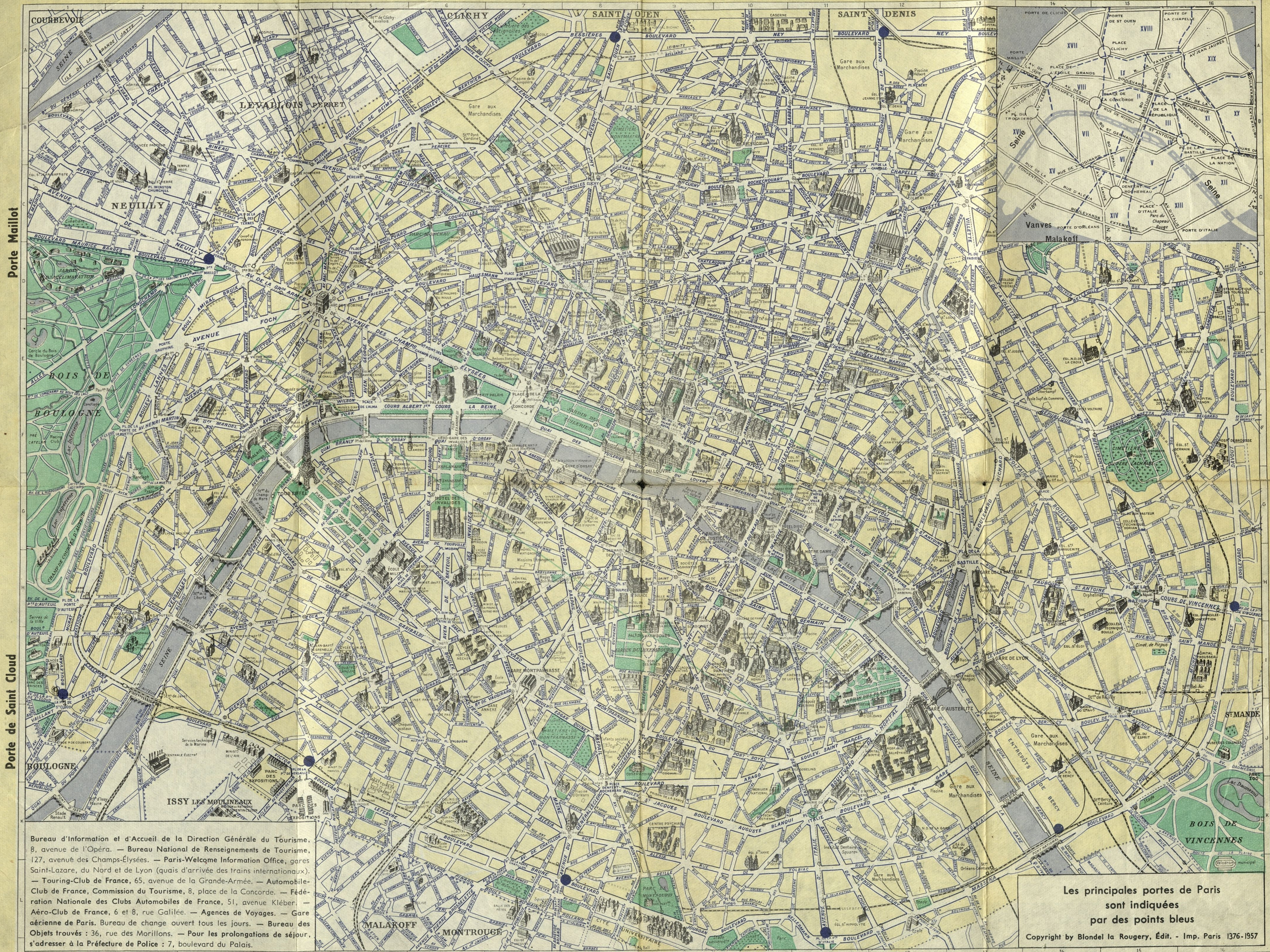
	Str.		Str.
Arc de Triomphe	78	Canal St.-Martin	77
Arc du Carrousel	67	Carnavalet	76
Archives Nationales	76	Chambre des Députés	91
Arts et Métiers	75	Champ-de-Mars	94
Av. des Champs-Élysées	78	Chapelle Expiatoire	81
Av. Foch	82	Cimetière Montmartre	85
Av. Pierre I. de la Serbie	83	Cité Universitaire	96
Auteuil (dirkališče)	82	Collège de France	87
Banke	51	Comédie-Française	69
Banque de France	70	Conciergeris	98
Bari, dancingi	53	Ecole des Beaux-Arts	90
Bd. de Sébastopol	84	Ecole Militaire	94
Bd. de Strasbourg	84	Faubourg St.-Antoin	85
Bd. Haussmann	80	Faubourg St.-Honoré	80
Belleville	84	Foire de Paris	94
Bibliothèque nationale	69	Fontainebleau	106
Bibliothèque St.-Gene- viève	88	Fontaine des Innocents	74
Bois de Boulogne	81	Gare de l'Est	84
Bourse	70	Gare des Invalides	92
Bourse de Commerce	74	Gare des Vincennes	77
Butte-Chaumont	84	Gare d'Orléans	91
		Gare du Nord	84
		Gare St.-Lazare	81

	Str.		Str.
Gledališča	56	Madeleine	72
Gobelins	95	Mallet-Stevens	83
Grand-Palais	78	Marais	76
Grands Boulevards	72	Ménilmontant	84
Halles aux Vins	95	Ministère de Justice	71
Halles Centrales	74	Ministrstva	92
Hôpital de la Salpêtière	94	Monnaie	89
Hôtel de Cluny	87	Montmartre	85
Hôtel des Postes	74	Montparnassé	95
Hôtel de Ville	73	Mostovi	98
Hoteli	51	Musée Cernuschi	80
Ile de la Cité	96	Musée Rodin	92
Ile des Cygnes	100	Music-Halls	55
Ile St.-Louis	96	Muzeji	100
Institut de France	89	Neuilly	82
Invalides	92	Notre-Dame	96
Jardin d'Acclimatation	82	Notre-Dame-de-Lorette	81
Jardin des Plantes	95	Observatoire	96
Jugosl. uradi	50	Odéon	88
Katakombe	95	Opéra	71
Kavarne	53	Opéra-Comique	75
Kino	58	Palais de Glace	78
Knjižnice, arhivi	55	Palais de Justice	98
Koncerti	57	Palais de l'Elysée	77
Konzulati, poslaništva	50	Palais du Trocadéro	82
Kopališča	51	Palais Royal	68
La Villette	84	Panthéon	87
Légion d'Honneur	91	Parc de Montsouris	96
Longchamp (dirkališče)	82	Parc Monceau	80
Louvre	67	Père Lachaise	84
Luxembourg	88	Petit-Palais	78

Bureau d'Information et d'Accueil de la Direction Générale du Tourisme, 8, avenue de l'Opéra. — Bureau National de Renseignements de Tourisme, 127, avenue des Champs-Élysées. — Paris-Welcome Information Office, gares Saint-Lazare, du Nord et de Lyon (quais d'arrivée des trains internationaux). — Touring-Club de France, 65, avenue de la Grande-Armée. — Automobile-Club de France, Commission du Tourisme, 8, place de la Concorde. — Fédération Nationale des Clubs Automobiles de France, 51, avenue Kléber. — Aéro-Club de France, 6 et 8, rue Galilée. — Agences de Voyages. — Gare aérienne de Paris. Bureau de change ouvert tous les jours. — Bureau des Objets trouvés : 36, rue des Morillons. — Pour les prolongations de séjour, s'adresser à la Préfecture de Police : 7, boulevard du Palais.

Les principales portes de Paris sont indiquées par des points bleus
 Copyright by Blondel la Rougery, Éd. - Imp. Paris 1376-1957

PRINCIPALES ENTRÉES ET SORTIES DE PARIS

Publié par le Ministère des Travaux Publics, des Transports et du Tourisme, Direction Générale du Tourisme, Maquette de J. Fricker d'après une photographie de J. Craven. Printed in France. Published by and for the French Government. ED 56 85. Vente interdite.

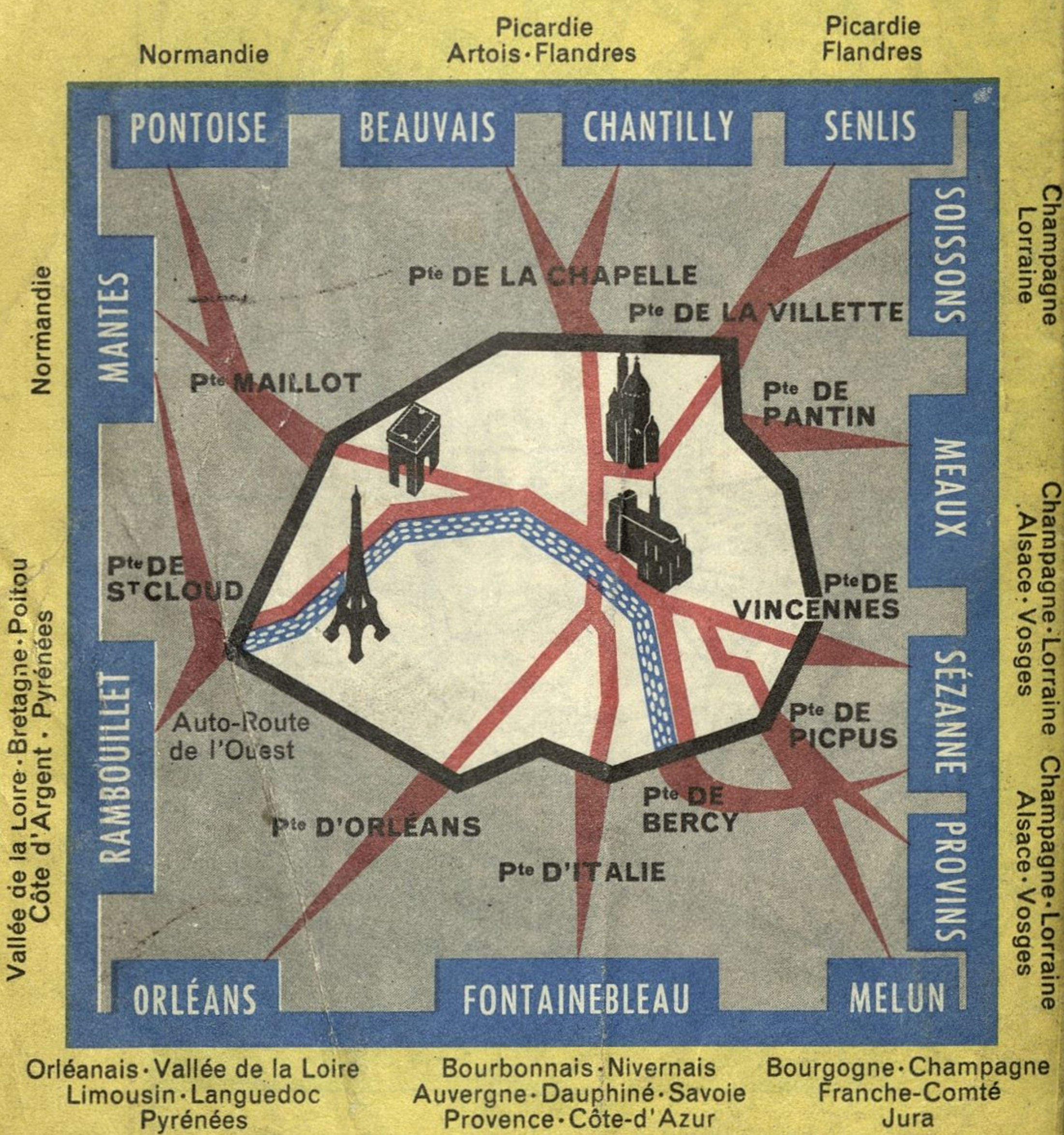
PARIS-MÉTRO

LÉGENDE DES LIGNES

- Vincennes (Ch^{pt}) - Pte de Neuilly
- Nation - Pte Dauphine
- Pte de Lias - Pte de Levallois
- Clichy - Pte d'Orléans
- Pte d'Italie - Gare du Nord - Pantin
- Nation - Place de l'Étoile
- Pré St-Gervais - Pte d'Ivry
- Pte de la Villette - Pte d'Ivry
- Baland - Charenton (Écoles)
- Pte de Sévres - Montreuil (M^{rs})
- Pte d'Auteuil - Gare d'Orléans
- Mairie des Lilas - Châtelet
- M^{rs} d'Issy - Pte de la Chapelle
- Pte St-Ouen - G^{rs} St-Lazare
- Pte de Vanves - Invalides
- Seaux - M^{rs} - Palais - Bourg

Copyright by Blondel la Rougery, Éd. - Imp. Paris 1376 - 57

PRINTED IN FRANCE . PUBLISHED BY AND FOR THE FRENCH GOVERNMENT

PRINCIPALES ENTRÉES ET SORTIES DE PARIS

Publié par le Ministère des Travaux Publics, des Transports et du Tourisme. Direction Générale du Tourisme. Maquette de J. Fricker d'après une photographie de J. Craven.

Printed in France. Published by and for the French Government.

ED 56 85. Vente interdite.